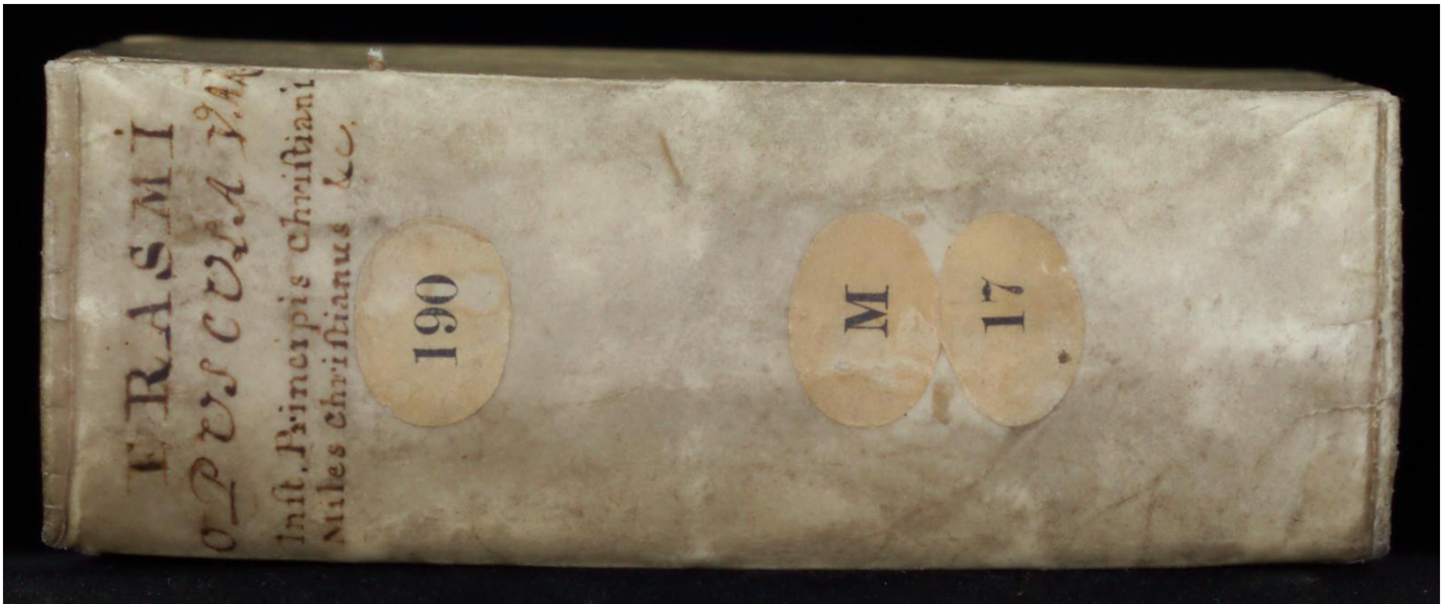
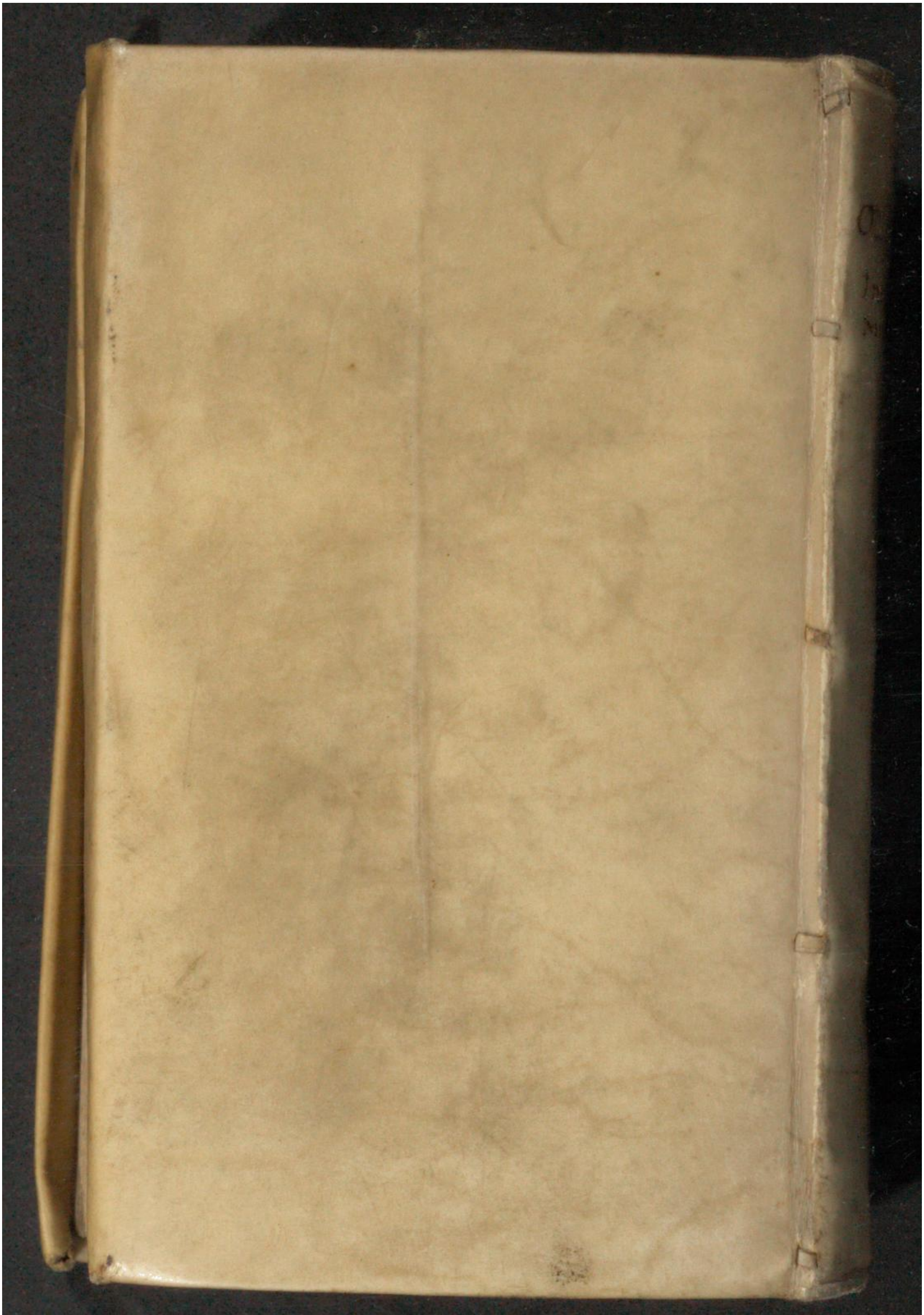
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [1]

ENCHIRIDION
MILITIS
CHRISTIANI,

Auctore

DESIDERIO ERASMO
Roterodamo.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ IOANNIS MAIRE.
cIↃ IↃ C XLI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Reverendo in Chriſto Patri ac D. D.

PAULO VOLSIO

religioſiſſimo Abbati monaſterii, quod vulgo dicitur Curia Hugonis,

DES. ERASMUS ROTERODAMUS S. D.

QUANQUAM *libellus ille, cui titulum fecimus, Enchiridion militis Chriſtiani, quem olim uni mihi, & amiculo cuidam prorſus ἀναλφαβήτῳ ſcripſeram, minus diſplicere cœperit pater integerrime, poſteaquam tibi tuique ſimilibus video probari, quibus ut eſtis ipſi pia doctrina, & docta pietate præditi, ſcio nihil probari quod non juxta pium ſit atque eruditum: tamen propemodum etiam placere cœpit, ubi video toties jam excuſum formulis, ſemper*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

velut novum efflagitari, ſi modo mihi non blandiuntur typographi. Verum illud rurſus ſæpenumero male habet animum meum, quod olim amicus quidam eruditus ſalſiſſime dixit, ludens quidem ille, ſed utinam non perinde vere ac ſalſe, in libello plus conſpici ſanctimoniæ quam in libelli autore. Idque eo gravius etiam fero, quod idem uſu venit in eo, cui mutando potiſſimum hoc laboris ſuſcipiebatur. Siquidem & is adeo ſe non revulſit ab aula, ut multo altius in dies immergatur, qua pietate neſcio, ſed omnino, quod ipſe fatetur, magna calamitate. Nec me tamen admodum miſeret amici, quo vel fortuna magiſtra reſipiſcat aliquando, qui noſtris monitis parere noluerit. Me vero licet ſemper huc enitentem, tot caſibus, tot tempeſtatibus meus exercuit genius, ut Vlyſſes Homericus præ me Polycrates quiſpiam videri poſſit. Et tamen ejus laboris me non omnino pœnitet, ſi tam multos extimulat ad veræ pietatis ſtudium. Nec ipſe tamen modis omnibus inſectandus,

Adverſa fortuna quoſdam corrigit.

Polycrates Samiorum tyrannus perpetua proſperitate uſus.

dus,

*us, ſi monitis meis parum reſpon-
o. Primum, eſt aliqua pietatis
rs, ex animo velle pium fieri, neque
iiciendum opinor pectus, talibus in-
ntum cogitationibus, etiamſi cona-
m aliquando deſtituat ſucceſſus.
mper hoc agendum in omni vita,
r crebro retentatum, ſuccedet ali-
uando. Bonam autem itineris per-
lexi partem confecit, qui viam pro-
e didicit. Nihil igitur me movent
uorumdam ſcommata, qui libellum
unc ceu parum eruditum aſpernan-
ur, & qui vel ab elementario quovis
ribi poſſit, quod nihil tractet Scoti-
arum quæſtionum, quaſi ſine his ni-
il omnino ſit eruditum. Sit ſane pa-
um acutus, modo ſit pius. Non red-
at inſtructos ad palæſtram Sorboni-
am, modo reddat inſtructos ad tran-
uillitatem Chriſtianam. Non fa-
iat ad diſputationem Theologicam,
modo faciat ad vitam Theologicam.
Quorſum autem attinet hoc tracta-
re, quod nemo non tractat? Quis hodie
non verſatur in quæſtionibus Theolo-
gicis, aut quid aliud agunt gymna-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſiorum examina? Tot pene ſunt in Sententiarum libros commentarii, quot Theologorum nomina. Quis Summulariorum modus aut numerus, aliud ex alio miſcentium ac remiſcentium, & pharmacopolarum ritu, ex novis vetera, ex veteribus nova, è pluribus unum, ex uno plura ſubinde fingentium ac refingentium? Qui fiet ut hujuſmodi voluminum moles, nos ad recte vivendum inſtituant, quæ ne per omnem quidem vitam vacet evolvere? Veluti ſi medicus morbo præſentaneo laboranti præſcribat, ut Iacobi à Partibus libros, ac reliquos his adſimileis omneis evolvat, illic repperturus, quo valetudinem ſarciat. At hunc interea mors occuparit, nec erit cui poſſit ſuccurri. In tanta ætatis fugacitate, parato promptoque remedio eſt opus. Quot voluminibus præcipiunt de reſtitutione, de confeſſione, de ſcandalis, deque aliis innumeris? Cumque minutatim excutiant ſingula, ſingula ſic definiant quaſi cæterorum omnium ingeniis diffidant, imo

Summularii pharmacopolarũ ſimiles.

Simile.

Temeritas ſingula definiendi.

quaſi Chriſti diffidant bonitati,
n ῥητῶς præſcribunt, quid ille cui-
facto vel præmii debeat vel ſup-
ii, tamen nec inter ſe conſentiunt,
aliquoties rem liquido explicant,
ropius conſulantur, tanta eſt vel Diſſenſio.
eniorum vel circumſtantiarum
rietas. Porro ut omnia vere, ut
nia recte definierint, præterquam
od jejune frigideque tractantur iſta.
oto cuique vacat tantum volumi-
um evolvere? aut quis poſſit ſecum
quinatis Secundæ ſecundam cir-
mferre? Et tamen nullius non re-
rt bene vivere, ad quod Chriſtus o-
nibus aditum facilem eſſe voluit,
on inexplicabilibus diſputationum
abyrinthis, ſed fide ſyncera, charita-
e non ficta, quam comitatur ſpes quæ
on pudefit. Poſtremo verſentur in
nagnis illis voluminibus magni Ra-
ini, qui pauci ſint oportet. At nihi Theologia paucorum,
o ſecius interim imperitæ multitudi- Salus omnium.
i pro qua mortuus eſt Chriſtus, con-
ulendum eſt. Præcipuam autem
Chriſtianæ pietatis portionem docuit,
uiſquis ad hujus inflammavit amo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

rem. Sapiens ille Rex filium inſtituens ad veram ſapientiam, non paulo plus operæ ſumit in adhortando quam in docendo, quaſi ſapientiam amaſſe, propemodum paraſſe ſit. Quod turpe eſt juriſperitis ac medicis, quorum utrique de induſtria ſuam artem reddidere difficillimam, quo ſimul & quæſtus ſit uberior, & gloria major apud imperitos, id longe turpius fuerit feciſſe in philoſophia Chriſti. Imo contra conniti par eſt, ut eam quam fieri poteſt, rddamus facillimam, & omnibus expoſitam. Neque illud ſit nobis ſtudio, ut ipſi literati videamur, ſed ut quamplurimos ad Chriſtianam vitam pelliciamus. Adornatur jam bellum in Turcas, quod quocunque conſilio inſtitutum, precandum eſt, non ut paucis quibuſdã, ſed ut in commune bene vertat omnibus. Sed quid futurum arbitramur, ſi victis (neque enim univerſos opinor ferro trucidabimus) ut Chriſtum amplectantur, Occamos, aut Durandos, aut Scotos, aut Gabrieles, aut Alvaros propoſuerimus? Quid cogitabunt,

Bellum in Turcas,

bunt, aut quid ſentient (ſunt enim illi, ut nihil aliud, certe homines) i audierint ſpinoſas illas & inex-icabileis argutias de inſtantibus, de rmalitatibus, de quidditatibus, de lationibus? præſertim ubi viderint iis adeo non convenire inter ma-os illos religionis profeſſores, ut fre-uenter uſque ad pallorem, uſque ad nvicia, uſque ad ſputa, nonnun-uam & uſque ad pugnos invicem gladientur: ubi Prædicatores pro o Thoma cominus atque eminus imicantes, Minoritas contra ſubti-ſſimos ac ſeraphicos doctores junctis mbonibus tuentes: alios ut nomi-ales, alios ut reales loqui? Si vide-int rem uſque adeo difficilem eſſe, ut unquam ſatis diſcuſſum ſit, quibus erbis de Chriſto ſit loquendum: per-nde quaſi cum moroſo quopiam agas æmone, quem in tuam ipſius perni-iem evocaris, ſi quid te fefellerit in erbis præſcriptis, ac non potius cum lementiſſimo ſervatore, qui à nobis rater puram ſimplicemque vitam ihil exigit. Obſecro te per Deum

Diſcordia Theologorum.

Chriſtus animum exigit, non verba.

immortalem, quid iſtis agetur rebus, maxime ſi ſupercilioſæ doctrinæ mores & vita ſimilis reſpondeat? Si ex ſtrepitu noſtro pluſquam tyrannico, perſpexerint ambitionem noſtram, ſi ex rapacitate avaritiam, ſi ex ſtupris libidinem, ſi ex oppreſſionibus ſævitiam, qua fronte ingeremus illis Chriſti doctrinam, ab hiſce rebus longe lateque diſcrepantem? Efficaciſſima Turcas expugnandi ratio fuerit, ſi conſpexerint in nobis elucere, quod docuit & expreſſit Chriſtus, ſi ſenſerint nos non ipſorum inhiare imperiis, non ſitire aurum, non ambire poſſeſſiones, ſed præter eorum ſalutem & Chriſti gloriam nihil omnino quærere. Hæc eſt illa Theologia vera, germana, efficax, quæ olim & philoſophorum ſupercilia, & principum invicta ſceptra Chriſto ſubegerit. Hoc agentibus nobis, aderit ipſe CHRISTUS. *Neque vero convenit, ut hoc argumento nos valde Chriſtianos declaremus, ſi quam plurimos occiderimus, ſed ſi quam plurimos ſervaverimus, non ſi multa impiorum millia ſacrificaveri-*

Vita Chriſtiana.

Quibus rebus potiſsimum expugnãdi Turcæ.

Chriſtianũ eſt ſervare, non perdere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

rimus Orco , ſed ſi quam plurimos
s impiis reddiderimus pios : non ſi
s diris execrationibus devovea-
us , ſed ſi piis votis ſalutem illis ac
liorem mentem à ſuperis optemus.
uod ſi hic non adſit animus , citius
turum eſt, ut nos in Turcas degene
nus , quam ut Turcas in noſtras
rtes pertrahamus. Et ut feliciter
dat Martis ſemper ancipitis alea, fiet
latius fortaſſe regnet Pontifex , ut
jus Cardinales , non ut latius re-
et Chriſtus , cujus regnum ita de-
um floret , ſi vigeat pietas, ſi chari-
, ſi pax , ſi caſtitas, id quod optimi
onis decimi ductu atque auſpiciis
re confidimus , ni quod optimum eſt
antem aliorſum rapiat rerum hu-
narum æſtus. Ipſe Chriſtus ſeſe
ni cœlorum vindicem ac principem
fitetur , quòd non aliter ſplendi-
m eſt , quam ſi triumphent cœle-
. Neque enim ideo mortuus eſt
riſtus, ut opes, ut copiæ , ut arma,
iquaque illa mundani regni Tra-
dia , quæ quondam penes ethnicos
t certe prophanos principes fuit,

Belli exitus incertus.

Chriſti regnum.

 ethnicis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ethnicis non ita multum abſimiles, nunc ſit penes ſacerdotes aliquot. Ac mea ſententia conſultum fuerit, multo ante, quam armis experiamur, illorum animos epiſtolis ac libellis ſolicitare. Sed qualibus epiſtolis? Non minacibus, non tyrannicis, ſed quæ ſpirent vere paternam charitatem, quæ Petri Paulique pectus referant, quæ non titulum modo præferant Apoſtolicum, ſed ἐνέργειαν reſipiant apoſtolicam. Non quod neſciam fontem omnem ac venam Chriſtianæ philoſophiæ reconditam eſſe in Euangelicis & apoſtolicis literis, ſed ſermo peregrinus, ac ſæpenumero perturbatus, tum figuræ tropique obliqui, tantum habent difficultatis, ut nobis etiam non raro ſudandum ſit, priuſquam intelligamus. Commodiſſimum itaque mea ſententia fuerit, ſi muneris hoc viris aliquot juxta piis ac doctis delegetur, ut ex puriſſimis fontibus Euangeliſtarum & apoſtolorum, ex probatiſſimis interpretibus univerſam Chriſti philoſophiam in compendium contrahant, ita ſimpliciter, ut

Docendi & hortandi prius Turcæ quam oppugnádi.

Difficultas ſcripturæ ſacræ.

Compendium doctrinæ Chriſtianæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

men erudite: ita breviter, ut ta-
en dilucide. Quæ pertinent ad fi-
m, quam paucissimis articulis ab-
lvantur. Quæ ad vitam, item pau-
ſ tradantur, & ſic tradantur, ut
telligant Chriſti jugum blandum
commodum eſſe, non aſperum, ut
telligant ſeſe patres eſſe nactos non
rannos, paſtores non prædones, ad
lutem vocari, non ad ſervitutem
rtrahi. Homines ſunt & illi, nec
rrum aut adamantem geſtant in
ctore, poſſunt molleſcere, poſſunt
fficiis adjungi, quibus manſueſcunt
r feræ. Et efficax in primis res eſt
Chriſtiana veritas. Sed quibus Ro-
anus Pontifex hoc negotii volet de-
gare, eadem opera mandabit, ne
uid deflectant ab archetypo Chriſto.
nec uſquam ad hominum affectus aut
upiditates reſpiciant. Tale quid-
am utcunque mihi tum parturie-
at animus, cum hoc Enchiridii cu-
lerem. Videbam Chriſtianorum vul-
gus non affectibus modo, verumetiam
pinionibus eſſe corruptum. Perpen-
lebam eos qui paſtores ac doctores ſe
pro-

Homines ſunt & Turcæ.

Corruptela ſeculi.

profitentur, pleroſque ad ſuum compendium CHRISTI *titulis abuti, ne quid interim commemorem de his, quorum nutu ac renutu res humanæ ſurſum deorsũ* ἄγονται καὶ φέρονται, *ad quorum vitia quantumvis manifeſta vix licet ingemiſcere. Et in tanta rerum caligine, in tantis mundi tumultibus, in tanta humanarum opinionum varietate, quo potius confugiendum quam ad vere ſacram anchoram Euangelicæ doctrinæ? Quis vere pius non videt ac ſuſpirat, hoc ſeculum longe corruptiſſimũ? Quando unquam tyrannis, quando avaritia regnavit, aut latius aut impunitius? Quando unquam plus tributum cæremoniis? Quando licentius exundavit iniquitas? Quando ſic refrixit charitas? Quid affertur, quid legitur, quid auditur, quid decernitur, niſi quod ambitionem quæſtumque ſapiat? O infelices nos, niſi* CHRISTUS *nobis aliquot ſuæ doctrinæ ſcintillulas, ſuæque mentis ceu vivas & æternas venulas reliquiſſet. In hoc igitur enitendum, ut*

omiſ-

emiſſis hominum prunis, has ſcintillas ἀναζωπυρῶμεν; *nam Paulino verbo libenter utimur, has venas ſcrutemur, donec reperiamus aquam vivam ſalientem in vitam æternam. Hanc noſtram terram altiſsime ſcrutamur, ut vitiorum eruamus alimenta, & Chriſti ditiſſimam terram non rimamur, ut eliciamus ſalutem animarum? Nunquam ulla vitiorum hyems ſic extinguit charitatis ardorem, quin ex hoc ſilice poſſit reſtitui. Petra* CHRISTUS: *ſed hæc petra ſeminarium habet ignis cœleſtis, venas habet aquæ vivæ. Fodit olim puteos Abraham in omni terra, ubique ſcrutans venas aquæ vivæ. Sed eoſdem à Philiſtinis terra oppletos refodit Iſaac cum pueris ſuis, nec contentus inſtauraſſe priſtinos, fodit & novos. At rurſum movent jurgium & rixas Philiſtæi, neque tamen ille deſinit fodere. Nec his temporibus omnino deſunt Philiſtæi, quibus terra gratior eſt vitalibus fontium ſcatebris, quippe ii qui terrena ſapiunt, & ad terrenos affectus detorquent*

Rebus confuſis, ad Euangelia recurrendũ.

1.Cor.10.

Gen.16. 20.

Philiſtæi noſtrorũ temporũ.

quent

quent doctrinam Euangelicam, quam cogunt humanæ ſervire ambitioni, cogunt lucris turpibus & tyrannidi ſuæ obſecundare. Quod ſi quis Iſaac, aut ſi quis ex hujus familia foderit, repereritque venam aliquam puram, protinus obſtrepunt ac reclamant, intelligentes eam venam offecturam lucris, offecturam ambitioni, etiamſi pro Chriſti gloria faciat. Mox terram injiciunt, & corrupta interpretatione venam obturant, foſſorem depellunt, aut ita certe luto ſordibuſque conſpurcant aquam, ut qui inde biberit, plus hauriat limi ſordiumque, quam liquoris. Nolunt
Hiere.2. *ſitientes juſtitiam, de puro latice bibere, ſed adducunt ad ſuas ciſternas contritas, quæ rudera habent, aquam non habent. Sed tamen non oportet germanos pueros Iſaac, hoc eſt, veros Chriſti cultores ab hoc labore defatigari. Nam inter hos quoque volunt haberi, qui terram ingerunt Euangelicis fontibus, adeo ut inter Chriſtianos jam minime tutum ſit, Chriſtum pure docere. Tantum invaluerunt*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

hiliſtæi, pro terra belligerantes, pro cœleſtibus terrena, pro divinis huma- na prædicantes, hoc eſt, non ea quæ faciunt ad Chriſti gloriam, ſed quæ ad illorum quæſtum, qui condonationes, qui compoſitiones, ſimileſque caupo- nationes redimunt. Idque faciunt hoc periculoſius, quod ſuis cupiditati- bus, magnorum principum, ſummi Pontificis, atque ipſius etiam Chriſti titulos prætexunt. Atqui nemo ve- rius ſummi Pontificis agit negocium, quam qui cœleſtem Chriſti philoſo- phiam pure tradit, cujus ille primus eſt doctor. Nemo de principibus me- lius meretur, quam qui dat operam, ut populi res quam maxime floreant, & quam minima tyrannide pre- mantur. Sed reclamabit hic aliquis e ſcholarum agminibus: Facile eſt quivis in genere præcipere, quid ſe- quendum, quid fugiendum. At quid interim reſpondebitur iis qui de tot eventis, tot caſibus conſulunt? Pri- mum, plures ſunt rerum humana- rum ſpecies: quam ut ad ſingulas poſſint haberi certa reſponſa. Deinde

Redemptores veniarũ.

Non poteſt certo reſponderi ad ſingula.

tanta

tanta eſt circumſtantiarum varietas, ut niſi his cognitis ne poſſit quidem certum reſponderi. Poſtremo haud ſcio an iſti certum habeant quod reſpondeant, præſertim cum de pleriſque inter ſe diſſentiant. Et qui in hoc genere cordatiores ſunt, non ita reſpondere ſolent: Hoc facies, hoc fugies, ſed, hoc tutius eſt mea ſententia, hoc arbitror tolerabile. Quod ſi nobis adſit ſimplex ac lucidus ille oculus ex Euangelio, ſi domus animi puræ fidei lucernam habeat candelabro impoſitam, facile minuta iſta ceu nebulæ diſcutientur. Si adſit Chriſtianæ charitatis regula, ad hanc omnia facile exæquabuntur. At quid facias, cum hæc regula pugnabit cũ his, quæ ſunt publico ſeculorum uſu recepta, quæque principum legibus ſancita: nam & hoc non raro uſu venit. Ne damnaris, quod pro ſuo officio gerunt principes. At rurſus: Noli contaminare cœleſtem illam Chriſti philoſophiam humanis decretis. Maneat Chriſtus id quod eſt, centrum, ambientibus circulis aliquot. Noli ſcopum ſuo move-

[Margin notes: Lumen fidei. — Obiectio. — Solutio. — Chriſtus centrum. Circuli tres, Pri-]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

vere loco. Qui proximi Chriſto mus Eccleſiaſticorum.
nt, Sacerdotes, Epiſcopi, Cardina-
Pontifices, & quorum eſt ſequi a-
gnum quocunque ierit, puriſſimam
um partem amplectantur, & quo-
licet in proximos transfundant.
cundus circulus habeat principes Secundus circulus.
phanos, quorum arma legeſque
o quodam modo Chriſto ſerviunt,
ve dum juſtis bellis profligant ho-
m, publicamque tuentur tranquil-
latem, ſive dum legitimis ſuppliciis
ercent facinoroſos. Et tamen quo-
ã neceſſario verſantur in his rebus,
ua cum infima fece terræ, quæque
m mundi negotiis conjuncta ſunt,
riculum eſt ne prolabantur longius:
e bellum non pro republica, ſed pro
a libidine gerãt: Ne juſtitiæ prætex-
ſæviant & in eos, quos clementia
nare poterat: Ne titulo dominii po-
ulum expilent, quorum res tueri de-
uerant. Porro ut Chriſtus velut
gnis æterni fons, ſacerdotum ordinem Sacerdotum officium.
roxime ad ſe trahit, ac velut igneos
eddit, puros ab omni terrenæ fecis
ontagio: ita ſacerdotum eſt & præ-
ſertim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſertim ſummorũ, principes quoad liceat ad ſeſe vocare. Sicubi bellum ingruerit, adnitantur pontifices, ut aut componantur res citra ſanguinem, aut ſi id non poteſt, ut ſunt rerum humanorum procellæ, certe id agant, ut minus cruente geratur bellum, neve in longum propagetur. Olim & in juſtis ſuppliciis intercedebat Epiſcoporum auctoritas, & ſubinde nocentem è judicum manibus extorquebat, ut palam in epiſtolis ſuis teſtatur Auguſtinus. Sunt enim quædam ita neceſſaria ad ordinem reipublicæ, ut ea tamen Chriſtus partim diſſimularit, partim à ſe rejecerit, partim nec improbans, nec approbans velut ad ea conniveat. Non agnoſcit nummum Cæſaris nec inſcriptionem. Cenſum ita dari jubet, ſi debeatur, quaſi ad ſe non multum pertineat, modo detur Deo quod illi debetur. Adulteram nec damnat, nec palam abſolvit, tantum jubet, ne repetat admiſſum. De damnatis à Pilato, quorum ſanguinem miſcuerat cum illorum ſacrificiis, non pronunciat recte

Auguſtinus.

Quæ, & quatenus ad Eccleſiæ proceres pertinẽt.

*affectus hoc paſſi ſint, tantum ſimile
exitium comminatur omnibus, niſi
reſipiſcant. Porro vocatus arbiter di-
videndæ hæreditatis palam rejicit,
tanquam indignum ſe de rebus tam craſ-
ſis pronunciare, qui cœleſtia doceret.
Contra ſunt quæ palam deteſtatur.
In Phariſæos avaros, in hypocritas, in
divites elatos, væ intonat: Apoſtolos
nunquam acrius redarguit, quam u-
bi vindictæ cupiditate, aut ambitio-
ſo affectu tanguntur. Rogantibus
an juſſuri eſſent ignem è cœlo deſcen-
dere, qui exureret civitatem unde
eludebantur: Neſcitis, inquit, cujus
ſpiritus ſitis. Petrū à cruce ad mun-
dum revocare conantem, Satanam
appellat. De primatu diſputantes,
quot modis & quoties revocat ad di-
verſum affectum? Sunt item quæ pa-
lam docet ac præcipit: Non reſiſtere
malo, bene mereri de inimicis, animi
manſuetudinem, aliaque conſimilia.
Diſtinguenda ſunt hæc, & in ſuum
quæque digerenda locum. Ne proti-
nus igitur horum quæ geruntur à
principibus aut prophanis magiſtrati-*

Quæ Christus palam damnarit.

Quæ palā doceat.

Principū leges mediæ sunt.

bus

bus CHRISTUM *faciamus auctorem, aut, ut nunc loquuntur, juri divino aſſeramus. Craſſa quædam ab illis tractantur, nec omnino Chriſtianæ puritatis, ſed quæ tamen inſectanda non ſint, utpote neceſſaria ad rerum ordinem tuendum. Nec enim horum miniſterio fit, ut boni ſimus, ſed ut minus mali, utque qui mali ſunt, minus noceant reipublicæ. Debetur igitur & his ſuus honos, quod utcunque ſerviant juſtitiæ divinæ, publicæque tranquillitati, ſine qua turbantur aliquoties & ea, quæ ſunt pietatis. Honerandi ſunt ubi ſuo funguntur officio, tolerandi fortaſſis ubi gerunt poteſtatem, ne quid deterius exoriatur. Sublucet enim in his quoque imago vel umbra verius divinæ juſtitiæ, quam tamen oportet longe expreſſius, evidentius, ac purius in ſacerdotum moribus ac legibus elucere. Aliter in ferro relucet imago, aliter in vitreo ſpeculo. In tertio circulo promiſcuum vulgus collocemus, veluti craſſiſſimam hujus orbis partem, ſed ita craſſiſſimam, ut tamen ad Chriſti*

Mali principes aliquando tolerandi.

Circulus tertius.

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ꝑtineant corpus. Neque enim ocu-
tantum corporis membra ſunt, ve-
m etiam ſuræ, pedes, ac pudenda.
is ſic eſt indulgendum, ut ſemper
oad fieri poterit, vocentur ad ea
æ Chriſto ſunt potiora. Nam in
c corpore, qui modo pes erat, oculus
ri poteſt. Et tamen ut principes ſi
nt impii, non ſunt exacerbandi con-
ciis, ne provocati graviores exci-
nt Tragœdias, juxta ſententiam
uguſtini: ita populus imbecillus ex- Tolerandi infirmi, donec proficiāt.
mplo Chriſti, qui tanta lenitate tulit
fovit ſuos diſcipulos, ferendus erit,
paterna fovendus indulgentia, do-
c paulatim grandeſcat in Chriſto.
abet enim & pietas ſuam infan-
am, habet ætatis acceſſus, habet
rfectum & vegetum robur. Omni-
s tamen pro ſua cuique portione ad
hriſtum eſt enitendum. Elemen-
rum ſuus cuique locus eſt. Sed ignis
i ſummam tenet ſedem, omnia
ulatim ad ſe rapit, & quoad licet
ſuam transformat naturam. A-
am eliquatam vertit in aërem, aë-
m extenuatum in ſe transformat.

Multa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Multa Paulus indulget Corinthiis, diſtinguens interim, quæ domini nomine proponeret perfectis, & quæ ſuo nomine indulgeret infirmis, hac ſpe tamen ut proficerent. Galatas iterum parturit, donec in eis formetur Christus. Iam qui putabit hunc circulum principibus magis tribuendum, cum hoc non fuerit magna contentio. Quicquid autem extra tertium circulum erit, id ſemper & in omnibus deteſtandum, quod genus ſunt ambitio, ſtudium pecuniæ, libido, vindicta, invidia, obtrectatio, reliquæque peſtes: ſed quæ tum demum fiunt immedicabiles, cum pietatis & officii perſona commendatæ, in ſuperiores circulos irrepunt, hoc eſt, cum juſtitiæ juriſque prætextu noſtram exercemus tyrannidem, cum per religionis occaſionē conſulimus quæſtui, cum Eccleſiæ defendendæ titulo mundanum venamur imperium: cum præcipiuntur velut ad Chriſti rem facientia, quæ longiſſime abſunt à Chriſti doctrina. Proinde ſcopus omnibus eſt ingerendus, ad quem enitantur. Scopus

Scopus non eſt mutãdus.

[..]s autem unicus eſt, videlicet Chri-
[..]s, & hujus doctrina puriſſima.
[Q]uod ſi pro cœleſti ſcopo terrenum
[..]ponas, non erit ad quod recte eni-
[..]tur qui contendit proficere. Quod
[ſu]mmum eſt, id omnibus eſt deſtinan-
[du]m, ut ſaltem aſſequamur medio-
[cri]a. Nec eſt quod ullum vitæ genus
[a]b hoc ſcopo ſubmoveamus. In affe-
[cti]bus eſt Chriſti perfectio, non in vitæ
[g]enere: in animis eſt, non in palliis aut
[ci]bis. Sunt inter monachos, quos vix
[..]ipit extremus circulus, & tamen
[de] bonis loquor, ſed infirmis. Sunt in-
[te]r digamos, quos Chriſtus primo di-
[gn]atur circulo. Neque vero fit inte-
[ri]m ulli vitæ profeſſioni injuria, ſi
[qu]od eſt optimum ac perfectiſſimum
[o]mnibus proponitur. Niſi forte Plato
[co]ntumelioſus fuiſſe putatur in o-
[m]neis civitates, quoniam in politica
[ſu]a ejuſmodi reipublicæ propoſuit ex-
[em]plar, quale hactenus videre non li-
[cu]it: Aut Quintilianus univerſum
[or]atorem ordinem læſit, qui tale fin-
[x]it oratoris exemplar, qualis adhuc
[nu]llus extitit. Procul abes ab arche-

Omnibus ad perfectionem eſt enitendum.

 typo?

typo? non rejiceris, ſed extimularis ut proficias. Noa multum abes? admoneris, ut accedas propius. Neque enim quiſquam uſque adeo proceſſit, ut non habeat quo proficiat. Habet autem unumquodque vitæ genus cognata quædam degenerandi pericula: ea qui commonſtrat, non derogat ordini, ſed rem ordinis agit. Veluti, principũ felicitas obnoxia eſt tyrannidi, obnoxia eſt ſtultitiæ, obnoxia adulationi: hæc qui commonſtret vitanda, bene mere-

Principũ vitia cõmunia.

retur de principum ordine. Nec derogat illorum majeſtati qua gloriantur, qui demonſtrat, quibus in rebus ſita ſit vera principum majeſtas: qui illos admonet, quid jurarint in ſuſcipiendo principatu, quid debeant populo ſuo, quid magiſtratibus. Eccleſiaſtici præcones fere affines ſunt duabus potiſſimum peſtibus, avaritiæ & ambitioni. Quod ceu præſentiens primus ille ſecundum Chriſtum paſtor, admonet Epiſcopos ut paſcant gregem ſuum, non autem expilent aut deglubant: nec paſcant turpis lucri gratia, ſed ex animi prompta voluntate:

1. Petri 5.

: nec dominentur in ſuos, ſed exem-
lo vitæ provocent ad pietatem po-
ius, quam minis aut imperio. An igi-
ur derogare videbitur ordini ſacer-
otali, qui commoneat, quibus ratio-
us Epiſcopi vere magni ſint, vere po-
entes, vere divites? Porro monacho- Monachorum vulgus.
um genus fere comitatur præter alios
orbos, ſuperſtitio, ſupercilium, hypo-
riſis, obtrectatio. Non damnat igi-
ur protinus horum inſtitutum, qui
onet quibus in rebus ſita ſit vera
eligio, & quantum abſit à ſupercilio
ere Chriſtiana pietas, quantum ab-
t à fuco germana charitas, quam
ugnet cum ſyncera religione linguæ
irulentia, præſertim ſi tali modera-
ine commonſtret quid ſit vitan-
um, at nec hominem ullum notet
ec ordinẽ attingat. Quid autem eſt
 rebus humanis tam felix, cui non
uæ peſtes ſint additæ? Sicut igitur
djuvat non lædit ſanitatem corpo-
is, quiſquis indicat quæ res vitent
ut tueantur veram ſanitatem: Ita
on avocat à religione, ſed adhorta-
ur potius qui demonſtrat veræ reli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

gionis corruptelas, ac remedia. Nam
audio quoſdam ſic interpretari, quaſi
præceptiones hujus libelli, quoniam
minus tribuunt cæremoniis, quam
vellent quidam, qui plus nimio tri-
buunt, nec ita multum humanis con-
ſtitutionibus, hominum animos alie-
Nihil nõ obnoxiũ calumniæ. nent à vita monaſtica. Vſque adeo
nihil tam circũſpecte dici poteſt, quod
non rapiatur ab improbis vel in ali-
quam calumniam, vel in anſam pec-
candi, ut jam vix tutũ ſit quicquam
recte monere. Si quis à bellis, quæ
jam ſeculis aliquot ob res nihili, pluſ-
quam ethnice gerimus, deterreat, no-
tatur à ſycophantis, quaſi ſentiat cũ
iis qui negant ullum bellum geren-
dum Chriſtianis. Nam hæreticos fe-
cimus auctores hujus ſententiæ, quod
Bellum. Pontifex neſcio quis bellum approba-
re videatur. Neque tamen notatur,
qui contra Chriſti & Apoſtolorum
doctrinam, ad bellum quibuſlibet de
cauſis ſuſcipiendum, claſſicum canit.
Si quis admoneat, vere Apoſtolicũ eſ-
ſe, Turcas Chriſti præſidiis ad religio-
nem pertrahere, potius quam armis,

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ntinuo vocatur in ſuſpicionẽ, quaſi
ceat, Turcas ſi impetant Chriſtia-
os, nullo modo coercendos. Si quis
adicet Apoſtolorum frugalitatem,
r in horum temporum luxum dicat
iquid, non deſunt à quibus notetur,
elut Ebionitis favens. Si quis im-
nſius adhortetur, ut qui conjugio
pulati ſunt, magis pietate, & ani-
orum conſenſu, quam complexu co-
ereant, & ita pure colant matri-
onium, ut virginitati quoad poteſt,
millimum ſit, in ſuſpicionẽ vocatur,
uaſi cum Marcionitis omnem coi-
um ſpurcũ ducat. Si quis admoneat,
diatribis, præcipue Theologicis, ab-
t ambitioſa vincendi ſuaque tuendi
ertinacia, abſit theatrica illa oſten-
andarum virium ambitio: non recte
efertur, quaſi ſcholas in totum da-
net. Neque enim divus Auguſtinus,
dmonens dialecticis cavendã eſſe ri-
andi libidinẽ, damnat dialecticam,
d peſtem illius oſtendit, ut vitetur. Præpoſterum judicium de virtutibus ac vitiis.
tem, ſi quis præpoſterum vulgi judi-
ium taxet, inter virtutes primas tri-
uentis iis, quæ ſunt extremæ claſſis,

&contra: item inter vitia vehementiſſime deteſtantis, quæ leviſſima ſunt mala, cum ſint atrociſſima, ac retrorſum, protinus in ius vocatur, quaſi vitiis faveat, quibus gravius vitium anteponit, aut quaſi damnet benefacta quibus alia præfert ut ſanctiora. Veluti ſi quis admoneat, tutius eſſe benefactis fidere, quam pontificiis condonationibus, non utique damnat illius condonationes, ſed præfert id quod ex Chriſti doctrina certius eſt. Itidem ſi quis admoneat, rectius facere eos, qui domi liberis & uxori moderandæ dent operam, quam ſi viſendi gratia Romam, Hieroſolymam, aut Compoſtellam adeant, eamq; pecuniã quam inſumunt in longam ac periculoſam profectionem, ſanctius in bonos ac veros pauperes erogari, nõ damnat pium illorum affectum, ſed antefert id quod propius eſt veræ pietati, Iam vero non noſtrorum modo temporum eſt, quædam vitia ſic deteſtari, quaſi ſola ſint, cum cæteris ita blandiamur, quaſi vitia non ſint, cum ſint illis quæ ſic execramur atrociora. Queritur in epi-

ſtolis

ſtis ſuis Auguſtinus, unum libidinis crimen apud Afros imputari ſacerdotibus, cæterum avaritiæ temulentiæq; vitium pene laudi verti. Vnum illud tragicis modis exaggeramus, terque quaterque horrendum facinus, iiſdem manibus tractare corpus Chriſti, quibus attrectaris corpus meretricis. Nec deſunt qui nimium tragice auſint publicitus aſſeverare, leviorem eſſe culpam, ſi mulier habeat rem cũ bruta pecude, quam cum ſacerdote. Horum impudentiam qui refellit, non continuo favet impudicis ſacerdotibus, ſed admonet ea negligi quæ magis ſunt exaggeranda. Eſt ſacerdos aleator, eſt bellator aut gladiator, eſt totus indoctus, totus prophanis rebus immerſus, malorum principum malis obſequiis deditus, in hunc non itidem vociferantur, qui totus prophanus tractet ſacroſancta myſteria. Eſt ſacerdos ſycophanta qui lingua virulenta, mendaciiſque confictis lacerat famam hominis nihil commeriti, imo bene meriti, cur hic non vociferamur: O ſcelus horrendum! Tun lingua

Sacerdos malus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Tartareo veneno tincta, tun ore quo jugulas innocentem, & conficis & ſumis corpus illius, qui pro impiis etiã mortuus eſt? At hoc mali ſic negligimus, ut hinc pene laudem ferant, qui religionem religioſiſſimam profitentur. Reprehendi merentur qui pernicioſo populi exemplo palam concubinas domi alunt. Quis neget? Sed hic morbus non paulo eſt inviſior Chriſto. Non damnat igitur butyrum qui illi præfert mel, nec probat febrim qui monet phreneſim eſſe magis vitandam. Neque facile dictu ſit, quanta morum lues ex hujuſmodi præpoſteris judiciis naſcatur. Iam quædam ita recepta ſunt in ordinẽ virtutum. ut perſonam pietatis habeant verius quam vim pietatis, adeo ut niſi circumſpecte agas, pietatem veram prorſus extinguant. Si mediocris religionis peſtis latuiſſet in cæremoniis, Paulus non tam acriter in omnibus ſuis epiſtolis in eas deſtomacharetur. Neque tamen uſquam damnamus moderatas cæremonias, at non ferimus in his puppim ac proram (quod

Cæremoniæ in rebus mediis.

dici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

dici ſolet) ſanctimoniæ conſtitui. Divus Auguſtinus vetuit etiam ne clerici quos domi alebat, notabili veſtitu uterentur, ſed ſi commendari vellent populo moribus commendarentur, nō veſtibus. Nunc quam novi, quam prodigioſi cultus? Neque tamen hoc inſector. Illud demiror, plus ſatis his tribui, quæ fortaſſis jure reprehendi poterant, rurſus tam parum tribui his, quæ ſola conveniebat ſpectari. Nō inſector convitiis, quod Franciſcani ſuam, Benedictini ſuam amplectantur regulam, ſed quod quidam illorum plus illis tribuunt, quam Euangelio. Quod utinam non in pleroſque iſtorum competat. Non inſector quod alii piſcibus victitant, alii leguminibus aut herbis, alii ovis, ſed admoneo, vehementer errare eos, qui Iudaico animo ex his iuſtitiæ perſuaſionem induunt, ex hujuſmodi nugis ab homuncionibus repertis, ſe cæteris anteponunt, cum iiſdem pro nullo vitio habeatur famam alienam mendaciis inceſſere. De ciborum delectu nihil uſquam præcipit Chriſtus, nihil Apoſtoli.

Regulæ hominū.

ſtoli. Paulus ſæpe dehortatur. Virulentam obtrectationẽ execratur Chriſtus, deteſtantur Apoſtolicæ literæ: & tamen illic volumus religioſuli videri, hic fortes ſumus & intrepidi. Hæc qui admonet, cum in genere, tum amanter, quæſo num is religionem videtur lædere? Quis autem tam demens ſit, ut proferendis in lucem monachorum vitiis, velit haberi diſertus? At metuunt iſti, ne ſuos habeant minus dicto audientes, tum ne pauciores ambiant in illorum cooptari gregem. Imo nemo magis obedit, atque ut verbo utar Paulino, πειθαρχεῖ, quã qui hauſto Chriſti ſpiritu liber eſſe cœperit. Vera charitas omnia boni conſulit, omnia ſuffert, nihil detrectat, obedit præpoſitis non ſolum benignis, verum etiam aſperis ac difficilibus. Sed tamen hoc interim cavendum præpoſitis, ne alienam obedientiam in ſuam vertant tyrannidem, & ideo malint eos ſuperſtitioſos quam pios, quo magis ad omnem nutum obſerviant, Patres appellari gaudent. Atqui quis eſt patrũ carnalium, qui

Objectio.

Non abutendum aliena obediẽtia.

ſuos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſos liberos optet ſemper infantes eſſe,
o magis regnum in illos exerceat
ſua libidine? Rurſus qui proficiunt
Chriſti libertatem, hoc in primis
vere debent, ne quod admonet Pau-
, libertatem faciant prætextũ car-
, aut ne juxta Petri doctrinam, li-
rtatem faciant velamen malitiæ.
uod ſi unus aut alter hac libertate
abuſus, non continua par eſt ob id
nneis in perpetuo Iudaiſmo conti-
re. Comperiet quiſquis obſervarit,
ullum inter iſtos arctius aſtringere
queos cæremoniarum, quam qui ſub
c prætextu regnant, & ventri ſuo
vunt, non Chriſto. Iam vero non eſt
uod metuant, ne non propagetur Eſ-
norum genus, in tanta ingeniorum
animorum varietate: qua fit, ut
hil etiam ſit uſquã tam abſurdum
uod non expetatur à multis. Quan-
uam magis optandum iſtis, ut inge-
uos ac veros habeant religionis pro-
ſſores quam ut multos. Atque uti-
am id lege cautum eſſet, ne quis ante
rigeſimum annum ejuſmodi laqueis
mplicaretur, antequam ipſe ſibi no-

tus ſit, aut cognita veræ religionis vis.
Mat. 23. *Cæterum iis qui Phariſæorum exemplo ſuum agunt negotium, obeuntes terras ac maria, quo faciant unum proſelytum, nuſquam deerunt adoleſcentes rerum imperiti, quos in naſſam illectent, & quos captent. Ingens ubique ſtultorum ac ſimplicium eſt numerus. Ego certe ſic optarim, nec dubito quin idem optent omnes vere pii, Euangelicam religionem ſic omnibus eſſe penitus cordi, ut hac contenti, Benedictinam aut Franciſcanam nullus ambiat, nec dubito quin idem optet ipſe Benedictus ac Franciſcus. Applaudit Moſes Chriſti gloria obſcuratus: applauderent & ii, ſi nobis amore legis Euangelicæ ſorderent humanæ conſtitutiones. Vellem univerſos Chriſtianos ita vivere, ut qui nunc ſoli religioſi vocantur, parum religioſi viderentur: quod & hodie in non paucis verum eſt, cur enim manifeſta diſſimulemus? Et tamẽ olim prima monaſticæ vitæ origo, ſeceſſus erat ab idololatrarum ſævitia. Mox, hos ſequentium monachorum inſtituta, nihil*

Omnia cedunt Chriſti gloriæ.

aliud

liud erant quam revocamenta ad
hriſtum. Principũ aulæ titulo ma-
is quam vita quondam erant Chri-
ianæ. Epiſcopos mox ambitionis &
varitiæ morbus corripuit. Vulgus
tem à primitiva illa charitate refri-
it. Hinc ſeceſſum captavit Benedi-
tus, & poſt hunc Bernhardus, deinde
lii atque alii. Conſpiratum eſt à
aucis non in aliud, quam in purum
c ſimplicem Chriſtianiſmum. De- Vnde cæremoniæ.
nde temporis progreſſu paulatim
um opibus accreverunt cæremoniæ,
efrixit germana pietas ac ſimplici-
as. Et cum videamus paſſim mona-
eria ad mores plus quam prophanos
egeneraſſe, tamen novis inſtitutio-
ibus oneratur mundus, quaſi non &
paulo poſt eodem ſint prolapſuri.
lim, ut dixi, ſeceſſus erat monacho-
um vita. Nunc ii vocantur mona-
hi, qui toti in meditullio negociorum
undanorum verſantur, plane ty-
annidem quandam in rebus huma-
is exercentes. Et tamen ii ob cul-
um, ob titulum, neſcio quem, tantũ
rrogant ſibi ſanctimoniæ, ut cæteros
præ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

pra ſe non habeant pro Chriſtianis. Cur ſic arctamus Chriſti profeſſionem, quam ille latiſſime voluit patere? Si magnificis vocabulis commovemur, quaeſo te, quid eſt civitas, quam magnum monaſterium? Monachi abbati ſuo parent, aut praepoſitis, cives Epiſcopo ac paſtoribus ſuis obſequuntur, quos ipſe CHRISTUS praefecit, non hominum auctoritas. Illi vivunt in ocio, & aliena liberalitate ſaginantur, in commune poſſidentes, quod citra ſudorē illis obvenit (nihil enim interim dicam de vitioſis) iſti, quod ſua pepererunt induſtria, pro ſuis quiſque facultatibus impertiunt egentibus. Iam vero quod ad caſtitatis votum attinet, non auſim explicare quantulum interſit inter cœlibatum & caſtum matrimonium, Poſtremo non admodum in eo deſiderabimus tria illa vota ab hominibus reperta, qui primum illud & unicum votum, quod in baptiſmo non homini ſed Chriſto nuncupavimus, ſynceriter pureque ſervarit. Iam ſi ex utroque genere malos cum malis conferas, ex-

ꝛ controverſiam potiores ſunt hi: bonos cum bonis, minimum eſt diſcrimen, ſi tamen eſt ullum, niſi quod religioſiores videntur, qui minus coa- præſtant religionem. Supereſt igitur, ut nemo vel ſibi ſtulte placeat ob vitæ genus ab aliis diverſum, vel alie- um inſtitutum deſpiciat damnetve. Verum in omni vitæ genere ſit hoc omnium commune ſtudium, ut pro ſua quiſque virili, ad Chriſti ſcopum omnibus præfixum enitamur, & ad id vicem nos cohortemur, atque etiam adjutemus, nec invidentes iis qui nos in hoc ſtadio præcurrunt, nec faſtidiē- tes imbecilles, qui nos aſſequi nondum poſſunt. Denique cum quiſq; quod po- tuit præſtitit, ne fiat ſimilis Euangelico illi Phariſæo, qui ſua benefacta jactat apud Deū: Iejuno bis in ſabbato &c. Sed juxta Chriſti conſilium dicat, & dicat ex animo, dicat ſibi non aliis modo: Servus inutilis ſum: quod debui facere, feci. Nemo verius fidit, quam qui ſic diffidit. Nemo longius abeſt à vera religione, quam qui ſibi valde videtur religioſus. Nec unquā pejus

Nullū vitæ genus reprehendendum.

pejus agitur cum pietate Chriſtiana, quam cum quod eſt mundi, ad Chriſtum detorquetur, cumque hominum auctoritas divinæ præfertur. In unũ illud caput conſpiremus oportet, ſi vere Chriſtiani eſſe volumus. Porro qui ad Chriſtum vocanti homini paret, Chriſto paret, non homini. Et qui fucatos homines, ſævos & imperioſos, non docentes ea quæ faciant ad religionem, ſed ad ſuam tyrannidem, tolerat, is Chriſtianam præſtat patientiam, modo quæ præcipiunt, calamitoſum faciant tantum, non etiam impium. Alioqui conveniet Apoſtolicum illud reſponſum habere in promptu: Deo obedire oportet potius quam hominibus. Sed jam dudum epiſtolarem modum exceſſimus, adeo nos fallit tempus cum amico ſuaviſſimo jucundiſſime confabulanteis. Liber Frobenianis formulis veluti renatus, multoque quam antea nitidior & emendatior in tuum ſinum advolat. Adjecta ſunt fragmenta quædam veterum ſtudiorum noſtrorum. Viſum eſt autem tibi potiſſimum hoc quicquid eſt

Quatenus parendum malis prælatis.

adi-

litionis adjungere, ut qui ex Eraſmo
ſte vivendi præceptiones ſumpſerit,
Volzio protinus ad manum habeat
emplum. Bene vale pater optime,
vera religionis eximium decus.
dmone Sapidum meis verbis, ut ſibi
re ſapiat, hoc eſt, ſui ſimilis eſſe
rgat, VVimphelingium, ut adornet
πανοπλίαν, mox cum Turcis confli-
urus: quandoquidem jam ſatis diu
llum gerit cum concubinariis. Spes
fore, ut illum aliquando videa-
us Epiſcopum, mitra bicorni pedo-
ue conſpicuum, ſublimem mula ve-
. Sed extra jocum, & hos, & Ruſe-
m, cæteroſque amicos meo nomine
ultum ſalvere jubebis. Eraſmi tui
lutem interdum puris votis piiſque
ecibus Chriſto Optimo Max. com-
endato Baſileæ, pridie Virginis ma-
is aſſumptæ. Anno M. D. XVIII.

Ἀρχὴ ἁπάντων καὶ τέλος τοῦ θεόν.

LIBEL-

LIBELLUS LOQUITUR.

Nil moror aut laudes, levis aut convitia vulgi:
Pulchrum eſt, vel doctis, vel placuiſſe piis.
Spe quoque majus erit, mihi ſi contingat utrumque.
Cui Chriſtus ſapit, huic ſi placeo, bene habet.
Vnicus ille mihi venæ largitor Apollo,
Sunt Helicon, hujus myſtica verba, meus.

EN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ENCHIRIDION
ILITIS
CHRISTIANI.

RASMUS ROTERODAMUS
amico cuidam aulico
S. D.

EFflagitaſti non mediocri ſtudio, frater in domino dilectiſſime, ut tibi compendiariam quandam vivendi ratio-
m præſcriberem, qua inſtructus,
ſſes ad mentem Chriſto dignam
rvenire. Ais enim te jam pridem
licæ vitæ pertæſum, hoc tecum
itare, quo pacto queas Ægy-
um una cum ſuis & vitiis & de-
iis effugere, ac Moſe duce ad vir-
tum iter feliciter accingi. Quo
ihi charior es, hoc impenſius
atulor tuo tam ſalutari propoſi-
, quod ſpero, vel citra noſtram
eram fortunabit provehetque
ipſe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ipſe, qui dignatus eſt excitare. Ego tamen nimis quam libens parui vel homini tam amico, vel tam pia poſtulanti. Tu modo annitere, ne vel ipſe noſtrum officium ſine cauſa videare flagitaſſe, vel ego ſine fructu tuæ morem geſſiſſe voluntati. Immo votis communibus benignum illum Ieſu Spiritum imploremus, ut & mihi ſcribenti ſuggerat ſalubria, & tibi ea reddat efficacia.

Vigilandum eſſe in vita.

PRincipio etiam atque etiam memineris oportet, nil aliud eſſe vitam mortalium, niſi perpetuam quandam militiam, teſte
Cap. 7. Iob, milite longe cum exercitatiſſimo, tum invictiſſimo, nimiſque
Præſtigiæ mundi. falli vulgus hominum, quorum animos mundus hic præſtigiator blandiſſimis ludibriis tenet occupatos, qui perinde ac ſi jam debellatum ſit intempeſtivas a-
Pax pax, & non eſt pax. gunt ferias: neque prorſus aliter, quam in certiſſima pace, mirum

quan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

anta vivant ſecuritate, quam-
e ocioſi in utramque dormiant
rem, cum ſine fine tot ferratis
iorum copiis oppugnemur, tot
ptemur artibus, tot appetamur
idiis. Ecce tibi ſuperne in tuum Hoſtes varii è ſublimi.
itium pervigiles excubant, ne-
iſſimi dæmones, mille dolis,
lle nocendi artibus in nos ar-
ati, qui mentes noſtras telis igni-
is, lethalique tinctis veneno,
oliuntur è ſublimi configere,
ibus quidem neque Herculi,
que Cephalo fuit ullum jacu-
m certius, niſi impenetrabili fi-
di ſcuto excipiantur. Tum rur- Vicini.
ſ à dextra levaque, à fronte pa-
ter atq; à tergo mundus hic nos
pugnat, qui juxta Ioannis vo-
m, totus in vitiis eſt conſtitutus,
que Chriſto tum infeſtus, tum
am inviſus. Neque vero ſimplex Varia oppugnandi via.
pugnandi ratio: interim enim
us adverſis, velut aperto Marte
riens, animi mœnia gravi quatit
ete: interim ingentibus qui-
m, ſed vaniſſimis promiſſis ad
pro

proditionem ſolicitat: interim a-
ctis oblique cuniculis, inexpecta-
tus adrepit, ut inter oſcitantes ac
Hoſtes Inferi. ſecuros opprimat. Poſtremo infer-
ne quoque lubricus ille anguis,
primus pacis noſtrę proditor, nunc
in virenti gramine concolor abdi-
tus, nunc in cavernis illis ſuis deli-
teſcens, centenis contortus volu-
minibus, non deſinit mulieris no-
ſtræ ſemel corruptæ calcaneis inſi-
diari. Mulierem autem carnalem
hominis partem intellige: Hæc eſt
Mulier affectus. enim Eva noſtra, per quam verſu-
tiſſimus ſerpens, ad mortiferas vo-
luptates mentem noſtram illectat.
Hoſtis domeſticus. Porro autem quaſi parum ſit ſic
undiq; tantum hoſtium immine-
re, intus denique in ipſis animi pe-
netralibus hoſtem ferimus pluſ-
quam familiarem, pluſquam do-
meſticum, quo ut nihil interius, ita
nihil poteſt eſſe periculoſius. Hic
eſt vetus ille & terrenus Adam,
conſuetudine pluſquam civis, ſtu-
dio pluſquam hoſtis, quem neque
arcere vallo licet, neq; caſtris exi-
gere

re fas eſt. Hic nobis centenis
t obſervandus oculis, ne forte
ei pręſidium aperiat dęmonibus.
rgo cum tam formidabili, tam-
e difficili bello diſtringamur o-
nes, cumque nobis res ſit cum
ſtibus tam multis, tam in no-
am perniciem juratis atque de-
tis, tam vigilantibus, tam arma-
, tam perfidis, tam exercitatis:
s male ſani, contra non arma
pimus? non excubias agimus?
n omnia ſuſpecta habemus? Sed
rinde ut in rebus bene pacatis,
pini ſtertimus, ceſſamus, volu-
amur, atq; cuticulam (ut ajunt)
ramus ocioſi. Neque omnino
cus, quam ſi iſta vita noſtra Græ-
ſit compotatio, non bellum, ita
o caſtris & pellibus, in cubilibus
lutamur. Pro duris armis, roſis
Adonidis deliciis redimimur,
o militaribus ſtudiis, luxu & o-
o indulgemus, pro Martiis telis,
haram imbellem tractamus,
aſi vero non iſta pax bellum ſit
nnium teterrimum. Etenim qui
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

cum vitiis pacem iniit, cum Deo in baptiſmate percuſſum fœdus violavit. Et tu veſane clamas pax pax, cum Deum habeas inimicum, qui ſolus & pax eſt, & pacis auctor. Clareq; reclamat ipſe per os Prophetæ, non eſt, inquiens, pax impiis. Neque enim prorſus alia eſt cum illo pacis conditio, niſi dum in hoc præſidio corporis militamus, odio capitali ſummaque vi, cum vitiis belligeremur. Alioqui ſi cum iis nobis conveniet, eum qui ſolus poteſt, amicus beare, inimicus perdere, bis hoſtem ſumus habituri, ſimul quod ab illis ſtamus, cum quibus ſolis nihil convenit Deo (quid enim conveniat luci cũ tenebris?) ſimul quod ingratiſſimi, pactam illi fidem non præſtamus, & ſanctiſſimis cæremoniis ictum fœdus nefarie ſolvimus. An neſcis ô Chriſtiane miles, jam tum cum vivifici lavacri myſteriis initiabaris, nomẽ dediſſe te duci Chriſto, cui bis vitam debebas, pariter & donatam & reſtitu-

Non eſt pax impiis.

[..]itam, cui pluſquam teipſum
[d]ebas? Non ſuccurrit te verbis
[co]nceptis, in tam benigni impera-
[to]ris juraſſe ſententiam, ejus ſacra-
[me]ntis, veluti donariis auctora-
[tu]m, tuumque ipſius Diris devo-
[vi]ſſe caput, ſi minus pacto ſtares?
[Q]uorſum attinebat crucis chara- Symbola
[ct]erem imprimi fronti tuæ, niſi ut baptiſmi.
[q]uoad viveres, ſub illius ſigno mi-
[li]tares? Quorſum pertinebat ſacro
[il]lis perungi ceromate, niſi ut
[cu]m vitiis æternum luctamen in-
[gre]dereris? Quantus pudor, quan-
[t]aque pene publica humani generis
[ex]ecratio, cum à duce principe de-
[ſer]it homo? Tu cur ludibrio habes
[Ch]riſtum ducem tuum? neque
[me]tu illius coërcitus, cũ ſit Deus,
[ne]que amore prohibitus, cum tua
[ca]uſa ſit homo? Cujus etiam voca- Chriſtia-
[b]ulum præ te ferens, admoneri de- ni titulus.
[b]ebas, quid illi promiſeris. Cur ad
[ho]ſtem, unde te ſemel precio ſan-
[gui]nis ſui redemit, perfidus deſci-
[ſ]cis? cur bis transfuga in hoſtili-
[bu]s caſtris meres? Qua fronte au-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

des contra tuum regem ſigna infeſta tollere, qui pro te vitam impendit? Nam qui pro illo non ſtat,
Luc.cap. 11. ut dixit ipſe, contra illum ſtat, & qui cum illo non colligit, diſpergit. Meres autem non ſolum fœdo titulo, ſed etiam infeliciſſimo ſtipendio. Vis audire ſtipendium tuum, tu quiſquis mundo militas? En tibi Paulus Chriſtianæ militiæ ſignifer reſpondet, Stipendium inquiens peccati mors. Quis vel ſpecioſam militiam ſuſcipiat, ſi mors propoſita ſit corporis? Tu vero tam fœdam toleras, animę mortem mercedis loco reportaturus? In bellis iſtis inſanis, quæ cum hominibus homines, vel ferina rabie, vel certe miſera neceſſitate gerunt, nonne vides ſi quando militum animos, vel prædæ promiſſæ magnitudo, vel formidata victoris crudelitas, vel opprobratæ pudor ignaviæ, vel laudum denique cupido ſtimulavit, quam alacribus ſtudiis, quicquid eſt laboris exhauriant, quam vilem habeant vitam, quan-

tanto ardore certatim in hoſtem
everſum rapiantur? Et quantula,
quæſo te, merces miſeris tanto di-
ſcrimine, tantoque ſtudio petitur?
Nempe ut ab homunculo impera-
tore collaudati, militari fremitu,
caſtrenſique atque incondita can-
tiuncula celebrentur, ut corolla
graminea, aut quernis frondibus
cingantur, ut peculii pluſculum
domum referant. Nos contra, ne-
que pudore, neque præmio accen-
dimur, cum eundem habeamus
noſtri certaminis ſpectatorē, quem
habituri ſumus & remunerato-
rem. Quæ vero victori præmia
propoſuit noſter Agonothetes?
profecto non tripodas, aut mulos,
qualia apud Homerum Achilles,
apud Maronem Æneas, ſed quæ
neque oculus vidit, neque auris
audivit, neque in cor hominis ad-
ſcenderunt, & hæc quidem inte-
rim veluti laborum ſolatia imper-
tit adhuc dimicantibus. Quid de-
inde? felicem immortalitatē. Sed
in ludicris illis certaminibus, in

quibus potiſſima præmii pars glo-
ria eſt, & victi ſua munera ſortiun-
tur: Nobis ſummo atque ancipiti
periculo res geritur, neque de lau-
de, ſed de capite certatur. Et ut
ſumma merces propoſita gnaviter
operam navanti: ita ſumma de-
creta pœna deſertori. Cœlum pro-
mittitur ſtrenue pugnanti, & non
incaleſcit generoſæ mentis vivida
virtus, tam felicis præmii ſpe? Præ-
ſertim promiſſi auctore illo, qui tã
fallere non poteſt, quam non eſſe
nequit. Geruntur omnia ſub o-
culis cuncta contuentis Dei, habe-
mus univerſum cœli cœtum noſtri
conflictus ſpectatorem, & non vel
pudore accendimur? Collaudabit
ille virtutem noſtram, à quo pro-
bari ſuprema felicitas eſt. Quin
hanc gloriam, vel vitæ diſpendio
petimus? Ignavũ pectus eſt, quod
nullis præmiis excitatur, at ſolent
& ignaviſſimi malorum metu ex-
pergefieri. Et illic quidem hoſtis,
ut ſit violentiſſimus, in fortunas
atque in corpus ſævit. Quid au-
tem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

n amplius in Hectorem potuit
delisſimus victor Achilles? At
ſævitur in immortalem tui
rtem. Neque cadaver tuum cir-
m ſepulchrum trahitur, ſed cor-
s pariter atque anima ad inferos
mergitur. Illic extrema calami-
, ut animam à corpore victor
dius auferat, hic ipſi animæ ſua
a eripitur Deus. Naturæ eſt in-
ire corpus, quod etiamſi nullus
idat, tamen non emori non
teſt. At animam mori, infelici-
is extremæ eſt. Corpuſculi vul-
ra quanta cautela depellimus,
anta ſolicitudine medemur, &
mæ vulnera negligimus? Cor-
ris interitum immane quantum
rremus, propterea quod oculis
eatur corporeis: Animam vero
rientem quoniam nemo videt,
ici credunt, paucisſimi formi-
nt, cum ſit hæc mors illa morte
to atrocior, quanto corpori
ſtat anima, quanto animæ
us. Vis tibi conjecturas quaſ-
n commonſtrem, quibus ani-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

mæ deprehendas vel morbum, vel interitum? Male concoquit ſtomachus, cibum non continet: corporis morbum intelligis. Non tam panis cibus eſt corporis, quã animæ cibus verbum Dei. Id ſi tibi amarum eſt, ſi nauſeam ſapit, quid adhuc dubitas, quin animæ tuæ palatum, morbo ſit infectum? Si non continet, ſi non concoctum in viſcera trajicit, evidens habes argumentum valetudinariam eſſe animam. Cum genua labant, & membra vix ægra trahuntur, corpus male habere cognoſcis, & non colligis animi morbum, cum ad omnia pietatis officia languet, nauſeatque, cum ne levi quidem contumeliæ ferendæ robur ſuppetit, cum paululo pecuniolę diſpendio frangitur? Poſteaquam oculos deſtituit viſus, ubi deſierunt audire aures, poſteaquam conſtupuit omne corpus; nemo dubitat, quin emigrarit anima. Tu cum habeas cordis oculos obſcuratos, & evidentiſſimum lumen, quod eſt veritas,

Languor animæ.

Mors quid agat.

veritas, non videas, cum vocem
divinam internis auribus non per-
cipias, cum omni prorſus ſenſu
careas, vivere credis animam? Vi-
des fratrem indigna patientem, ni-
hil commovetur animus, modo
tuæ res ſit incolumis. Cur nihil hic
ſentit anima? Nempe quia mor-
tua. Quare mortua? Quia non ad-
eſt illius vita, Deus. Siquidem ubi
Deus, ibi charitas. Deus enim
charitas eſt. Alioqui ſi vivum es
membrum, cur ulla pars corporis
dolet, te non modo non dolente,
verum ne ſentiente quidem. Ac-
cipe ſignum, non paulo etiam cer-
tius. Defraudaſti amicum, com-
miſiſti adulterium, capitale vulnus
accepit anima, & tamen adeo tibi
nihil dolet, ut etiam quaſi de lucro
gaudeas, jacteſque, quod turpiter
admiſiſti; certum habe mortuam
jacere animam. Non vivit corpus,
ſi punctionem aciculæ non ſen-
tit, & vivet anima, quæ tanti vul-
neris ſenſu vacat? Audis quem- Cadaver animæ.
piam ſermones impios, tumidos,

maledicos, impudicos, obſcœnos proferentem, verbis rabioſis in proximum debacchantem, cave putes iſti homini vivam eſſe animam: jacet in ſepulchro pectoris putre cadaver, unde ejuſmodi fœtores exhalantur, & proximum quenque inficiunt. Chriſtus Phariſæos ſepulchra dealbata vocat. Quid ita? Nempe quia mortuam animam ſecum circumferebant. Et regius ille propheta: Sepulchrum, inquit, patens guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant. Piorum corpora templa ſunt Spiritus ſancti. Impiorum, ſepulchra cadaverum, ut potiſſimum in eos quadret illa grammaticorum etymologia, σῶμα quaſi σῆμα. Sepulchrum pectus, guttur & os, hiatus ſepulchri. Neque ullum corpus mortuum tam eſt deſtitutum anima, quam mortua eſt anima relicta à Deo. Neque ullum corporeum cadaver ſic obolet naribus hominum, ut fœtor animæ ſepultæ jam quatriduum offendit nares

divinas omniumque cœlitum. Ergo cum verba mortua proficiſcuntur è pectore, cadaver intus cubet neceſſe eſt. Nam cum juxta vocem Euangelicam, ex abundantia cordis os loquatur, nimirum viva verba Dei loqueretur, ſi illic adeſſet vita Deus. Contra in Euangelicis literis Chriſto dicunt diſcipuli: Domine quo ibimus? verba vitæ habes. Cur ita tandem verba vitæ? nempe quod ab ea manarent anima, à qua nunquam vel momento diſceſſerat divinitas, quæ & nos vitæ reſtituit immortali. Sed ægrotanti corpori paulo succurrit medicus. Corpus exanime non raro revocarunt ad vitam & homines pii. Animam vero mortuam, non niſi ſingulari gratuitaq; virtute reſuſcitat Deus, ac ne reſuſcitat quidem, ſi mortua corpus reliquerit. Tum corporeæ mortis aut nullus, aut certe breviſſimus eſt ſenſus, animæ ſempiternus. Et cum alioqui plus quam mortua ſit, tamen ad mortis ſen- Remedia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſum quodammodo eſt immortalis. Proinde cum tam novo periculo nobis ſit dimicandum, quis ille ſtupor, quæ ſecuritas, quæ ſupinitas animi noſtri, quem tanti mali metus non acuit? At è diverſo nihil eſt quod te vel periculi magnitudo, vel hoſtium copiæ, vires, artes, conſternent animo. Succurrit quam gravem habeas adverſarium, ſuccurrat è regione, quam præſentem habeas opitulatorem. Innumerabiles adverſum te, ſed qui pro te ſtat, unus plus poteſt omnibus. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Si ille ſuſtinet, quis dejiciet? Tu modo victoriæ votum toto pectore concipe. In mentem veniat, non tibi cum integro hoſte rem eſſe, ſed cum eo qui jam olim fractus, fuſus, exutus atque adeo triumphatus ſit à nobis, ſed in Chriſto capite noſtro, à quo procul dubio viciſſim vincetur & in nobis. Tu modo cura ut ſis in corpore, & omnia poteris in capite. In teipſo quidem nimis es imbecillis,

illis,in illo nihil non vales. Pro-
inde ne anceps quidem eſt noſtri
Martis exitus , propterea quod
neutiquam à fortuna pendeat vi-
ctoria , ſed ea omnis in manu ſita
ſit Dei,ac per eum noſtris quoque
in manibus. Nemo hic non vicit,
niſi qui vincere noluit. Auxiliato-
ris benignitas nulli defuit unquã:
ſi caveris ne benignitati illius deſis
ipſe,viciſti. Pro te pugnabit,& li-
beralitatem ſuam tibi pro merito
imputabit. Victoriam omnem il-
li feras acceptam oportet,qui pri-
mus & ſolus à peccato immunis,
peccati tyrannidem oppreſſit , ve-
rum ea tibi non ſine tua continget
induſtria. Nam qui dixit,confidi- Ioan.16.
te,quia ego vici mundum, magno
te vult animo eſſe,non ſecuro. Ita
demum per illum vincemus , ſi il-
lius exemplo pugnabimus. Quare
hic inter Scyllam Charybdimque
medius quidam curſus eſt obti-
nendus,ut neque divina gratia fre-
tus , ſecurius agas atque ſolutius,
neque belli difficultatibus exani-

 matus,

matus, animum ſimul cum armis abjicias.

De armis Militiæ Chriſtianæ.

ATque illud in primis arbitror ad hujus militiæ diſciplinam pertinere, ut quam maxime cognitum, meditatumque habeas, quo potiſſimum armorum genere, quibus cum hoſtibus oporteat congredi. Tum ut ea ſemper in expedito habeas, ne quando poſſit inſidiator ille verſutiſſimus, inermẽ opprimere atque inopinantem. In veſtris bellis non raro licet interquieſcere, vel cum hybernat hoſtis, vel cum intercedunt induciæ. Nobis donec in hoc corpore militamus, ne digitum quidem, ut ajunt, tranſverſum licet ab armis diſcedere. Numquam non ſtandum pro caſtris, nunquam non excubandum, quia nunquam ceſſat hoſtis noſter. Immo cum tranquillus eſt, cum fugam aut inducias ſimulat, tum vel maxime molitur inſidias, neque unquam cautius

Nunquã ceſſandũ Chriſtiano.

excubias oportet agere, quam cũ pacis ſpeciem exhibet, nunquam minus trepidandum, quam cum aperto Marte nos adoritur. Ergo prima cura ſit, ne inermis ſit animus. Armamus corpuſculum hoc, ne timeamus ſicam latronis, non armabimus mentem, ut in tuto ſit? Armati ſunt hoſtes ut perdant, nos piget arma capere ne pereamus? Vigilant illi ut perimant, nos non vigilamus, quo ſimus incolumes? Sed de armatura Chriſtiana ſpeciatim ſuo loco dicetur. Interim ut ſummatim dicam, duo præcipue paranda ſunt arma ei, cui ſit cum ſeptem illis gentibus Chananæo, Cethæo, Amorræo, Pherezæo, Gergezæo, Evæo, Iebuſæo, hoc eſt, cum univerſa vitiorum cohorte pugnandum, quorũ ſeptem capitalia potiſſimum numerantur, precatio, & ſcientia. Semper armatos eſſe vult Paulus, qui ſine intermiſſione jubet orare. Precatio pura in cœlum ſubducit affectum, arcem videlicet hoſtibus inacceſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

acceſſam. Scientia ſalutaribus opinionibus communit intellectũ, ita ut neutram alteri deeſſe oporteat. Alterius ſic altera poſcit opem res, & conjurat amicæ. Illa quidem exorat, ſed hæc ſuggerit quid ſit orandum: ut ardenter ores, &, juxta Iacobum, nihil hæſitans, fides ſpeſque præſtant: ut in nomine Ieſu, id eſt, ſalutaria petas, ſcientia commonſtrat. Audierunt & filii Zebedæi à Chriſto, neſcitis quid petatis. Sed precatio quidem potior, ut quæ cum Deo ſermones miſceat, at ſcientia non minus neceſſaria tamen. Ægypto profugus, neſcio an ſatis tuto te tam longo, tamque difficili itineri commiſſurus ſis, niſi duobus his ducibus, Moſe, & Aaron. Aaron ſacris præfectus, precationis gerit typum. Moyſes legis cognitionem ſignificat. Sed ut ſcientiam oportet non eſſe mancam, ita precationem non convenit eſſe ignavam. Precationis armis pugnat cũ hoſtibus Moyſes, ſed manibus in al-

Horatius.

tum

[...]m ſublatis. Quas ſimul atque
[...]emiſerat, fit inferior Iſraël. Tu
[...]rtaſſe cum oras, hoc modo ſpe-
[...]as, quantum pſalmorum per-
[...]urmuraris, & multiloquium
[...]randi virtutem arbitraris. Quod
[...]tium potiſſimum eſt eorum, qui
[...]lhuc in litera ſunt infantes, ne-
[...]ne ad ſpiritus maturitatem ado-
[...]verunt. Sed audi quid apud Mat-
[...]æum nos doceat Chriſtus: O-
[...]ntes autem, inquiens, nolite
[...]ultum loqui, ſicut ethnici faci-
[...]nt; putant enim quod in multilo-
[...]uio ſuo audiantur: nolite ergo
[...]ſimilari eis. Scit enim pater ve-
[...]er, quid opus ſit vobis, antequam
[...]etatis eum. Et Paulus decem mil- 1. Cor. 14.
[...]a verborum in ſpiritu, hoc eſt,
[...]etenus pronũcianda contemnit
[...]æ quinque in ſenſu proferendis.
[...]loyſes nullam edebat vocem, &
[...]men audiebat, quid clamas ad
[...]e? Non ſtrepitus ille labiorum,
[...]d ardens animi votum, tanquam
[...]tentiſſima quæpiam vox ferit
[...]ures divinas. Tum igitur hoc ti- Allegoria Moſi.
bi fa-

bi familiare facias, ſimul atque ingruerit hoſtis, ubi te relicta vitia ſolicitant, ut ſtatim mentem cum certa fiducia ad cœlum erigas, unde veniet auxilium tibi, ſed eodem tollantur & manus. Tutiſſimum eſt pietatis officiis occupari, ut opera tua non ad terrena ſtudia, ſed ad Chriſtum referantur. Sed ne ſcientiæ ſubſidia contemnas, illud conſidera. Antea ſatis erat Iſraëi hoſtem effugere, at non prius ſibi fidit, ut Amalechiten provocet, ut cominus experiatur, quam eſſet manna cœleſti, & aqua de petra ſcatente refectus. His epulis confirmatus egregius ille bellator David, univerſam hoſtium cohortem contemnit. Paraſti, inquiens, in conſpectu meo menſam adverſus omnes qui tribulant nos. Crede mihi frater animo meo chariſſime, nulla tam vehemens hoſtium impreſſio, id eſt, nulla tam valida tentatio quam ardens ſacrarum literarum ſtudium non facile retundat, nulla tam triſtis adverſitas, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

nam non reddat tolerabilem.
qui ne videar audaculus inter-
es (quanquam poſſem me ma-
is auctoribus tueri) quid aptius
canę legis ſcientiam adumbrare
ueat, quam manna? principio Allegoria de manna.
nim quod non è terra provenit,
d cœlitus depluit, diſcrimen vi-
s inter humanas & divinas lite-
s: omnis enim ſcriptura ſancta
vinitus eſt inſpirata, atque à Deo
ctore profecta. Quod minu-
m; ſermonis eſt humilitas, ſub
rbis pene ſordidis, ingentia my-
eria claudentis. Quod candidũ;
lla mortalium doctrina eſt, quę
on ſit aliquo nigrore erroris vi-
ata: Sola Chriſti doctrina tota ni-
a, tota candida, tota ſyncera eſt.
uod rigidulum eſt atque ſuba-
erum, myſterium litera obte-
um exprimit. Superficiem &
uaſi ſiliquam ſi quis attrectet,
uid durius atque inſuavius? Non
iſi tunicam manna guſtaverant,
ui dicebant: Durus eſt hic ſer- Ioan. 6.
o, & quis poteſt eum audire?

Erue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Erue ſenſum ſpiritalem, jam nihil ſuavius, nihil ſucculentius. Denique manna Hebræis ſonat, quid eſt hoc, quod & ipſum pulchre quadrat in divinam ſcripturam, quæ nihil habet ocioſum, imo ne apicem quidem non dignum veſtigatione, non dignum admiratione, non dignum hac voce, quid eſt hoc. Aquarum vero nomine, ſcientiam divinæ legis ſignificare familiare eſt Spiritui ſancto. Legis aquas refectionis, ſuper quas ſe gloriatur educatum David, legis aquas, quas ſapientia derivat in capita viarum omnium, legis flumen illud myſticum, in quod ingreſſus Ezechiel, vado tranſire non poterat, legis puteos quos foderat Abraham, quos terra oppletos à Philiſtæis, denuo reſtituit Iſaac. Legis fontes duodecim, ad quos peragratis quadraginta manſionibus, jam fatiſcentes reſpirant Iſraëlitæ. Legis & in Euangelio puteum, ſuper quem itinere feſſus aſſedit Ieſus. Legis aquas Syloë, ad quas idem

Allegoria de aquis.

Ezech. 47

Gen 26.

Exod. 15.

m mittit cæcum, ut viſum reci-
t. Legis aquam in pelvim miſ-
n, abluendis Apoſtolorum pedi-
s. Et ne ſingula recenſeam hoc
nificatu, frequens mentio eſt in
canis literis puteorum, fontium,
minum, qua nobis nihil aliud
am myſticæ ſcripturæ diligens
ſtigatio commendatur. Quid
im aqua in terræ venis abdita,
ſi myſterium obductum litera?
uid eadem ad ſcatebram elicita,
ſi myſterium erutum atque ex-
natum? quod ubi ad audito-
m ædificationem, longe lateque
ppagatur, quid jam prohibet
men appellare? Ergo ſi te totum
dio ſcripturarum dedicabis, ſi
lege domini meditaberis die ac
cte, non timebis à timore no-
urno, ſive diurno, ſed ad omnem
ſtium inſultum munitus atque
ercitatus eris. Neque equidem Studia prima.
quequaque improbaverim ad
nc militiam, velut tyrocinio
odam præludere in literis poë-
um, & philoſophorum genti-
lium,

lium, modo modice ac per ætatem quis eas attingat, & quaſi in tranſcurſu arripiat, non autem immoretur, & veluti ad ſcopulos Sirenæos conſeneſcat. Nam ad hæc quoque ſtudia vocat divus Baſilius adoleſcentulos, quos ad Chriſtianos mores inſtituit: & ad Muſas revocat Licentium ſuum noſter Auguſtinus. Neque pœnitet adamatæ captivæ Hieronymum. Laudatur Cyprianus, quod Ægyptiis ſpoliis templum Domini locupletarit. Verum nolim te cum gentilium literis, gentilium & mores haurire. Alioqui permulta reperies & illic ad recte vivendum conducibilia: neque aſpernandum, quod etiam ethnicus auctor bene monet, quandoquidem nec Moyſes Iethro ſoceri conſilium eſt aſpernatus. Fingunt illæ literæ vegetantque puerile ingenium, atque ad divinarum ſcripturarum cognitionem mire præparant, ad quas illico pedibus manibuſque illotis irrumpere, pene ſacrilegii genus

mus eſt. Hieronymus eorum
pudentiam taxat, qui modo à
cularibus ſtudiis profecti, au-
ent divinas tractare ſcripturas. At
anto faciunt impudentius, qui
guſtatis quidẽ illis, iſtuc ipſum
dent. Sed uti divina ſcriptura
on multum habet fructus, ſi in
tera perſiſtas hæreaſque: Ita non
rum utilis eſt Homerica Vergi- Poëtæ quomodo legendi.
naque poëſis, ſi memineris eam
tam eſſe allegoricam: Id quod
mo negabit, qui modo veterum
uditionem, vel ſummis labiis de-
ſtarit. Obſcœnos autem poëtas
aſerim omnino non attingere,
t certe non introſpicere peni-
us, niſi forte noveris deſcripta
agis horrere vitia, & contentio-
turpium, vehementius amare
oneſta. E philoſophis autem Pla- Philoſophia.
nicos te ſequi malim, propter-
, quod cum pleriſque ſenten-
is, tum ipſo dicendi charactere,
am proxime ad propheticam
angelicamque figuram acce-
unt. Breviter omnem ethnicam
lite-

literaturam delibare profuerit, ſi quidem id fiat, ut dixi, & annis idoneis, & modice, tum cautim & cum delectu: deinde curſim, & peregrinantis non habitantis more: poſtremo, quod eſt præcipuum, ſi omnia ad Chriſtum referantur. Sic enim mundis omnia munda ſunt, cum immundis contra nihil
Can. 6. ſit mundum. Neque vitio tibi vertetur, ſi Salomonis exemplo, ſexaginta reginas, octoginta concubinas, & innumerabiles ſecularis ſapientiæ puellas domi alas, modo divina ſapientia præter cæteras ſit unica tua, formoſa tua, columba
Deut. 21. tua. Et Iſraëlites amat alienigenam barbaramque, forma captus, ſed capillis deraſis, unguibus præſectis, ex allophyla facit Iſraëliti-
Ozee. 1. dem. Et Ozee fornicariam ducit, verum ex ea liberos tollit; non ſibi, ſed domino Sabaoth, ſanctumque prophetæ ſtuprum dominicam auget familiam. Hebræi poſteaquam Ægyptum reliquerant,
Conſper-ſum. aliquandiu conſperſo vivebant,
ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ed hic cibus temporarius erat, eque ad tantam profectionem oterat ſuppetere. Ergo eo mox aſtidito, ad manna quantum poeſt properandum cœleſtis ſapientiæ, quæ te affatim alet animabitque, donec propoſiti victor pervenias ad palmas illas præmii, unquam deſituri. Sed interim etam atque etiam memineris, non oportere niſi lotis manibus, hoc ſt, ſumma animi puritate tractari ivinas literas, ne tibi antidotus uo vitio vertatur in venenum, & manna tibi putreſcat, niſi in viſcea affectus trajeceris: eveniat autem quod & illi Oſæ, qui non veritus eſt arcæ nutanti prophanas admoliri manus, & improbum officium ſubita morte luit. Primum t ut de eis literis digna ſentias. racula mera (ut ſunt) eſſe puta, e divinæ mentis adyto profecta. fflari te numine, affici, rapi, tranſigurari ineffabili modo ſenties, ſi eligioſe, ſi cum veneratione, ſi umiliter adieris. Videbis ſponſi 1 Paralip. 13.

beati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

beati delicias, videbis opes ditiſſimi Solomonis, videbis abditos theſauros æternæ ſapientiæ. Sed cave improbe irrumpas in conclave. Humile eſt oſtium, vide ne capite impingas ac reſilias. Sic porro exiſtima, nihil tam verum eſſe eorum quæ vides oculis, quæ manibus contrectas, quam quæ ibi legis. Ut cœlum, ut terra intereant: certe de verbis divinis ne unum quidem iota aut apiculus interiturus eſt, quin omnia fiant. Ut mentiantur, ut errent homines, veritas Dei neque fallit, neque fallitur. Ex interpretibus divinæ ſcripturæ eos potiſſimum delige, qui à litera quam maxime recedunt. Cujuſmodi ſunt in primis poſt Paulum Origenes, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus. Video enim Neotericos Theologos literæ nimium libenter inhærere, & captioſis quibuſdam argutiis, magis quam eruendis myſteriis operam dare, quaſi vero non vere dixerit Paulus, legem noſtram ſpiritualem

Fides ſcripturæ divinæ.

Theologi interpretes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſimilem eſſe. Audivi ego nonnulli, qui ſibi uſque adeo humanis his commentatiunculis placebant, ut veterum interpretamenta tanquam pro ſomniis contemnerent, tantumque illis fiduciæ Scotus faciebat, ut ne lectis quidē unquam ſacris literis, ſe tamen abſolutos Theologos putarent. Qui etiamſi acutiſſima dicant, an ſpiritu ſancto digna dixerint, aliorum eſto judicium. Tu ſi mavis ſpiritu eſſe vegetior, quam ad contentionem inſtructior, ſi ſaginam animæ quærere magis quam ingenii pruritum, veteres potiſſimum evolve, quorum & pietas ſpectatior, & eruditio uberior antiquiorque, & oratio neque jejuna neque ſordida, & interpretatio ſacris myſteriis accommodatior. Neque vero hoc dixerim, quod Neotericos contemnam, ſed quod utiliora præferam, tuoque propoſito conducibiliora. Habet autem ſpiritus ille divinus ſuam quandam linguam, ſuaſque figuras, quæ tibi ſunt in primis di-

Scotiſtæ.

Sermo ſcripturæ ſacræ.

ligenti obſervatione cognoſcendæ. Balbutit nobis divina ſapientia & veluti mater quæpiam officioſa, ad noſtram infantiam voces accommodat. Lac porrigit infantulis in Chriſto, holus infirmis. Tu vero feſtina adoleſcere, & ad ſolidum propera cibum. Demittit illa ſeſe ad tuam humilitatem, at tu contra ad illius ſublimitatem aſſurge. Monſtri ſimile eſt, ſemper infantem eſſe, nimis ignavum, non deſinere eſſe infirmum. Magis ſapiet, magis paſcet, unius verſiculi meditatio, ſi rupta ſiliqua medullã erueris, quàm univerſum Pſalterium ad literam tantum decantatum. Quod quidem ego hoc diligentius admoneo, quod re ipſa cognitum habeam, errorem hunc non vulgi modo animos paſſim occupaſſe, ſed & eorum qui veſtitu & nomine perfectam religionem profitentur, ut putent ſummam pietatem hac una in re ſitam, ſi quam plurimum pſalmorum vix etiam ad literam intellectorum, quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

otidie percenſeant: neque aliud
cauſa eſſe judico quod videa-
us monaſticam pietatem ſic ubi-
ue frigere, languere, evaneſcere,
am quod in litera conſeneſcunt,
q; ad ſpiritualem ſcripturarum
gnitionem elaborant. Neque
diunt Chriſtum in Euangelio
amantem : Caro non prodeſt
icquam, Spiritus eſt qui vivifi-
t : Non Paulum magiſtro aſtru-
tem, litera occidit, ſpiritus eſt
i vivificat. Et ſcimus quoniam Ioan. 4.
x ſpiritualis eſt, non carnalis. Et
ritualibus ſpiritualia compa-
nda. Olim in monte, nunc in
iritu vult adorari pater ſpirituũ.
uanquam haud aſpernor eorum
becillitatem, qui mentis inopia
uod unum poſſunt faciunt, my-
cos pſalmos ſimplici puraque fi- 1. Cor. 12.
pronunciantes. Immo quem-
modum in precaminibus magi-
voces quædam ne ab iis quidẽ
i eas pronunciant intellectæ, ef-
aces tamen eſſe creduntur: Ita
vina verba quanquam parum

cognita, tamen prodeſſe credendũ eſt, iis, à quibus ſyncera fide, puroque affectu vel dicuntur, vel audiuntur: Angeloſque qui adſunt, atque intelligunt, ad opem ferendã invitari. Neque vero Paulus contemnit eos, qui ſpiritu pſallunt, vel qui linguis loquuntur, ſed ad ſectanda Chariſmata meliora hortatur. Ad quæ ſi cui non contigit eniti vitio non animi, ſed naturæ, certe non obſtrepat iis, qui potiora conantur. Et juxta Pauli vocem, qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non judicet. Te vero qui ingenio tam felici præditus es, omnino nolim in ſterili litera lentum eſſe, ſed ad reconditiora myſteria feſtinare, & improbum conatum induſtria, crebris precibus adjuvare, donec aperiat tibi librum ſeptem ſignaculis obſignatum is qui habet clavem David, qui claudit, & nemo aperit, arcana patris, quæ nemo novit niſi filius, & cui voluerit filius revelare.

. Sed quonam noſtra delabitur
:atio?Propoſitum erat,ut tibi vi-
:, non ſtudii formam præſcribe-
:mus: verũ huc deflexiмus,dum
bi conamur officinam idoneam
ommonſtrare, unde debeas no-
e militiæ tuæ nova arma petere.
rgo ut ad inſtitutum revertamur,
ex libris gentilium optima quæ-
ne decerpſeris, atque apiculæ ex-
nplo,per omnes veterum hortu-
s circumvolitans præteritis ve-
nis, ſuccum modo ſalutarem ac
gneroſum exſuxeris, animum
um ad communem quidem vi-
m, quam ethicam vocant, red- Ethica.
deris non paulo armatiorem.
nt enim profecto & illorum
Illadi ſua quædam arma neuti-
uam contemnenda. Chriſti au-
m eſſe puta, quidquid uſquam
ri offenderis. Verum divina illa
(ut Poëtæ loquuntur) Vulcania
nopolia, nullo telo violabilis,
on niſi ex arcanarum litera-
m armamentario depromitur:
quo David noſter Impera-
 tor,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

tor, univerſum belli apparatum ſuis militibus repoſuit, quibus cominus, eminuſque pugnent cum præputiatis Philiſteis. His armis nec Achilles Homericus tectus erat, etſi fingitur, neque Æneas Virgilianus, quorum alter ira, alter amore tam turpiter vincebatur. Neque abſurde dictum, quod ea non in humanis officinis excuduntur, ſed in ea quæ Vulcano eſt cum Minerva communis. Nam Minervam artibus atque ingeniis, Vulcanum igni præficiunt, Deorum figuli Poëtæ. Id quod ego tum demum vere fieri exiſtimo, cum videlicet honeſtis artibus excultum ingenium, ſic divini amoris ignis communit, ut etiam ſi fractus illabatur orbis, impavidum feriant ruinæ. Sed ante ſuperbi Saulis arma rejicias oportet, quæ magis oneri ſunt quã uſui, & cum Goliad congreſſurum David gravant non juvant. Deinde de ripa torrentis myſticæ ſcripturæ, quinque colligas lapillulos (quæ forte

Poëtæ figuli deorum.

quin-

Quinque ſunt verba Pauli, qui lo-
quitur in ſenſu.) Poſtremo fundi-
bula dextram armes. His demum
armis proſternitur unicus ille no-
ſter hoſtis, ſuperbiæ pater, Satanas.
Quem & caput noſtrum Chriſtus
Ieſus, quomodo tandem devicit?
Nonne cum tentanti divinæ ſcri-
pturæ verbis reſpondet, quaſi peti-
tis de torrente lapillis, frontem
inimici percuſſit? Vis autem audi-
re Chriſtianæ Palladis arma? Et Sapien. 5.
accipiet, inquit, armaturam zelus
illius, & armabit creaturam ad ul-
tionem inimicorum, induet pro
thorace Iuſtitiam, & accipiet pro
galea judicium certum. Sumet
ſcutum inexpugnabile, ęquitatem:
acuet autem diram irã in lanceam.
Legis & apud Eſaiam, Indutus eſt Eſa. 59.
Iuſtitia ut lorica, & galea ſalutis in
capite ejus. Indutus eſt veſtimen-
tis ultionis, & opertus eſt, quaſi
pallio zeli. Iam ſi libet Pauli non 1. Cor. 10.
inſtrenui ducis adire promptua-
rium, nimirum invenies & illic ar-
ma noſtræ militiæ, non carnalia,

ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, cogitationes deſtruentia, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei. Invenies armaturam Dei qua poſſis reſiſtere in die malo. Invenies arma Iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris. Invenies laterum munimentum, veritatem, & loricam juſtitiæ, ſcutum fidei, in quo poſſis univerſa maligni tela ignea extinguere. Invenies & Galeam ſalutis, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Quibus omnibus ſi quis erit diligenter tectus, atque munitus, is denique poterit animoſam illam Pauli vocem intrepidus emittere. Quis ergo nos ſepa-
Rom. 8. rabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? vide quantos hoſtes, quam omnibus formidatos ipſe pro nihilo ducat. Sed audi quiddam etiam fortius. nam ſequitur: Sed in his omnibus ſuperamus, propter eum qui dilexit nos. Cer-
tus

s ſum enim, quia neque mors,
que vita, neque angeli, neque
incipatus, neque virtutes, neque
ſtantia, neque futura, neque for-
udo, neque altitudo, neque pro-
ndum, neque creatura alia, po-
rit nos ſeparare à charitate Dei,
uæ eſt in Chriſto Ieſu. O felicem
luciam, quæ præſtant Paulo, id
, puſillo homini, arma lucis, qui
etiam projectamentum hujus
undi appellat. Talis igitur ar-
aturæ vim, ſacræ literæ tibi ſup-
ditabunt, ſi toto pectore in eis 1. Cor. 4.
rſaberis, ita ut noſtris monitis
hil ſit opus futurum. Sed quo- Enchiridion quid.
am tu ita vis, ne tibi non mori-
ri fuiſſe videamur: Enchiridion,
c eſt, pugiunculum modo quen-
m excudimus, quem nunquam
manu deponas, ne in convivio
uidem, aut in cubiculo, ut etiam
quando cogeris in hujus mundi
egociis peregrinari, juſtamque
am armaturam gravaberis cir-
mferre, non committas tamen
ullo momento inſidiator ille

D 5 oppri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

opprimat te prorſus exarmatum, ſaltemque non pigeat, hunc gladiolum tecum habere, qui neque onerofus erit geſtatu, neque inutilis ad tutelam. Eſt enim perpuſillus, quo tamen ſi adhibita fidei parmula, ſcite uteris, facile ſuſtinebis tumultuarium hoſtis aſſultum, ne quod letale vulnus accipias. Sed jam tempus eſt, ut utendi rationem quandam experiamur tradere, quam ſi tu diligenter ad exercitationem accommodabis, fore confido, ut te victorem imperator noſter Chriſtus, ex hoc præſi-
Tranſitio. dio, in ſuam civitatem Hieruſalem transferat ovantem, ubi nullus omnino belli tumultus, ſed pax immortalis ac perfecta tranquillitas, cum interim omnis ſpes ſalutis in ferro ſita ſit.

Caput

put eſſe ſapientiæ ut temetipſum noris, denique duplici ſapientia, falſa & vera.

)Ax igitur ſummum illud eſt bonum, ad quam omnia ſua dia, mundi quoque amatores ferunt, ſed falſam, ut dictum eſt. ndem & philoſophi ſuorum domatum ſectatoribus falſo pollibantur. Chriſtus enim unus m donat, quam mundus non teſt dare. Ad hanc perveniendi Ioan. 14.
a ratio eſt, ſi cum nobis ipſis belm geramus, ſi cum vitiis noſtris riter depugnemus. Cum his im hoſtibus implacabili odio ſidet Deus, pax noſtra, cum nara ſit virtus ipſa, virtutumque nnium parens & auctor, atque omnium vitiorum genere conicta colluvies, à Stoicis fortiſſiis aſſertoribus virtutis, ſtultitia catur, in noſtris literis malitia citur. Itidem ut omnibus ſuis meris abſoluta probitas, utriſe ſapientia nominatur. Mali-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

tiam autem nonne (juxta Sapientis oraculum) vincit ſapientia? Malitiæ pater atque princeps eſt, rector ille tenebrarum Belial, cujus ductum quiſquis ſequitur, in nocte ambulans, ad noctem properat æternam. Contra ſapientiæ auctor, atque ipſa adeo ſapientia Chriſtus Ieſus, qui verum eſt lumen, ſtultitiæ mundanæ noctem ſolus diſcutiens, ſplendor paternæ gloriæ, qui nobis in ſe renatis, uti factus eſt redemptio atque juſtificatio, teſte Paulo, ita factus eſt & ſapientia. Nos, inquit, prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem, ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Chriſtum Dei virtutem, ac Dei ſapientiam: per quã ipſius exemplo, nos quoque de hoſte malitia triumphum referre queamus, ſi modo in eo ſapuerimus, in quo & vincemus. Hanc tu contempta ſeculi ſapientia amplectere, quæ mendaciſſimo titulo ſeſe venditat ſtultis, cum

juxta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ıxta Paulum, nulla verior ſit ſtul-
tia apud Deum quam terrena ſa-
ientia, dediſcenda ei qui vere cu-
iat ſapere. Si quis videtur (in-
uiens) inter vos ſapiens eſſe in
oc ſeculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiēs.
apientia enim hujus mundi, ſtul-
tia eſt apud Deum. Et Paulo ſu-
erius. Scriptum eſt enim: Perdam
ıpientiam ſapientium, & pruden-
am prudentium reprobabo. Ubi
ıpiens? ubi ſcriba? ubi inquiſitor
ujus ſeculi? Nonne ſtultam fecit
eus ſapientiam hujus mundi?
ec dubito quin jam nunc odioſe
bi obſtrepant ſtulti iſti ſapientes,
cæci cæcorum duces, delirare
, deſipere, inſanire clamitantes,
uod ad Chriſtum pares deſciſce-
:. Hi ſunt nomine duntaxat Chri-
iani, cæterum doctrinæ Chriſti
ım irriſores, tum oppugnatores.
ide ne quid iſtorum blateramen-
ı te promoveant, quorum miſe-
ında cæcitas, deploranda potius
uam imitanda. Quod eſt enim
tud præpoſterum ſapientiæ ge-
nus,

nus, in rebus nugatoriis nihilique, imo ad turpitudinem tantum eſſe catum & callidum, in iis vero quæ ſola ad ſalutem noſtram pertinent, non ita multo plus pecude ſapere? Paulus vult nos eſſe ſapientes, ſed in bono, ſimplices autem in malo. Sapiunt iſti ut inique agant, bene autem facere neſciunt. Et cum facundus ille Poëta Græcus, ad nihil utilem hominem cenſeat, qui neque ipſe per ſe ſapiat, neque bene monenti obtemperet, qua tandem in claſſe ponentur iſti, qui cum turpiſſime deſipiant, tamen non deſinunt obturbare, ridere, deterrere eos, qui jam reſipuerunt? Verum irriſor nonne irridebitur? Qui habitat in cœlis, viciſſim irridebit eos, & dominus ſubſannabit eos. Legis in libro ſapientiæ, Videbunt enim, & contemnent eum, illos autem Deus irridebit. Ab improbis rideri, pene laudari eſt, certe religioſum, capitis noſtri & Apoſtolorum æmulos fieri. At horrendum profecto, à Deo irrideri,

Heſiodus.

ꝛri. Ego quoque, inquit Sapien-
ı, in interitu veſtro ridebo, &
bſannabo, cum vobis id quod
:nebatis, advenerit, videlicet,
ım ſero jam experrecti, dicent,
i ſunt quos aliquando habui-
us in deriſum, & in ſimilitudi-
:m improperii. Nos inſenſati vi-
m illorum æſtimabamus inſa-
am, & finem ſine honore. Ani-
alis iſta, & ut Iacobus ait, diabo-
:a eſt ſapientia, ac Deo inimica,
jus finis interitus, quippe quam
mper aſſectatur pediſſequa peſti-
ns arrogantia, arrogantiam ani-
i cæcitas, cæcitatem affectuum
rannis, affectuum tyrannidem
ıiverſa vitiorum ſeges & licentia
ıidvis peccandi, licentiam iſtam
quitur conſuetudo, conſuetudi-
em infeliciſſimus animi ſtupor,
uo fit, ut & mali ſenſu careant:
upentes mors occupat corporis,
uam mors excipit ſecunda. Vi-
es ut ſummi mali mater eſt, mun-
i ſapientia. De Chriſti vero ſa-
ıentia, quam mundus ſtultitiam
pu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

putat,ita legis: Venerunt autem mihi pariter omnia bona cum illa, &innumerabilis honeſtas per manus illius, & lætatus ſum in omnibus,quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam, quoniam bonorum omnium mater eſt. Hæc enim modeſtiam & manſuetudinem comitem ducit :Manſuetudo nos divini Spiritus reddit capaces.
Eſa.11. Super humilem enim & manſuetum gaudet requieſcere, qui ſimul atque ſepteno illo chriſmate mentem noſtram imbuerit, tum demũ pullulaſcit felix illa ſeges virtutum omnium cum fructibus illis beatis,quorum præcipuus,gaudium internum, gaudium arcanum, gaudium ſolis iis cognitum, quibus contigit, quod denique cum mundi gaudiis nec evaneſcit, nec aufertur, ſed cumulatur in gaudium æternum. Eam mi frater,& juxta Iacobi monita, ardentiſſimis votis oportet à Deo poſtulare,& juxta Sapientem quendam, à divinis ſcripturæ venis, veluti

Dona Spiritus.

Prov.2.

teſauros effodere. Caput autem
hjus ſapientiæ eſſe puta, ut te-
metipſum noris, quod verbi è cœ-
lo profectũ credidit antiquitas, &
magnis auctoribus uſq; adeo pla-
cet, ut in eo omnem ſapientiæ
vim ſummatim contineri judica-
verint. Sed leve pondus hujus do-
gmatis apud nos ſit, niſi congruit
cum literis noſtris. Minatur ſpon-
ſæ ſuæ myſticus ille amator in
canticis, ac foras abire jubet, niſi
ſemet cognorit. Si ignoras te ô
pulchra inter mulieres egredere, &
abi poſt veſtigia gregum tuorum.
Proinde ne quivis ſibi temere rem
tantam arroget, ut ipſi ſibi ſatis ſit
cognitus. Corpus ſuum haud ſcio
an quiſquam ad plenum norit, &
mentis habitum cognoſcet quili-
bet? Paulus cui contigerat vel ter-
tii cœli myſteria diſcere, ſemet-
ipſum tamen non audet judicare,
auſurus utique, ſi ſibi ſat eſſet no-
tus. Si homo tam ſpiritualis, qui
omnia dijudicat, judicandus à ne-
mine, ſibi adhuc parum perſpicuus
erat,

erat, nos carnales quid confidimus? Porro miles nimis inutilis videatur, cui neque ſuæ copiæ, neque hoſtiũ cohortes ſatis habeantur cognitæ. At homini non cum homine, verum ſecum ipſo bellum eſt, atq; adeo ex ipſis viſceribus hoſtilis acies nobis ultro ſuppullulat, quemadmodum de terrigenis fratribus Poëtæ fabulantur. Uſque adeo autem tenui diſcrimine ab hoſte diſtat amicus, ut ingens periculum ſit, ne parum cauti, vel inimicum pro amico tueamur, vel amicum pro hoſte lædamus. Hæret etiam in angelo lucis Dux ille egregius. Noſter es, inquiẽs, an adverſariorum? Ergo quoniam tecum ipſe bellum ſuſcepiſti, & in hoc prima victoriæ ſpes ſita eſt, ſi tute tibi ſis quam maxime cognitus, ſimulachrum quoddam tui, tibi velut in tabula proponam, ut quid intus, quid in cute ſis plane pernoſcas.

Gigantes è terra nati.

Joſue 5.

De homine exteriore & interiore.

ESt igitur homo prodigioſum quoddam animal ex duabus tribuſve partibus multo diverſiſſimis compactum, ex anima veluti numine quodam, & corpore tanquam muta pecude. Siquidem corpore uſque adeo reliquo brutorum generi non præſtamus, ut omnibus ejus dotibus inveniamur inferiores. Secundum animam vero, adeo divinitatis ſumus capaces, ut ipſas etiam angelicas mentes liceat præter volare, & unum cum Deo fieri. Si tibi corpus additum non fuiſſet, numen eras: ſi mens iſta non fuiſſet indita, pecus eras. Has duas naturas tam inter ſe diverſas ſummus ille opifex felici concordia colligarat, at ſerpens pacis inimicus, infelici rurſus diſcordia diſſecuit, ut jam neque dirimi queant ſine maximo cruciatu, neque conjunctim vivere ſine aſſiduo bello, planeque

Homo ex diverſiſſimis compactus.

(quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

(quod dici ſolet) utrunque in altero auribus lupum tenet, poſſetque mutuo competere verſiculus ille lepidiſſimus, Nec tecum poſſum vivere, nec ſine te. Adeo perplexa ſeditione inter ſeſe tumultuantur, veluti diverſa, quæ unum ſunt. Corpus enim ut eſt ipſum viſibile, rebus viſibilibus delectatur, ut eſt mortale, temporalia ſequitur, ut eſt grave, deorſum ſidit. Contra anima generis ętherei memor, ſumma vi rurſum nititur, & cum terreſtri mole luctatur, contemnit ea quæ videntur, ſcit enim eſſe caduca, quærit quæ vere, quæ ſemper ſunt. Immortalis amat immortalia, cœleſtis cœleſtia: Similis ſimilibus capitur, niſi penitus fuerit corporis immerſa ſordibus, atque à nativa generoſitate ejus contagio degenerarit. Neque vero hanc diſcordiam, vel fabuloſus ille Prometheus inſevit, admixta menti noſtrę de quoque animante particula: neque primitiva conditio indidit, ſed peccatum quod

Vnde propenſio ad vitia.

bene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ne conditum erat, male depra-
vit, inter bene concordes diſſen-
ſionis virus ſerens. Antea enim &
mens corpori ſine negocio impe-
rabat, & corpus animo lubens vo-
lenſque parebat, nunc contra per-
turbato rerum ordine, affectus
corporis rationi præire certant, co-
giturque illa in corporis ſenten-
tiam pedibus diſcedere. Quare
non abſurde pectus hominis cum
ſeditioſa quapiam republica com-
pares licebit, quam quoniam ex
variis hominum generibus con-
ſtat, propter diſſenſionem ſtudio-
rum oportet crebris motibus &
factionibus collidi, ni penes unum
ſit imperii ſumma, iſque ſit ejuſ-
modi, ut nihil imperet, niſi reipu-
blicæ ſalutaria. Quare neceſſe eſt,
ut plus in ea valeat, qui plus ſa-
pit pareat, qui minus. Nihil eſt
autem infima plebe vecordius, eo-
que magiſtratibus obtemperare
decet, nullum ipſa gerere magi-
ſtratum. Qui vero optimates ſunt,
ac natu majores, audiendi ſunt
illi

illi quidem in conſultationibus, at ita ſi ſtatuendi arbitrium penes unum maneat regem, quem admoneri quidem oportet nonnunquã, cogi vero aut præiri non convenit. Porro Rex ipſe nulli paret niſi legi, lex reſpondet honeſtatis ideæ. Quod ſi prępoſteris vicibus vulgus indomitum, & fex illa civitatis tumultuoſa, natu majoribus præire contendit, aut ſi primates regis imperium negligunt, cooritur in republica noſtra periculoſa ſeditio, & niſi divina dictatura ſuccurritur, ad extremam perniciem res omnis ſpectat. In homine vero ratio regis vice fungitur. Optimates accipias licet, affectus quoſdam corporeos quidem illos, ſed tamen non proinde brutos: quod genus ſunt, genuina pietas erga parentes, charitas in fratres, benevolentia in amicos, miſericordia in afflictos, metus infamiæ, cupido honeſtæ opinionis, & ſi qua ſunt conſimilia. Eos porro motus animorum, qui à rationis decretis quam

Rex uni legi paret.

Optimates qui.

eam maxime diſſident, ſuntque
ime ad pecorum humilitatem
jecti, plebis quaſi ultimam fe- Plebs quæ.
m eſſe puta,cujuſmodi ſunt libi-
,luxus,invidentia,hiſque conſi-
les animi morbi, qui ad unum
nnes, veluti ſervi ſordidi & im-
obi, ergaſtulis ſunt coërcendi,
ſi queant, penſum operamque
mino præſcriptam præſtent: ſin
nus, nihil certe damni dent.
æ omnia Plato divinitus intel-
ens, ſcripſit in Timæo, filios
orum ad ſui ſimilitudinem du-
x animæ genus in homine fa-
catos fuiſſe, alterum divinum
immortale, alterum quaſi mor-
e & variis perturbationibus ob-
xium: quarum prima ſit volu- Quatuor affectus animi.
s, eſca malorum (ut ait) proxi-
 dolor, fuga, impedimentum-
e bonorum: deinde metus at-
e audacia, conſultores amentes:
ibus accedit & implacabilis ira-
ndia: Præter ea ſpes blanda, cum
ationabili ſenſu, amoreque o-
nium invaſore. Hæc enim fer-
me

me verba Platonis. Nec ignoravit in hujuſmodi perturbationibus coërcendis, vitæ beatitudinem conſiſtere. Scribit enim eodem in opere, eos qui iſta ſuperaſſent, juſte victuros: injuſte autem, qui ab his victi fuiſſent. Et divinæ quidem animæ, hoc eſt, rationi, tanquam regi in cerebro, velut in arce civitatis noſtræ ſedem ſtatuit, corporis videlicet parte editiſſima, cœloq; proxima, tum minime bruta, quippe quæ & oſſe ſit pertenui, neque nervis neque carne onerata, ſed ſenſibus intus foriſque longe munitiſſima, ut illis quaſi renunciantibus, nihil tumultus in republica cooriretur, quod non protinus ille perſentiſceret. At mortalis animæ partes, hoc eſt affectus, ut quæque rationi vel morigera eſt, vel obſtrepera, ita ab ea ſemovit. Nam inter cervicem, &

Vis Iraſcibilis.

diaphragma, partem animę conſtituit, fortitudinis atque iræ participem, affectum videlicet ſeditioſum quidem illam & cohibendum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

dum, at non perinde brutum, eoque mediocri intervallo à ſummis iiſque ſemovit, ne vel nimia vicinitate regis ocium perturbet, vel infimæ plebis contagio corrupta, ſimul in eum conjuret. Vim porro concupiſcibilem quæ eſculenta & poculenta appetit, quaque in Venerem impellimur, porro infra præcordia procul à regia, in jecur & alvum relegavit, ut quaſi ferum quiddam & indomitum animal, illic ad præſepe habitaret, propterea: quod ea violentiſſimos excitat motus conſuevit, minimeque præſidis imperiis audiens eſſe. Hujus infima pars, quam pecuina ſit quamque rebellis, vel illa pudenda corporis portio, in qua potiſſimum tyrannidem obtinet, documento poteſt eſſe: quæ membris ex omnibus una, fruſtra reclamante rege, obſcœnis motibus ſubinde rebellionem parat. Vides nimirum ut hac ſuperne divinum animal homo, plane in pecudem deſinat. At conſultor ille divinus, ſub-

Vis concupiſcibilis.

Ratio tãquã rex.

ſublimi in arce præſidens, memor originis ſuæ, nihil ſordidum, nihil humile cogitat. Sceptro autem inſignis eburno propterea, quod nihil non rectum imperet, in cujus faſtigio aquilam inſidere ſcripſit Homerus, quod ad cœleſtia ſubvolans, quæ humi ſint aquilinis oculis deſpicit. Poſtremo aurea redimitus corona. Aurum enim in myſticis literis ſapientiam fere ſignificat, circulus autẽ perfectam, & omnibus numeris abſolutam. Hæ ſunt enim propriæ regum dotes. Primum, ut quàm plurimum ſapiant, ne quid peccent per errorem, tum uti quæ recta ſunt, ea modo velint, ne quid contra animi judicium perperam corruptéque faciant: quarum altera qui careat, eum non regem, ſed latronem exiſtimato.

Sceptro cur aquila addita.

De

De varietate affectuum.

NOſter autem Rex propter æternam legem, ſibi divinitus inſculptam, opprimi quidem poteſt, corrumpi non poteſt, quin reclamet, quin revocet. Cui ſi reliqua plebs parebit, nihil ille unquã faciet pœnitendum, neque perniciosum committet, ſed ſumma moderatione, ſummaque tranquillitate gerentur univerſa. Ac de affectibus quidem Stoici Peripateticique nonnihil diverſa ſentiunt, quanquam illud convenit inter omnes, ratione vivendum, non affectu. Sed illis placet, ubi affectibus, qui à ſenſibus proxime excitantur, tanquam pædagogis uſus ad judicium, verumque diſcrimen expetendorum & fugiendorum proveneris, tũ eos prorſus eſſe relinquendos: Iam enim non ſolum utiles non eſſe ad ſapientiam, verum etiam pernicioſos. Atque ob id perfectum illum ſapientem ſuum omnibus ejusmodi mo-

Ratio ſemper reclamãs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

tibus, tanquam morbis animi, vacare volunt: vixque humaniores quidam primos illos impetus, rationem prævertentes, ſapienti concedunt, quas illi phantaſias appellant. At peripatetici non extirpandos affectus, ſed coërcendos docent: eſſe enim nonnullum eorum uſum, propterea quod hos à natura additos opinentur, uti quędam ad virtutem incitabula, atque exhortamenta, ſicuti fortitudinis iram, induſtriæ invidiam, & item de reliquis. Socrates autem in Phedone Platonis, cum nihil aliud putat eſſe Philoſophiam, quam mortis meditationem, hoc eſt, ut animus quantum poteſt abducat ſeſe à rebus corporeis, & ſenſibilibus, transferatque ad ea, quæ ratione, non ſenſibus percipiantur, cum Stoicis nimirum ſentire videtur. Oportet igitur primum omnes animi cognitos habere motus, deinde ſcire nullos eſſe tam violentos, quin à ratione vel compeſci, vel ad virtutem deflecti queant.

udio enim vulgo hanc peſtife-
m opinionem, ut ſe dicant ad vi-
a cogi. Alii contra imperiti ſui,
otus hujuſmodi pro rationis di-
amine ſequuntur, atque adeo
uod ſuaſit ira aut invidia, id zelũ
ei vocant. Atque ut eſt alia Reſ-
ublica alia factioſior, ita alius
io ad virtutem propenſior. Quæ
fferentia, non ex animorum di-
rimine, ſed vel influxu cœle-
um corporum, vel progenitori-
us, vel ex educatione, vel ex ipſo
rporis habitu proficiſcitur. Non
ilis eſt illa Socratis fabula, de
rigis & equis bonis ac malis.
ideas enim nonnullos ita mode-
to ingenio natos, ita tractabiles
faciles, ut ſine ullo negocio ad
rtutem inſtituantur, ac ſine cal-
ribus ultro præcurrant. Aliis Rebellio naturæ nemini imputanda.
ntra corpus rebelle, tanquam e-
uum indomitum & calcitroſum
ntigiſſe, ut multum ſudans do-
itor ille, vix tamen aſperrimo
eno, vix fuſte, calcaribuſque ſu-
gat ferocientem. Qualis ſi tibi

forte obtigit, ne protinus abjicias animum, immo tanto acrius enitere, ſic exiſtimans, non tibi interclusam ad virtutem viam, ſed uberiorem virtutis materiam oblatam eſſe. Quod ſi bonam mentem naƈtus es, non hoc protinus alio melior es, ſed felicior. At rurſum ita felicior, ut obligatior. Quanquam quis eſt ingenio uſque adeo felici, ut non abunde multa ſint, in quibus luƈtari oporteat? Ergo qua maxime turbari ſentiet, hac quam maxime advigilet Rex oportet. Sunt vitia quædam pene gentilitia, quemodmodum gentibus nonnullis perfidiam ajunt eſſe familiarē, aliis luxum, aliis libidinē. Quædam corporis habitum comitantur, ſicut ſanguineos mulieroſitas, & voluptatum amor: Cholericum, ira, ferocitas, maledicentia: Phlegmaticum inertia, ſomnolentia: Melancholicum, invidia, triſtitia, amaritudo. Nonnulla cū ætate, aut remittuntur, aut invaleſcunt, quemadmodum libido in juven-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ritẽ profuſio, temeritas: In ſene-
a tenacitas, moroſitas, avaritia.
unt & quæ ſexui videantur adna-
,ut in viro ferocitas, in muliere
nitas, & vindictæ cupido. Fit in-
rim ut natura veluti paria fa-
ens, morbum animi dote qua-
am diverſa compenſet. Eſt hic
uidem propenſior ad volupta-
em, ſed neutiquam iracundus,
eutiquam invidus. Eſt alius in-
orrupta pudicitia, ſed elatior, ſed
acundior, ſed attentior ad rem.
Jeque deſunt qui prodigioſis
uibuſdam ac fatalibus vitiis ſoli-
itentur, furto, ſacrilegio, homici-
io, quibus quidem omni conatu
bviam eſt eundum, contraq; eo-
um inſultum, certi propoſiti mu-
us quidam aheneus objiciendus.
diverſo ſunt nonnulli affectus,
ta vicini virtutibus, ut periculum
it, ne ambiguo diſcrimine falla-
nur. Erunt hi corrigendi, & ad
roximam virtutem commode
leflectendi. Eſt exempli gratia
uiſpiam excandeſcentior, injiciat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

animo frenum, & erit alacrior, erit erectus, minimeque languidus, erit liber ac ſimplex. Eſt alius paulo tenacior, adhibeat rationem, & fuerit frugalis. Qui blandior eſt, ſiet comis & commodus. Qui præfractus, conſtans. Qui triſtior, ſeverus. Qui ineptior, morigerus, atque ad eundem modum de reliquis animi levioribus morbis. Hoc modo cavendum, ne naturæ vitium virtutis nomine palliemus, triſtitiam gravitatem, aſperitatem ſeveritatem, invidiam zelum, ſordes frugalitatem, aſſentationem comitatem, ſcurrilitatem urbanitatem appellantes. Hæc igitur eſt unica ad beatitudinem via. Primũ, ut te noris. Deinde, ut ne quid pro affectibus, ſed omnia pro judicio rationis agas. Sana ſit autem & ſapiat ratio, hoc eſt, tantum honeſta ſpectet. At difficile eſt, inquies, quod præcipis. Quis negat? Atqui verum eſt illud apud Platonem adagium: quæ pulchra ſunt, eadem eſſe difficilia. Nihil fortius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

us, quam ut quis ſeipſum vin-
t, ſed nullum majus præmium,
am beatitudo. Præclare illud
ieronymus, ut cætera omnia:
ihil Chriſtiano felicius, cui pro-
ittitur regnum cœlorum. Ni-
l laborioſius, qui quotidie de
ta periclitatur. Nihil fortius,
i vincit diabolum. Nihil imbe-
llius, qui à carne ſuperatur. Si
as perpenderis vires, nihil diffi-
lius, quam carnem ſubigere ſpi-
tui; ſi Deum auxiliatorem reſpe-
eris, nihil facilius. Tu modo in-
nti animo, perfectæ vitæ pro-
ſitum concipe, conceptum ur-
. Nihil unquam vehementer
nperavit ſibi humanus animus,
uod non effecerit. Magna pars hriſtianiſmi eſt, toto pectore vel- fieri Chriſtianum. Quod aditu idebitur inexpugnabile, id fiet cceſſu mollius, uſu facilius, con-
etudine demum etiam jucun-
um. Scitum eſt illud Heſiodium:
rduam initio eſſe virtutis viam:
erum ubi ad cacumen crepſeris,

Velle fieri Chriſtianum pars eſt Chriſtianiſmi.

tutiſſimum ocium te manet. Nullum animal tam ferum, quod non manſueſcat humana cura, & animi domitoris omnium nulla erit domandi ratio? Ut corpore valeas, potes in annos aliquot imperare tibi, ut abſtemius ſis, ut à Venere temperes, quæ præſcripſit homo medicus: & ut omnem vitam tranquille tranſigas, non potes vel menſes pauculos imperare affectibus, quod conditor præcipit Deus? Ut corpus morbo ſubducas omnia facis., Ut corpus & animam ab æterna morte ſubtrahas, non illa facis, quæ fecerunt & Ethnici?

De Homine interiore, & de duabus partibus hominis, ex literis ſacris.

PUdet me profecto Chriſtianorum nomine, quorum maxima pars veluti muta pecora ſervit affectibus ſuis, adeoque in hac dimicatione non ſunt exercitati, ut ne norint quidem rationis atque perturbationum diſcrimen. Hoc tan-

ntum hominem eſſe putant,
od vident, quod ſentiunt. Imo
hil eſſe putant, niſi quod ſub
nſum cadat, cum nihil ſit minus.
uicquid impenſe cupiunt, id re-
um exiſtimant. Pacem appel-
nt, certam comploratamque
rvitutem, dum obruta ratio,
uocunque vocat affectus, nihil
nitens, ſequitur. Hæc pax eſt illa
iſera quam Chriſtus veræ pacis
ctor, qui fecit utraque unum,
nit dirimere, bellum ſalutare ex-
taturus inter patrem & filium,
ter maritum & uxorem, inter ea
uæ turpis concordia male conci-
vit. Iam vero Philoſophorum
vis ſit auctoritas, niſi eadem o-
nia, tametſi verbis non iiſdem,
cris in literis præcipiũtur. Quod
hiloſophi rationem, id Paulus
odo Spiritum, modo interiorem
ominem, modo legem mentis
cat. Quod illi affectum, hic in-
rim carnem, interim corpus, in-
rim exteriorem hominem, inte-
m legem membrorum appellat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Spiritu, inquit, ambulate, & deſideria carnis non proficietis. Caro enim concupiſcit adverſus Spiritum, & Spiritus adverſum carnem, ut non quæcunque vultis, illa faciatis. Et alibi: Quod ſi ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Si Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Nova profecto rerum commutatio, ut in bello pax quæratur, in pace bellum, in morte vita, in vita mors, in ſervitute libertas, in libertate ſervitus. Scribit enim alibi Paulus: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo. Libertatem audi: Quod ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege. Et: Non iterum concepimus ſpiritum ſervitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum Dei. Idem alibi: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Legis apud eundem de exteriore homine qui corrumpitur, & interiore qui renovatur de die in diē.

Plato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Plato duas uno in homine animas conſtituit. Paulus eodem in homine duos homines facit adeo conglutinatos, ut neuter ſine altero, neque in gloria neque in gehenna ſit futurus, adeo rurſum diſjunctos, ut unius mors, vita ſit alterius. Eodem, opinor, pertinent, quæ ſcribit Corinthiis: *Factus eſt primus homo in animam viventem, noviſſimus Adam in animam vivificantem. Sed non prius quod ſpiritale eſt, ſed quod animale, deinde quod ſpiritale. Primus homo de terra terrenus. Secundus homo de cœlo cœleſtis.* Atque ut evidentius eſſet, iſta non ſolum ad Chriſtum & Adam, ſed ad nos omnes pertinere, ſubjecit: *Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Igitur ſi portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis. Hoc autem dico fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt, neque corruptio incorruptelam poſſidebit.* Vides lique-

Duplex homo.

re quod alibi carnem, & exteriorem, qui corrumpitur, hominem dixit, hic terrenum Adam nominaſſe. Hoc ipſum nimirum eſt, & corpus illud mortis, quo gravatus exclamabat Paulus: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Porro fructum longe diverſiſſimum carnis & ſpiritus aperiens, alibi ſcribit: Qui ſeminat, inquit, in carne ſua, de carne & metet corruptionem, qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. Hoc igitur illud eſt vetus diſſidium geminorum Iacob & Eſau, qui & antequam in lucem ederentur, jam intra materni ventris clauſtra luctabantur. At Eſau quidem præoccupavit exortum, ſed Iacob pręripuit benedictionem. Prius enim carnale, ſed quod ſpiritale potius eſt. Alter erat rufus & pilis obſitus, alter levis. Alter inquietus & venator, alter domeſtico gaudens ocio. Et ille quidem famelicus, jus vendidit primogenitorum, dum

Fructus carnis & ſpiritus differunt.

Iacob & Eſau, ſunt figura ſpiritus & carnis.

vili

li voluptatis auctoramento ille-
us, à nativa libertate excidit in
rvitutem peccatorum: hic quod
re non debebatur, arte gratiæ ſi-
vendicat. Inter hos fratres, quã-
uam uterinos, quanquam ge-
ellos, nunquam perfecta coit
oncordia. Odit enim Eſau Iacob,
acob contra, etſi non reſpondet
dio mutuo, fugit tamen ſuſpe-
umque ſemper habet Eſau, ne-
ue ſeſe illi credit. Tibi quoque
uicquid ſuaſerit affectus, ſuſpe-
um ſit propter dubiam auctoris
dem. Iacob ſolus vidit domi-
um. Eſau ut ſanguinarius, gla-
io vivit. Poſtremo dominus à
atre conſultus reſpondit, Major
rviet minori. Pater vero adjecit:
ratri tuo ſervies, tempuſque ve-
iet, cum excutias & ſolvas jugum
us decer vicibus tuis. Dominus
e piis vaticinatur, pater de repro-
is. Ille quid ab omnibus opor-
eat fieri commonſtrat, hic quid
lerique facturi ſint, prædicit. Pau-
us vult mulierem ſubditam eſſe
viro

Mulier affectus.

viro ſuo, Melior enim eſt iniquitas viri, quam mulier benefaciens, Eva noſtra carnalis eſt affectus, cujus oculos callidus ille coluber quotidie ſolicitat, ea corrupta pergit & virum ad communionem mali ſolicitare. Sed quid legis de muliere nova, id eſt, ea quæ viro ſuo morigera eſt? Inimicitias ponam inter te (nempe ſerpentem & mulierem) & ſemen tuum, & ſemen illius, Ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo illius. Dejectus eſt coluber in pectus, impetum ejus fregit mors Chriſti: tantum calcaneo inſidiatur clancularius. Cæterum gratia fidei, tanquam in viraginem verſa mulier, venenatum caput animoſa conterit. Aucta eſt gratia, imminuta carnis tyrannis. Sara imminuta, auctore Deo, crevit Abraham, jamq; illa non maritum, ſed dominum vocat. Neque prius tamen illa partum meretur, quam illi deſiiſſent muliebria. Quid vero tandem peperit domino ſuo A-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

hæ, jam anus, jam effœta?
empe Iſaac, hoc eſt gaudium.
mul atque in homine conſenue-
nt affectus, tum demum exori-
: felix illa tranquillitas innocen-
animi, & mentis ſecuritas quaſi
ge convivium. Et ut pater ipſe
n indulſit uxori, ita in liberis
ſpectam habet colluſionem, Iſa-
cum Hiſmaële. In ea ætate non
lt convenire filio ancillæ, cum
o liberæ. Dum adhuc fervet a-
leſcentia, procul ab oculis able-
tur Hiſmaël, ne ſub blandimen-
pecie, puerum adhuc Iſaac, ad
os mores pelliceat. Iam ſenue-
Abraham, jam anus erat Sara,
n ediderat Iſaac, adhuc diffidit,
i uxoris conſilium divinum o-
culum comprobaſſet. Non eſt
curus de muliere, donec audit à
mino: Omnia quæ dixerit ti-
Sara, audi vocem ejus. O feli-
m ſenectam eorum, in quibus
præmortuus eſt ille terrenus
mo, ut nullum negocium exhi-
at ſpiritui, qui conſenſus an per
omnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

omnia perfectus homini contingat in hac vita, haud equidem affirmaverim: fortaſſe ne expediat quidem. Nam & Paulo datus eſt ſtimulus carnis, angelus Satanæ, qui illum colaphizaret, ac jam tertium dominum rogans, ut à ſe tolleretur, hoc tantum audivit: Paule ſufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Novum profecto remedii genus. Paulus ne ſuperbiret, tentatur à ſuperbia: ut ſolidus ſit in Chriſto, in ſe cogitur eſſe infirmus. Portabat enim theſaurũ revelationum cœleſtium in vaſe fictili, ut ſublimitas eſſet virtutis Dei, & non ex ipſo. Quod unum exemplum Apoſtoli multorum pariter nos admonet: Primum cum à vitiis ſolicitamur, mox iteratis precibus implorandum eſſe auxilium divinum. Deinde tentationes viris perfectis interdum non ſolum periculoſas non eſſe, verumetiam ad cuſtodiam virtutis neceſſarias. Poſtremo reliquis omnibus perdomitis, ſolum

Stimulus carnis prodeſt.

Tentatus oret.

lum inanis glorię vitium, in me-
iis etiam virtutibus inſidiari, &
anc eſſe velut Hydram illam Her-
ulanam, monſtrum vivax, & ſuis
ulneribus fœcundum, quod o-
nibus exantlatis laboribus, ſu-
remo fine vix demum queat con-
ici. Verum labor omnia vincit
mprobus. Interim dum vehemen-
ibus perturbationibus æſtuat ani-
nus, tu modis omnibus preme,
rge, immine, ac Proteum iſtum
inclis ſtringe tenacibus, dum O-
nnia transformat ſeſe in miracula
erum, Ignemque, horribilemque
eram, fluviumque liquentem, do-
nec in nativam ſpeciem redeat.
Quid autem tam Proteus, quam
affectus & cupiditates ſtultorum,
quæ cum eos nunc in belluinam
ibidinem, nunc in iram ferinam,
nunc in venenatam invidiã, nunc
in alia atque alia vitiorum porten-
ta trahunt: nonne pulchre qua-
drat, quod eruditiſſimus Poëta di-
xit: Tum variæ illudent ſpecies,
atque ora ferarum. Fiet enim ſu-
bito

bito ſus horridus, attaque tigris, Squamoſuſque draco & fulva cervice leæna: Aut acrem flammæ ſonitum dabit. Hic vero memento quod ſequitur. Sed quanto ille magis formas ſe vertet in omnes, Tanto nate magis contende tenacia vincla. Imo ne rurſum ad fabulas revolvamur poëtarum, exemplo ſancti patriarchæ Iacob luctamen nocturnum conſtanter urge, donec illuceſcat aurora opis divinæ, dicitoque, non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Quod autem virtutis ſuæ præmium tulerit fortiſſimus ille palæſtrites, operæ pretium eſt audire: Primum benedixit ei in eodem loco. Semper enim poſt ſuperatam tentationem præcipuum quoddam auctarium divinæ gratiæ adjicitur homini, qua ſit ad futurum hoſtis aſſultum, multo quam fuerat munitior. Deinde tacto femore emarcuit nervus victoris, & cœpit altero claudicare pede. Execratur per os prophetæ Deus, eos qui utroque

Præmiũ victoriæ.

que

ue claudicant pede, id eſt, qui ſi-
ul & in carne eſſe, & Deo volunt
acere, & dum utrumq; male co-
antur, utroque claudicant. Feli-
es autem illi, in quibus ſic affe-
us carnis emortuus eſt, contin-
ente Deo, ut dextro pedi potiſſi-
um, hoc eſt, ſpiritui innitantur.
oſtremo nomen illi commuta-
m: ex Iacob enim fit Iſraël, ex
ctatore quietus. Ubi caſtigaris
rnem tuam, & eam crucifixeris
m vitiis & concupiſcentiis, jam
llo obſtrepente, continget tibi
anquillitas & otium, ut vaces &
deas dominum, ut guſtes & vi-
as, quoniam ſuavis eſt dominus.
oc enim ſonat Iſraël. Videtur
tem non in igni, non in turbine
tumultu tentationum, verum
mpeſtatem diaboli, ſi modo per-
veraris, conſequitur ſibilus auræ
nuis conſolationis ſpiritualis.
a ſimul atque leniter aſpiraverit,
m intende acriter internos ocu-
s, & eris Iſraël, diceſque cum eo-
m: Vidi dominum, & ſalva facta
eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

eſt anima mea. Videbls eum qui dixit: Non videbit me omnis caro. Excute teipſum: Si caro es, non videbis dominum: ſi non videris, non ſalvabitur anima tua. Cura igitur ut ſis ſpiritus.

De tribus hominis partibus ſpiritu, anima, & carne.

ERant hæc vel nimio plus ſatis, verum ut fias tibi paulo etiam perſpectior atque excuſſior, libet & Origenicam hominis ſectionem breviter referre. Is enim Paulum ſecutus tres partes facit, ſpiritum, animam, & carnem, quas omnes conjunxit Apoſtolus ſcribẽs Theſſalonicenſibus, ut integer, inquit, corpus veſtrum, anima, & ſpiritus, in die domini noſtri Ieſu Chriſti ſervetur. Eſaias autem omiſſa parte infima, duarum meminit: Anima, inquit, mea deſiderabit te in nocte, ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis, de mane vigilabo ad te. Daniel item: Laudate, inquit, ſpiritus & animæ juſtorum dominum.

Origenes libro primo ſuper epiſt. ad Rom.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

um: Quibus ex locis non abſur-
e colligit triplicem hominis por-
nem: Corpus ſive carnem, infi- Caro.
um noſtri partem, cui per geni-
em culpam legem inſcripſit pec-
ti ſerpens ille veterator, quaque
d turpia provocamur, ac victi dia-
lo connectimur: Spiritum vero Spiritus.
a divinæ naturæ ſimilitudinem
primimus, in qua conditor opti-
us, de ſuæ mentis archetypo,
ernam illam honeſti legem in-
ulpſit digito, hoc eſt ſpiritu ſuo.
ac Deo conglutinamur, unum-
n cum eo reddimur. Porro ter- Anima.
um, & inter iſtam mediam, ani-
am conſtituit, quæ ſenſuum ac
otuum naturalium ſit capax. Ea
ut in factioſa republica non po-
it non alterutri partium accede-
. Hinc atque hinc ſolicitatur, li-
rum habet utro velit inclinare.
carni renuncians ad ſpiritus par-
ſeſe traduxerit, fiet & ipſa ſpi-
alis. Sin ad carnis cupiditates
met abjecerit, degenerabit &
a in corpus. Hoc enim eſt quod
ſenſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſenſit Paulus, ſcribens Corinthiis: An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur. Qui autem adhæret domino, unus ſpiritus eſt. Meretricem lubricam hominis partem appellat. Hæc eſt illa illex & blanda mulier, de qua legis Proverbiorum capite ſecundo: Ut eruaris è muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos, & relinquit ducem pubertatis ſuæ, & pacta Dei ſui oblita eſt. Inclinata eſt enim ad mortem domus ejus, & ad inferos ſemitæ ipſius. Omnes qui ingredientur ad eam, non revertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ. Et capite ſexto: Ut cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ. Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Precium enim ſcorti, vix unius eſt panis, mulier autem viri pretioſam animam rapit. Nonne cum de ſcorto, corde, & anima meminit, nominatim tres hominis partes expreſſit? Rurſum capite nono;

Caro meretrix eſt animam ſeducens.

mo: Mulier ſtulta & clamoſa, pnaque illecebris, & nihil omni-nſciens, ſedet in foribus domus ſu ſuper ſellam in excelſo urbis lo, ut vocaret tranſeuntes per vi & gentes in itinere ſuo. Quis e parvulus declinet ad me. Et ve-c di locuta eſt: Aquæ furtivæ dul-c es ſunt, & panis abſconditus ſvior, & ignoravit quod ibi ſint gantes, & in profundis inferni cvivæ ejus. Qui enim applica-bur illi, deſcendet ad inferos. Nn qui abſceſſerit ab ea, ſalvabi-t Quæſo te, quibus coloribus gis graphice depingi, fucative pcrant, vel venenatæ carnis ille-cæ, ad turpitudinem ſolicitan-t animam, vel improbitas ſpiri-tu eclamantis, vel exitus infelix frantis? Ergo ſpiritus Deos nos elit, caro pecora. Anima con-ſt it homines: ſpiritus pios, caro ios, anima neutros. Sponſus qrit cœleſtia, caro dulcia, anima neſſaria. Spiritus evehit in cœ-lu. Caro deprimit ad inferos.

Animæ nihil imputatur. Quicquid carnale, turpe eſt. Quicquid ſpirituale, perfectum. Quicquid animale, medium & indifferens. Viſne pinguiore, quod ajunt, Minerva, tanquam digito tibi demonſtrari partium iſtarum diſcrimen? Equidem experiar: Vereris parentes, amas fratrem, amas liberos, diligis amicum. Non tam virtutis eſt iſta facere, quam ſceleratum non facere. Cur enim non facias Chriſtianus, quod naturæ inſtinctu faciunt & gentes, immo quod faciunt & pecora? Quod naturæ eſt, non imputatur ad meritum.

Amor parentum naturalis.

Sed incidiſti in eum locum, ut aut patris contemnenda pietas, vincenda charitas liberorum, benevolentia negligenda amici, aut offendendus Deus. Quid facis? In bivio ſtat anima. Solicitat hinc caro, illinc ſpiritus. Dicit ſpiritus: Potior eſt parente Deus: Illi corpus modo debes, huic omnia. Suggerit caro: Niſi pares, exhæredat te pater, vulgo diceris impius. Con-

onſule rei, conſule famæ. Deus
t non videt, aut connivet, aut
rte facile placabitur. Iam hæret,
n nutat anima. Utrocunque ſe
xerit hoc erit, quod eſt id, cui
ceſſerit. Si contempto ſpiritu,
eretricē carnem audierit, unum
rpus eſt. Sin ſpreta carne ad ſpi-
tum erigatur, transfiguratur in
ritum. Ad hunc modum con-
ſce temetipſum ſolerter excu-
e. Ingens enim hominum er-
r, qui nōn raro abſolutam pie-
tem putant, quod eſt naturæ.
ponunt incautis affectus qui-
m, in ſpeciem honeſtiores, &
aſi virtutum larvis perſonati.
vit judex in ſontem, ſeverus &
rorruptus ſibi videtur. Vis &
ac diſcuti? Si animo indulget
, ſervitque rigori cuidam ge-
ino: nullo animi dolore, non-
lla fortaſſis cum voluptate, ni-
tamen à judicis officio divari-
is, ne ſibi protinus placeat, me-
m eſt quod facit. Quod ſi lege,
ad odium privatum, vel ad cu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

piditatem abutitur, jam carnale eſt quod gerit, & homicidium committit: ſin ingentem animo percipit dolorem, quod eum cogitur perdere, quem mallet emendatum & incolumem, & pœnam commeritam irrogat eo pectoris ſenſu, quo pater filium chariſſimum ſecari urique jubet, ita demum ſpirituale erit quod agit. Plerique propenſione naturæ, atque ingenii proprietate, rebus nonnullis vel gaudent, vel abhorrent. Sunt quos nihil titillet Venerea voluptas. Ne protinus ſibi ad virtutem arrogent, quod eſt indifferens. Non carere libidine, ſed vincere libidinem, virtutis eſt. Alius gaudet jejunare, gaudet adeſſe ſacris, gaudet frequens eſſe in templis, gaudet quam plurimum pſalmorum dicere, ſed in ſpiritu. Exige ad hanc regulam quod facit. Si ad famam, ſi ad emolumentum ſpectat, carnem ſapit, non ſpiritum. Si tantum ingenio indulget ſuo, facit enim quod animo lubet, non

Regula veræ pietatis.

on habet quod ſibi magnopere
aceat, imo quod timeat habet.
n tibi periculum. Oras, & non
antem judicas. Iejunas, & fra-
em manducantem condemnas.
uiſquis non facit, quod tu, eo te
eliorem judicas. Vide ne ad car-
m pertineat jejunium tuum. E-
t frater ope tua, tu interim pre-
lis tuis Deo obmurmuras, fratris
eſtatem diſſimulas: averſabi-
ir iſtas preces Deus. Quomodo
im te orantem audiet Deus, cum
non audias homo hominem?
cipe & illud: Amas uxorem, hoc
tum nomine quod uxor eſt. Amor uxoris caſtus.
hil magni facis. Nam iſtud qui-
n eſt tibi cum Ethnicis commu-
. At amas, non ob aliud, niſi
a tibi voluptati eſt. Ad carnem
dit amor tuus. Sed amas ob
c potiſſimum, quod in ea per-
xeris imaginem Chriſti, puta
atem, modeſtiam, ſobrieta-
, pudicitiam, jamq; non illam
pſa, ſed in Chriſto, imo in ea
riſtum amas, ita demum ſpiri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

tualiter amas. Verum his de rebus plura, ſed ſuo loco.

Regulæ quædam generales veri Chriſtianiſmi.

NUnc quoniam ad id quod propoſitum eſt, utcunque viam aperuiſſe, & quaſi ſylvam quandam comparaſſe videmur, ad reliqua properandum, ne non Enchiridion, ſed ingens fiat volumẽ. Conabimur autem breviter regulas quaſdam quaſi nexus quoſdam palæſtricos tradere, quarum ductu, tanquam fili Dædalei, facile queas è mundi hujus erroribus, velut è labyrintho quodam inextricabili emergere, atque ad puram lucem vitæ ſpiritualis pertingere. Nulli diſciplinæ ſui canones deſunt, & ſola beate vivendi ratio nullis præceptis adjuvabitur? Eſt autem omnino virtutis ars quædam & diſciplina, in qua qui ſe gnaviter exercent, iis denique aſpirat ille ſanctorum conatuum provector ſpiritus. Qui vero dicunt,

ct, Recede à nobis, ſcientiam
rum tuarum nolumus, hos reji-
ct miſericordia divina, propterea
qod ipſi rejecerunt ſcientiam. Su-
mtur autem hi canones partim
à erſona Dei, diaboli, & noſtra:
ptim à rebus, id eſt, virtutibus ac
viis, & quæ ſunt his conjuncta:
ptim à materia virtutum & vi-
tirum. Conducent potiſſimum
aerſus tria mala, reliquias culpæ
gitalis. Nam etſi labem abſter-
ſibaptiſmus, tamen hæret adhuc
quddam veteris morbi, relictum
inobis, tum ad cuſtodiam humi-
litis, tum materiam ſegetem-
q virtutis. Ea ſunt cæcitas, caro,
& infirmitas. Cæcitas ignoran-
tinebula, rationis obſcurat judi-
cin. Lumen enim illud puriſſi-
mm divini vultus, quod condi-
tcinfuderat ſuper nos, cum non-
nil obfuſcavit culpa primorum
pentum, tum corrupta educa-
ti improbus convictus, perverſi
afctus, vitiorum tenebræ, con-
ſudo peccandi, tanta obduxit

Reliquiæ peccati originalis.

Cæcitas.

 rubi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

rubigine, ut divinitus inſculptæ legis vix veſtigia quædam appareant. Ergo (ut cœperam) cæcitas facit, ut in delectu rerum fere cæcutiamus, pro optimis peſſima ſequentes, potiora minus utilibus

Caro.

poſthabentes. Caro ſolicitat affectum, ut etiamſi quid ſit optimum intelligamus, diverſa tamen

Infirmitas.

amemus. Infirmitas facit, ut virtutem ſemel arreptam, vel tædio, vel tentatione victi deſeramus: cęcitas officit judicio: caro depravat voluntatẽ: infirmitas frangit conſtantiam. Primum igitur eſt, ut fugienda dignoſcas ab expetendis, atque ideo tollenda cæcitas, ne in rerum delectu hallucinemur. Proximum ut malum cognitum oderis, bonum ames, & in hoc vincenda caro, ne contra mentis judiciũ dulcia pro ſalutaribus amemus. Tertium ut in bene cœptis perſeveres, atque idcirco fulcienda infirmitas, ne turpius virtutis viam deſeramus, quam fueramus non ingreſſuri. Ignorantiæ medendum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

dun, ut videas qua ſit eundum.
Go domanda, ne à cognita via
ſeducat in devia. Infirmitas ani-
manda, ne viam artam ingreſſus,
vacilles, vel reſiſtas, vel defle-
ctas, neve ſemel aratro manum
molitus, reſpicias, ſed exultes
gigas ad currendam viam, ſem-
in ea quæ ſunt ante temet ex-
dens, eorum quę retro ſunt ob-
us, donec apprehendas bra-
um, & coronam promiſſam per-
erantibus. Ad hæc itaque tria
ones quoſdam pro noſtra virili
commodabimus.

Contra malum ignorantiæ, Canon primus.

QUoniam vero fides unica eſt ad Chriſtum janua, primam oportebit eſſe regulam, ut de ipſo que illius ſpiritu traditis ſcri-ris quam optime ſentias. Cre-ſque non ore tenus, non frigide, on oſcitanter, non hæſitanter, emadmodū vulgus facit Chri-anorum, ſed toto pectore, peni-

Bene ſentiendū de ſcriptura.

tus infixum immotumque ſedeat, ne unum quidem in eis iota contineri, quod non magnopere ad tuam ſalutem pertineat. Nihil quicquam te moveat, quod bonā hominum partem ſic vides vivere, quaſi cœlū & inferni, fabulæ quæpiam eſſent aniles, terricula aut illectamenta puerorum. Tu vero credens, ne feſtinaveris. Et ſi ad unum univerſus inſaniat mundus, vertantur elementa, deſciſcant angeli, non poteſt mentiri veritas, non poteſt nō evenire, quod Deus eventurum eſſe prædixit. Si Deum eſſe credis, veracem credas oportet. Sic prorſus habeto, nihil tam verum eſſe, nihil tam certum atque indubitatum eorum quæ auribus hauris, oculis coram intueris, manibus tenes, quam quæ legis in his literis quas cœleſte numen, hoc eſt, veritas inſpiravit, ſancti Prophetæ prodiderunt, tot martyrum ſanguis comprobavit, quibus tot jam ſeculis, piorum hominum conſenſus ſubſcripſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

uas Chriſtus ipſe in carne, & ſer-
ione tradidit, & moribus expreſ-
t, teſtantur miracula, confitentur
dæmones, adeoque credunt, ut
contremiſcant: denique quæ ſic
onſentaneæ ſunt æquitati natu-
, quæ ſic inter ſe conſtant, ſic ra-
unt attentos, ſic movent atque
ansformant. Si hæc tanta argu-
enta in eas ſolas competunt, quę
alum, veſania eſt, in fide hæſita-
? Vel ex præteritis futurorum
onjecturam facito: quanta, quam
credibilia dictu de Chriſto præ-
xerant Prophetæ. Quid horum
on evenit? Qui in illis non fefel-
, in aliis fallet? Poſtremo non
entiti ſunt Prophetæ, & mentie-
r Chriſtus prophetarum domi-
us? His atque hujuſmodi cogita-
onibus, ſi ſubinde flammam ex-
taris fidei, tum ardenter roga-
ris Deum, ut adaugeat tibi fidē,
irabor, ſi diu malus eſſe poteris.
uis enim uſque adeo ſceleſtus
, ut non reſiliat à vitiis, ſi modo
nitus credat, momentaneis his

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

voluptatibus, præter infelicem illum conſcientiæ mentis cruciatum, æternos quoque emi cruciatus? Piis contra, pro temporaria, ac levi vexatiuncula centuplum gaudium puræ conſcientiæ, ac vitam denique reddi immortalem?

Canon ſecundus.

PRimum igitur eſto, nihil hæſitare de promiſſis divinis: proximum autem, ut viam ſalutis, non cunctanter, non timide, ſed certo propoſito, toto pectore, animo fidenti, atque (ut ita dixerim) gladiatorio capeſſas, paratus vel rei, vel vitæ diſpendium pro Chriſto ſubire. Piger vult, & non vult. Non oſcitantibus contingit regnũ cœlorum, ſed plane vim pati gaudet, & violenti rapiunt illud. Huc feſtinantem non te charorum affectus retardet, non revocent illecebræ mundi, non remorentur curæ domeſticæ. Incidenda eſt ſecularium negotiorum catena, quandoqui-

roquidem explicari non poteſt. Hic deſerenda eſt Ægyptus, ne quando redeas animo ad ollas carnium. Raptim ac ſemel tota deſerenda Zodoma, non eſt fas reſpicere: reſpexit mulier, & verſa eſt in ſimulachrum ſaxeum. Viro non vacat ulla uſquam in regione morari, ſed jubetur properare in montem, niſi malit perire. Clamat propheta: ut fugiamus de medio Babylonis. Exitus ab Ægypto fuga vocatur. E Babylone fugere jubemur, non ſenſim, atque cunctanter emigrare. Videas pleroſque comperendinantes, & conſiliis nimium lentis molientes fugam vitiorum: ubi his me curis, inquiunt, extricavero, ubi illud atque illud negotii confecero. Stulte, quid ſi hodie a te repetant animam tuam? An neſcis negotium è negotio ſeri? Vitium vitio invitari? Quin hodie potius facis, quod quo maturius feceris, hoc factu fuerit facilius? Alibi diligens eſto, hic utiliſſima præcipitatio. Ne reputa, ne pen- Nō reſpiciendum.

ſicu-

ſiculare, quantum relinquas, certus, Chriſtum unum tibi ſatis futurum pro omnibus. Aude modo
Fides. te illi toto pectore credere. Aude tibi diffidere, aude omnem tui curam in illum transferre. Deſine inniti tibi, & plena fiducia abjice te in eum, & excipiet te. Iacta cogitatum tuum in dominum, & ipſe te enutriet, ut canas illud ejuſdem prophetæ: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocavit. Super aquam refectionis educavit me, animam meam convertit. Ne velis temetipſum partiri duobus, mundo & Chriſto. Non potes duobus dominis ſervire: nulla ſocietas Deo cum Belial: non fert eos qui utroque genu claudicant: evomit eos, qui neque frigidi ſunt, neque calidi, ſed tepidi. Nimis quam zelotypus animarum amator Deus eſt, ſolus ac totū poſſidere vult, quod ſanguine ſuo redemit. Non patitur conſortium diaboli, quem ſe-
Duæ viæ. mel morte ſua devicit. Duæ tantum

rum viæ ſunt: altera quæ per obſe-
nium affectuum ducit in exitiũ:
tera quæ per mortificationem
arnis ducit ad vitam. Quid te-
um hæres? tertia nulla eſt. Harum
teram velis nolis adeas oportet:
uiſquis es, hæc arta tibi ineunda
mita eſt, per quam pauci morta-
um ambulant. Sed hanc ipſe cal-
avit Chriſtus, calcarunt ab orbe
ondito; quicunque Deo placue-
unt. Hæc eſt profecto Adraſtei
uminis inevitabilis neceſſitas:
um Chriſto, mundo crucifiga-
s neceſſe eſt, ſi voles cum Chriſto
vere. Quid inepti nobis ipſi
landimur? Quid tanta in re no-
s ipſis imponimus? Hic dicit,
on ſum clericus, mundanus ſum,
on poſſum non uti mundo. Alius
ogitat, etſi ſacerdos ſum, mona-
hus non ſum, viderit ille. Inve-
it & monachus, quo ſibi palpe-
ur: Non tam, inquit, monachus
um, quam illi aut illi. Alius dicit:
dolecens ſum, generoſus, dives,
ulicus, denique princeps, ad me
nihil

nihil attinent, quæ dicta ſunt Apoſtolis. Miſer, ergo ad te nihil attinet ut vivas in Chriſto? Si in mundo es, in Chriſto non es: ſi mundum appellas cœlum, terram, mare, & hunc communem aërem, nemo non eſt in mundo: ſin ambitionem, delitias, cupiditatem, libidinem, mundum dicis, profecto ſi mundanus es, Chriſtianus non es. Omnibus dixit Chriſtus, qui crucem ſuam non tolleret, ac ſua veſtigia ſequeretur, non eſſe ſe dignum. Mori carni cum Chriſto, nihil ad te, ſi vivere illius ſpiritu nihil ad te pertinet. Crucifigi mundo, nihil ad te, ſi vivere Deo, nihil ad te: conſepeliri cum Chriſto, nihil ad te, ſi reſurgere in gloriam, nihil ad te. Chriſti humilitas, paupertas, tribulatio, contemptus, labores, agones, dolores, nihil ad te, ſi regnum illius nihil ad te. Quid autem improbius, quam præmium tibi cum aliis commune ducere, at labores quibus paratur præmium, in paucos quoſdā rejicere?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ere? Quid autē delicatius, quam
um capite conregnare velle, cum
olis compati? Noli igitur mi fra- Mori mundo.
er circumſpicere quid alii faciant,
 eorum collatione tibi blandiri.
ardua quædam, & pauciſſimis, et-
am monachis cognita res eſt, mo-
i peccato, mori deſideriis carnali-
us, mori mundo. Et hæc eſt com-
munis omnium Chriſtianorum
rofeſſio. Hoc jam olim in bapti-
mo dejeraſti. Quo voto, quod
oſſit accedere ſanctius, aut reli-
ioſius? aut pereundum, aut ſi-
e exceptione, hac via graſſan-
um ad ſalutem, ſive reges, ſive
nopes erimus coloni. Quod ſi
on omnibus contingit ad perfe-
am imitationem capitis pertin-
ere, omnibus tamen huc mani-
us, pedibuſque eſt enitendum.
Bonam Chriſtianiſmi partem ha-
bet, qui certo animo decrevit fieri
Chriſtianus.

Canon

Canon tertius.

VErum ne te illud à virtutis via deterreat, quod aſpera videatur ac triſtis, tum quod commoditatibus mundi ſit renunciandum, tum quod jugiter confligere oporteat cum tribus improbiſſimis hoſtibus, carne, diabolo, & mundo. Hanc tertiam regulam tibi proponito, univerſa terricula, & phantaſmata, quæ tibi ſtatim velut in ipſis Averni faucibus occurrunt, pro nihilo ducenda eſſe exemplo Æneæ Vergiliani. Quod ſi ludibriis inanibus contemptis rem ipſam preſſius fixiuſque inſpexeris, profecto videbis, Chriſti via, pręterquam quod ſola ducit ad felicitatem, etiam omiſſo præmii reſpectu, nullam tamen aliam eſſe commodiorem. Quod enim (quæſo te) vitæ genus juxta mundum tibi deliges, in quo non ſint abunde multa triſtia atque aſpera ſubeunda, tolerandaque? Aulicam vitam quis neſcit eſſe ærumnarum plenam,

[..]nam, niſi vel inexpertus, vel [..]te ſtultiſſimus? Deum immor[..]em, quæ illic, quam diutina, [..]am indigna ſervitus perferen[..], quanta ſollicitudine ambienda [..]ncipis gratia, eblandiendus fa[..]r eorum, qui vel nocere poſſunt, [..] prodeſſe, fingendi vultus ſub[..]de novi, muſſitanda injuria po[..]ntiorum. Porro autem quod tan[..]m mali genus, quo non ſit refer[..] militia? Utriuſque rei tu teſtis [..]e optimus potes, qui utrumque [..]o periculo didiciſti. Iam vero [..]id vel non facit vel patitur mer[..]tor, Per mare pauperiem fu[..]ens, per ſaxa, per ignes? In con[..]gio quanta moles curarum fa[..]iliarium? quam nō ibi miſeriam [..]dent, qui experiuntur? In publi[..]s obeundis muneribus, quantū [..]licitudinis, quantum laboris, [..]uantum periculi? Quoquo ver[..]m flexeris oculos, ingens turba [..]commodorum occurret. Ipſa [..]r ſe vita mortalium mille ærum[..]s obnoxia eſt, quę ſunt improbis cum

Mercatorum moleſtiæ.

Conjugii miſeriæ.

cum probis communes. Eę omnes tibi ceſſerint in cumulum meritorum, ſi te deprehenderint in via Chriſti: ſin minus, cum majore moleſtia, tum nullo fructu ferendæ tamen. Qui mundo militant, primum quam multos annos anhelant, ſudant, tumultuantur? Deinde pro quam caducis, nihilique rebus? Poſtremo quam ancipiti ſpe. Adde quod illic adeo nullus eſt miſeriarum finis, ut quo laboratum eſt diutius, hoc laboretur moleſtius. Finis denique tam anxiæ, tamque laborioſæ vitæ, qui tandem? Nempe cruciatus æternus. I nunc, & cum hac vita compone viam virtutis, quæ ſtatim deſinit eſſe aſpera, fit progreſſu mollior, fit jucunda, per quam certiſſima ſpe itur ad ſummum bonum. Nonne extremę dementię ſit, malle pari labore parare mortem æternam, quam vitam immortalem? At iſti faciunt, vel hoc inſanius, qui præeligunt ſummis laboribus ire ad labores perennes, quam me-

mediocribus ad otium immorta-
le. Ad hæc ſi maxime laborioſior
eſt pietatis via quam mundi, ta-
men hic laboris aſperitas, præmii
ſpe lenitur, nec deeſt unctio divi-
na quæ facit, ut omne fel in mel
vertatur. Illic cura curam trahit,
dolor ex dolore naſcitur: nec mo-
dus nec requies: foris labor & affli-
ctio, intus gravior ægritudo: Ipſa
lenimenta exaſperant. Hæc ita
habere, ne gentiles quidem poë-
tas fugit, qui per Tityi, Ixionis,
Tantali, Siſyphi, Pentheique ſup- Improborum vita.
plicium, improborum hominum
ærumnoſam vitam adumbrant.
Quorum eſt & illa ſera in libro ſa-
pientiæ confeſſio, Laſſati ſumus
in via iniquitatis & perditionis,
ambulavimus vias difficiles, viam
autem domini ignoravimus. Quid
Ægyptia ſervitute vel fœdius, vel
laborioſius? quid Babylonia ca-
ptivitate triſtius? quid jugo Pha-
raonis & Nabuchodonoſor into-
lerabilius? Chriſtus autem quid Chriſtianorum vita.
dicit? Tollite jugum meum ſuper
vos,

vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. In ſumma nulla deeſt voluptas, ubi adeſt tranquilla conſcientia. Nulla non adeſt miſeria, ubi cruciat infelix conſcientia. Hæc jam plus quam certa eſſe oportet. Quod ſi etiam dubitas, conſule eos qui aliquando de medio Babylonis converſi ſunt ad dominum, & vel illorum experimento crede, nihil eſſe vitiis turbulentius triſtiuſque, nihil virtute expeditius atque hilarius. Verum age, fingito paria ſtipendia, pares labores, at quanto tamen optabilius militare ſub ſignis Chriſti, quam ſub vexillis diaboli? Imo quanto optabilius affligi cum Chriſto, quam delitiis affluere cum diabolo? Iam vero non erit velis & equis fugiendus dominus, non tantum turpiſſimus, verum etiam duriſſimus & fallaciſſimus? qui tam iniquum penſum exigit: qui tam futilia promittit, quibus ipſis non raro fruſtratur miſe-

Cũ Chriſto affligi.

ſeros. Aut ſi præſtat, rurſus ubi bitum eſt tollit, ut majore ægritudine amittant parta, quam labore pepererint. Mercator postea-quam faſque nefaſque cumulandæ ri ſtudio miſcuit, famam, vitam, animam mille periculis objecit, ſi quidem bene ceciderit fortunæ alea, quid tandem aliud ſibi paravit, quam miſeræ ſolicitudinis materiam, ut ſervet: cruciatum, ſi perdat. Sin male, quid reliquum eſt, niſi ut bis fiat miſer, & quod ſperata fruſtratus eſt, & quod tantum irriti laboris exhauſtum, non ſine dolore meminit? Nemo ad bonam mentem certo animo contendit, qui non pervenerit. Chriſtus ut non irridetur, ita nec deridet. Cogita & illud, cum à mundo fugis ad Chriſtum, non te relinquere, ſi qua commoda mundus habet, ſed leviora cum potioribus commutare. Quis non oppido lubens argentum auro, ſilicem gemma commutaverit? offenduntur amici, quid tum? Invenies jucundio-

cundiores. Carebis voluptatibus? ſed frueris internis, quæ ſunt vel ſuaviores, vel ſynceriores, vel certiores. Minuenda res? At creſcunt opes illæ, quas neque tineæ demoliuntur, neque tollunt fures. Deſinis eſſe in pretio apud mundum? At probaris auctore Chriſto. Places paucioribus, ſed melioribus. Macreſcit corpus, ſed saginatur animus. Macreſcit nitor cutis, ſed eniteſcit decus animi. At ſi per cætera eodem modo cucurreris, intelliges nihil, vel falſi boni relinqui mundo, quod non longe præſtantiore compendio compenſetur. Quod ſi qua ſunt, quæ quanquam non poſſunt non vitioſe deſiderari, ſine vitio tamen poſſideri poſſunt, quod genus opinio popularis, favor vulgi, gratia, auctoritas, amici, honos virtuti habitus: fere fit, ut primum quærentibus regnum Dei, ultro hęc omnia adjiciantur, id quod promiſit Chriſtus, & Deus præſtitit Solomoni. Fortuna plerunque ſequitur fugien-

entes, fugit ſequentes. Certe icquid acciderit diligentibus, hil non eſſe proſperum poteſt, ibus diſpendia in compendium, gella in ſolatium, opprobria in oriam, cruciatus in voluptatem, ſtia in dulcia, mala vertuntur in na. Hanc igitur viam dubitas eſſere, & illam relinquere? cum m iniqua ſit collatio, immo tam lla, Dei ad diabolum, ſpei ad em, præmii ad præmium, laboris laborem, ſolatii ad ſolatium.

Omnia bonis proſpera.

Canon quartus.

Ed ut certiore curſu queas ad felicitatem contendere, hæc ti- quarta ſit regula, ut totius vitæ e Chriſtum, velut unicum ſco- m præfigas, ad quem unum o- nia ſtudia, omnes conatus, o- ne ocium ac negocium conferas. hriſtum vero eſſe puta, non vo- m inanem, ſed nihil aliud, quam aritatem, ſimplicitatem, patien- m, puritatem, breviter quicquid

Chriſtus quid.

Diabolus quid.
ille docuit. Diabolum nihil aliud intellige, quam quicquid ab illis avocat. Ad Chriſtum tendit, qui ad ſolam virtutem fertur. Diabolo ſe mancipat, qui ſervit vitiis. Simplex ergo ſit oculus tuus, & totum corpus tuum lucidum erit: ad ſolum Chriſtum tanquam ad unicum & ſummum bonum ſpectet, ut nihil ames, nihil mireris, nihil expetas, niſi aut Chriſtum, aut propter Chriſtum. Nihil oderis, nihil horreas, nihil fugias, præter unam turpitudinem, aut propter turpitudinem. Ita fiet, ut quicquid egeris, ſive dormias, ſive vigiles, ſive edas, aut bibas, ipſi deniquę luſus tui & otia, dicam audacius, imo & vitia quædam leviora, in quæ nonnunquam ad virtutem properantes incidimus, omnia tibi cedant in cumulum præmii. Quod ſi nequam erit oculus tuus, & alio quam ad Chriſtum ſpectaris, etiamſi qua recta feceris, infrugifera fuerint, aut etiam pernicioſa. Vitium enim eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

e, rem bonam non bene agere. um ad ſummi boni metam re- ſi feſtinanti, quæcunque obiter currunt, eatenus ſunt aut reji- enda, aut aſſumenda, quatenus ſum tuum aut adjuvant, aut pediunt. Earum rerum ferme plex eſt ordo. Quædam enim ſunt turpia, ut honeſta eſſe non ſint, velut ulciſci injuriam, ma- velle homini. Hæc ſemper a- rnanda, quantovis etiam emo- mento propoſito, aut cruciatu. il enim eſt, quod bonum vi- m queat lædere, præter unam pitudinem. Quædam è regio- ta ſunt honeſta, ut turpia eſſe n poſſint. Quod genus ſunt, e velle omnibus, juvare hone- rationibus amicos, odiſſe vitia, dere piis ſermonibus. Quæ- m vero media, veluti valetudo, ma, vires, facundia, eruditio, & ſimilia. Ex hoc igitur poſtre- genere rerum, nihil propter xpetendum, neque magis, mi- ve adhibendæ ſunt, niſi quate-

Triplex ordo rerum.

 nus

nus conducunt ad ſummam metam Sunt enim & Philoſophis quidam fines imperfecti, medii, in quibus non oporteat conſiſtere, quibuſque conveniat uti, non frui. Verum quæ media ſunt, non eodem modo omnia aut conferunt aut officiunt ad Chriſtum euntibus: proinde pro momento quod habent, ſunt aſſumenda, aut repudianda. Scientia plus adfert adjumenti ad pietatem quam forma, aut vires corporis, aut opes. Et quanquam omnis eruditio poteſt ad Chriſtum referri, alia tamen alia propiore via conducit. Ab hoc fine, mediorum omnium utilitatem, aut inutilitatem, metire. Literas amas, recte, ſi propter Chriſtum. Sin ideo tantum amas, ut ſcias, ibi conſiſtis, unde gradum facere oportebat. Quod ſi literas expetis, ut illis adjutus, Chriſtum in arcanis literis latentem clarius perſpicias, perſpectum ames, cognitum atque amatum communices, aut fruaris, accinge te ad ſtu-

diliterarum. Verum non ultra
qum ad bonam mentem arbitre-
profuturas. Si tibi confidis, & Quatenus gentiliũ literæ legendæ.
inens in Chriſto lucrum ſperas,
page tanquam audax mercator,
ligius etiam in gentilium literis
pegrinari. Atque Ægyptias o-
pa ad dominici templi honeſta-
rntum convertere. Sin metuis
s diſpendii quam ſperas com-
dii, ad primam illam regulam
i: Noſce teipſum, & tuo te mo-
do metire. Satius eſt minus ſa-
ere & amare magis, quam magis
ſcere, & non amare. Ergo ſcien-
ain mediis principatum obtinet.
Einde ſunt valetudo, dotes in-
gnii, facundia, forma, vires, di-
g tas, gratia, auctoritas, proſperi-
t, fama, genus, amici, res familia-
r: horum unumquodque ut pro-
mo curſu ad virtutem conducet,
i maxime erit adhibendum, ſed
ſquidem currentibus nobis offe-
ntur. Sin minus, non erit tamen
brum gratia à propoſito curſu
aflectendum. Obvenit pecunia, Pecuniæ quomodo amandæ.

 ſi ni-

ſi nihil obſtat ad bonam mentem, adminiſtra, para tibi amicos de mammona iniquitatis. Sin bonæ mentis times diſpendium, contemne damnoſum lucrum, & vel Cratem illum Thebanum imitare, moleſtam ſarcinam in mare potius pręcipita, quam te retardet à Chriſto. Id erit tibi factu proclivius, ſi quemadmodum diximus, aſſuêris nihil mirari eorum, quę ſunt extra te, id eſt, quę non pertinent ad hominem interiorem. Ita enim fiet, ut neque inſoleſcas, ſi hæc contigerint: neque diſcrucieris animo, ſi vel negata fuerint, vel erepta, quippe qui felicitatem tuam uno Chriſto metiris. Quod ſi circa tuum ſtudium contingunt, ſolicitior eſto, non ſecurior: id cogitans, datam tibi divinitus virtutis exercendæ materiam, ſed periculoſam. Quod ſi ſuſpectam habes fortunæ benignitatem: Prometheum imitare. Ne receperis doloſam pyxidem, & expeditus ac nudus ad unicum illud bonum contende.

Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

qui vero pecuniam, ut rem magnam ingenti ſolicitudine expetunt, & in ea ſtatuunt præcipuum vitæ præſidium, qui ſe beatos putant ea incolumi, qui miſeros clamitant cum periit, iis nimirum plures Deos ſibi finxere. Æquaſ Chriſto pecuniam, ſi ea te poteſt felicem, aut infelicem reddere. Quod dixi de pecunia, idem de honoribus, voluptatibus, valetudine, immo & de ipſa vita corporis accipe. Tanto ardore ad unum Chriſtum ſcopum noſtrum oportet eniti, ut horum nihil vacet magnopere curare, ſive cum dantur, ſive cum tolluntur. Tempus enim breve eſt, ut ait Apoſtolus. Reliquum eſt, ut qui utuntur hoc mundo, ſint tanquam non utentes. Hanc mentem (ſcio) mundus ut ſtultam, ac male ſanam, ridet, verum per hanc unam ſtultitiam placuit Deo ſalvos facere credentes. Et quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Ad hanc itaque regulam, quicquid & agis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

exiges. Exerces artem recte, ſi ſine
Labor. fraude. Verum quo ſpectas? Ut
alas familiam. At quorſum tibi fa-
miliam? Ut eam Chriſto lucrifa-
Ieiuniũ. cias? Bene curris. Iejunas, pium
quidem opus in ſpeciem. Sed quo
refers tuum jejunium: Ut parcas
penui, aut ut religioſior habearis.
Nequam eſt oculus tuus. At jeju-
nas, ne in morbum incurras. Cur
morbum metuis? Ne te privet uſu
voluptatum. Vitioſus eſt oculus
tuus. Sed valere vis, ut ſtudio ſuf-
ficias. Studium vero quo refers?
Ut ſacerdotium aliquod tibi pa-
res. Sacerdotium quo animo am-
bis? Nempe ut tibi vivas, non
Chriſto. Aberraſti à ſigno quod
Chriſtianum oportet ubique præ-
fixum habere. Sumis cibum ut va-
leas corpore. Sed ideo valere vis
corpore, ut ſanctis ſtudiis, ſanctis
vigiliis ſufficias. Scopum attigi-
ſti. Curas autem valetudinem, ne
fias deformior, ne libidini non
ſufficias, à Chriſto excidiſti, alium
Superſti- Deum tibi faciens. Sunt qui cer-
tioſi cul-

tos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

t, divos certis quibuſdam colunt tus divorum.
cremoniis. Alius Chriſtopho-
m ſingulis ſalutat diebus, ſed
n niſi conſpecta ejus imagine,
o tandẽ ſpectans? Nempe huc,
od ſibi perſuaſerit, ſeſe eo die à
ala morte tutum fore. Alius
ochum quendam adorat, ſed
r? Quod illum credat peſtem à
rpore depellere. Alius Barbaræ,
t Georgio certas preculas ad-
urmurat, ne in manus hoſtium
niat. Hic jejunat Apolloniæ, ne
leant dentes. Ille viſit divi Iob
nulachra, ut ſcabie careat. Non-
lli de lucro certam portionem
uperibus nuncupant, ne merces
ufragio intercidant. Hieroni
reolus accenditur, ut res quæ
riit recipiatur. In ſumma ad
nc modum, quot res ſunt quas
l timemus vel cupimus, totidem
; divos præfecimus: qui & ipſi
verſis nationibus diverſi ſunt, ut
apud Gallos valeat Paulus,
uod apud noſtrates Hieron, ne-
ue paſſim id valeat Iacobus aut
G 5 Ioan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Ioannes, quod illo atque illo loco. Quæ quidem pietas, niſi à reſpectu commodorum atque incommodorum corporalium ad Chriſtum referatur, adeo Chriſtiana non eſt, ut non ita multum abſit à ſuperſtitione eorum, qui quondam Herculi decimam bonorum partem vovebant, ut diteſcerent, aut Æſculapio gallum, ut à morbo revaleſcerent, aut qui Neptuno taurum cædebant, ut feliciter navigarent. Nomina quidem commutata ſunt, ſed finis utriſque communis. Oras Deum, ne tibi mors accidat præmatura, & non oras potius, ut tibi mentem meliorem largiatur, ut quocunque loco te mors oppreſſerit, non offendat imparatum. Tu non cogitas de mutanda vita, & Deum rogas ne moriaris. Quid igitur oras? nimirum ut quam diutiſſime pecces. Oras divitias, & neſcis uti divitiis: nonne tuam ipſius perniciem oras? oras bonam valetudinem, & abuteris ſanitate, nonne

Dii auxiliares & tutelares.

pietas

pietas tua impia eſt? Reclamabitur hoc loco protinus à quibuſdam religioſulis, qui quæſtum exiſtimant pietatem, & ut idem ait, per dulces quaſdam benedictiones ſeducunt corda innocentium, ventri ſuo ſervientes, non Ieſu Chriſto. Ergone, inquient, tu vetas cultum ſanctorum, in quibus Deus honoratur? Ego vero non tam damno eos, qui hæc ſimplici quadã ſuperſtitione faciunt, quam qui emolumentum ſuum ſecuti, ea quæ tolerabilia fortaſſe ſunt pro ſumma & abſoluta pietate efferunt, & ſuo commodo fovent imperitiam plebis, quam ne ego quidem omnino contemno, verum non feram, ut media pro ſummis, minima pro maximis habeant. Laudabo quod à Rocho ſuo petant incolumem vitam, ſi eam vitam conſecrent Cſtriſto. Magis autem laudabo, ſi nihil aliud orent quam ut cum odio vitiorum augeatur amor virtutum. De moriendo ac vivendo Deo in manum dent, dicant-

que cum Paulo: Sive vivimus, ſive morimur, domino vivimus ac morimur. Perfectum erit, ſi diſſolvi cupiant, & eſſe cum Chriſto, ſi in morbis, damnis, reliquiſque fortunæ incommodis gloriam & gaudium ſuum conſtituant, quod digni habeantur, qui vel hoc modo capiti ſuo conformentur. Ergo non tam reprehendendum iſtiuſmodi facere, quam pernicioſum in eis conſiſtere atque inniti. Tolero infirmitatem, ſed cum Paulo viam demonſtro excellentiorem. Ad hanc regulam ſi ſtudia & actus omnes tuos excuſſeris, neque uſquam conſtiteris in mediis, donec perveneris uſque ad Chriſtum, nec aberrabis unquam à via, neque rem ullam in vita aut facies, aut patieris, quæ tibi non vertatur in materiam pietatis.

Canon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Canon quintus.

ADdamus & quintam regu- Perfecta pietas.
lam huic quaſi ſubſidiariam,
ut in hoc uno conſtituas perfe-
ctam pietatem, ſi coneris ſemper à
rebus viſibilibus, quæ fere vel im-
perfectæ, vel mediæ ſunt, ad invi-
ſibilia proficere, juxta ſuperiorem
hominis diviſionem. Hoc præce-
ptum adeo ad rem pertinet, ut ejus
ſive neglectu, ſive inſcitia, plerique
Chriſtiani pro piis ſint ſuperſti-
tioſi, & præter cognomen Chri-
ſti, non admodum abſint à ſuper-
ſtitione gentilium. Duos igitur
quoſdam mundos imaginemur,
alterum intelligibilem tantum,
alterum viſibilem. Intelligibilem,
quem & angelicum licebit appel-
lare, in quo Deus cum beatis men-
tibus: Viſibilem, cœleſtes ſphæras,
& quod in his includitur. Tum
hominum veluti tertium quen-
dam mundum utriuſque partici-
pem, viſibilis ſecundum corpus, in-
viſibilis ſecundum animam. In
mundo

mundo viſibili quoniam peregri-ni ſumus, nuſquam oportet con-quieſcere, ſed quicquid occurrit ſenſibus id apta quadam collatio-ne, vel ad mundum angelicum, vel (quod eſt utilius) ad mores, & ad illi reſpondentem hominis par-tem, referre. Quod ſol hic in mun-do viſibili, id divina mens in mun-do intelligibili, & in ei cognata tui parte, puta ſpiritu. Quod illic lu-na, hoc in illo cœtus angelorum, &animarum piarum, quam vocant eccleſiam triumphantem, hoc & in te ſpiritus. Quicquid agit mun-dus ſuperior in ſibi ſubjectam ter-ram, hoc agit Deus in tuam ani-mam. Occidit ſol, oritur, æſtuat, temperatur, vivificat, producit, maturat, attrahit, extenuat, pur-gat, durat, emollit, illuſtrat, ſere-nat, exhilarat. Ergo quicquid in eo vides, quicquid in hoc craſſiore mundo, qui conſtat ex elementis, quem nonnulli à reliquis diſtinxe-re: denique quicquid in craſſiore tui parte, id aſueſcas ad Deum, at-

Sol mens divina.

que

que inviſibilem tui portionem referre. Ita fiet, ut quicquid uſquam ſeſe ſenſibus objecerit, id tibi fiat occaſio pietatis. Cum delectat oculos corporeos, quoties ſol hic viſibilis novo lumine ſeſe terris infundit, tu protinus cogita, quæ ſit illa voluptas cœlitum, quibus æternus ille ſol ſemper oritur, nec unquam occidit, quantum illud gaudium puræ mentis, cui divinum lumen irradiat. Atque admonente creatura viſibili, ora verbis Paulinis, ut qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe eluceſcat in corde tuo, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Ieſu. Repete conſimiles locos è ſacris libris, in quibus paſſim gratia ſpiritus divini, lumini comparatur. Triſtis tibi nox ac tetra videtur. Animam cogita divino lumine deſtitutam, ac vitiis caligantem. Et ſi quid noctis intra te deprehenderis, ora ut tibi exoriatur ſol juſtitiæ. Sic autem exiſtima, adeo non eſſe nullas

Lumen gratia Dei dicitur.

Noctis myſticæ perpēſio.

res

res inviſibiles, ut eæ quę videntur, præ illis vix umbræ quædam ſint, tenuem modo quandam imaginem illarum oculis repræſentantes. Proinde quicquid in corporeis rebus ſenſus, aut appetunt, aut horrent, idem conveniet in internis ſpiritum longe magis amare, aut odiſſe. Arridet oculis decora species corporis. Cogita quam honeſta res ſit ſpecies animæ. Inſuave quiddam videtur, deformis vultus. Memento quam odioſa res ſit, mens vitiis deturpata. Atque idem de reliquis facito: eſt enim animæ, ut ſua quædam venuſtas, aut deformitas, qua viciſſim Deo placet ac diabolo, ſimilis ſimili: ita eſt illi & ſua quædam juventa, ſenecta, morbus, ſanitas, mors, vita, paupertas, opulentia, voluptas, dolor, bellum, pax, frigus, calor, ſitis, potus, fames, cibus: breviter quicquid ſentitur in corpore, id intelligendum eſt in anima. Ergo in hoc eſt, iter ad vitam ſpiritualem ac perfectam, ſi ſenſim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſueſcamus abduci ab iis, quæ ve-
non ſunt, ſed partim apparent
ſe quod non ſunt, ut voluptas
urpis, honor mundi, partim Turpis voluptas.
uunt, atque in nihilum redire fe-
inant, rapiamurque ad illa quæ
re ſunt æterna, incommutabilia,
ncera. Id quod vidit & Socra-
s, vir non tam lingua, quam vita
hiloſophus: ait enim ita demum
nimam feliciter emigrare è cor-
ore, ſi prius per philoſophiã mor-
em fuerit diligenter meditata, &
ulto ante per rerum corpora-
um contemptum, & ſpiritualium
morem ac contemplationem aſ-
ueverit tanquam à corpore abeſ-
e. Neque aliud eſt crux illa, ad Crux quid.
uam nos vocavit Chriſtus, neque Quid mors.
liud mors, qua nos capiti com-
nori vult Paulus, quemadmodum
licit & propheta: Quoniam pro-
ter te mortificamur tota die: æ-
timati ſumus ſicut oves occiſio-
is: & quod aliis verbis ſcribit
Apoſtolus: Quæ ſurſum ſunt quæ-
ite, non quæ ſuper terram, quæ
ſur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſurſum ſunt ſapite: quam ut ad res corporeas obſtupeſcamus, & tanquam inſenſibiles reddamur, ut tanto magis ſapiamus in his quæ ſunt ſpiritus, quanto magis in illis deſipuerimus. Tanto verius intus incipiamus vivere, quanto minus vixerimus foris. Denique ut dicam planius, eo minus nos moveant res caducæ, quo magis cognitæ fuerint æternæ: hoc minus miremur umbraticas, quo magis ſuſpicere cœperimus veras. Ergo hæc regula ſemper ad manum habenda, necubi in rebus temporariis reſtitemus, ſed inde veluti gradu facto ad ſpiritualium amorem, adhibita collatione, aſſurgamus, præ his quæ ſunt inviſibilia, id quod eſt viſibile, contemnere incipiamus. Tolerabilior erit morbus corporis, ſi cogitaris eum remedium eſſe animæ. Minus eris ſolicitus de valetudine corporis, ſi totam curam ad tuendam animi valetudinem converteris. Terret te mors corporis, multo magis for-

formidanda mors animæ. Horres venenum viſibile, quod perniciem adfert corpori: longe magis horrendum virus, quod interimit animam. Cicuta venenum corporis, at multo præſentius venenum animæ voluptas. Horreſcis, exalbeſcis, metuens, ne te feriat fulmen, quod è nubibus emicat: & quanto magis formidandum, ne veniat in te fulmen inviſibile iræ divinæ: Ite maledicti in ignem æternum? Rapit te venuſtas corporis, cur non magis ardes eam ſpeciem quæ latet? In eam transfer amorem tuum quæ perpetua eſt, quæ cœleſtis, quæ incorrupta, & moderatius amabis formam caducam & fugacem corporis. Oras ut compluatur ager ne ſitiat, magis ora, ut Deus compluat mentem tuam, ne à virtutum fruge ſterileſcat. Magna cura reſarcis diſpendium rei pecuniariæ, maxima cura reſarcienda jactura mentis. Proſpicis in ſenectam, ne quid deſit corpori, & non conſulendum, ne quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

quid deſit animo? Atque hoc quidem faciendum in his rebus, quæ quotidie ſunt obviæ ſenſibus noſtris, atque eos pro varietate ſpeciei, varie afficiunt, ſpe, metu, amore, odio, dolore, voluptate. Idem obſervandum in omnibus literis quæ ex ſimplici ſenſu & myſterio, tanquam corpore atque animo conſtant, ut contempta litera, ad myſterium potiſſimum ſpectes: cujuſmodi ſunt literæ poëtarum omnium, & ex philoſophis Platonicorum: maxime vero ſcripturæ divinæ, quæ fere Silenis illis Alcibiadeis ſimiles, ſub tectorio ſordido ac pene ridiculo, merum numen claudunt. Alioqui ſi ſine allegoria legeris, Adæ ſimulachrum de argilla uda formatū, eique inſpiratam animam, Evam de coſta ſubductam, interdictum ne de ligno ederent: ſerpentem ſuaſorem, Deum inambulantem ad auram, conſcios latitantes: angelum cum romphæa verſatili foribus paradiſi additum, ne ejectis pateret reditus,

Myſteriū in lteris omnibus ſpectetur.

rus, breviter totam orbis conditi hiſtoriam, ſi nihil ultra ſuperficiem quæſieris, non video quid ita multo magis operæpretium ſis facturus, quam ſi cantaveris luteum ſimulachrum Promethei, ignem dolo ſubductum, eum ſimulachro inditum, lutum animaſſe. Immo fortaſſe pluſculo fructu legetur fabula poëtica cum allegoria, quam narratio ſacrorum librorũ, ſi conſiſtas in cortice. Si te legentem admonet fabula gigantum, non eſſe pugnandum cum ſuperis, aut abſtinendum eſſe ab iis ſtudiis, à quibus natura abhorret, adjiciendum animum ad ea (modo honeſta ſint) ad quæ natura propenſior es, uti ne conjugio te impedias, ſi tuis moribus cœlibatus magis conveniat: rurſum, ne cœlibatui te addicas, ſi conjugio videris utilior: fere enim feliciter evenire, quæ tentes invita Minerva. Si te Circes pocula docent, homines voluptatibus tanquam veneficiis dementari, vertique prorſus ex homini-

Gigantũ fabula.

bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

bus in pecudes. Si Tantalus ſitiens, miſerrimum eſſe, opibus congeſtis inhiantem, uti non audere. Si Siſyphi ſaxum, laborioſam, & miſeram eſſe ambitionem. Si Herculis labores admonent, honeſtis ſtudiis, & induſtria infatigata parari cœlum: nonne hoc diſcis in fabula, quod præcipiunt Philoſophi, & Theologi vitæ magiſtri? At ſi citra allegoriam legeris, infantes in utero colluctantes, vendita pulmento primogenita, benedictionem patris dolo præreptam, Goliad funda David ictum, Sampſoni deraſum capillum, non ita magni refert, quam ſi poëticum legas figmentum. Quid intereſt, regum aut judicum libros legas, an Livianam hiſtoriam, modo in neutra ſpectes allegoriam? Nam in illa multa inſunt, quæ mores communes emendent; in hac nonnulla etiam abſurda in ſpeciem, & quæ ſumma cute intellecta, moribus officiant: veluti latrocinium David: adulterium homici-

Citra allegoriam ſterilis eſt ſcriptura.

In literis ſacris non nulla etiã abſurda in ſpeciẽ.

nicidio emptum : Sampſon per-
ite amans, furtivus filiarum cum
oth concubitus, atque id genus
ia mille. Proinde ubique con-
empta carne ſcripturæ, maxime
eteris teſtamenti, ſpiritus myſti-
um rimari conveniet. Hoc tibi
piet Manna, quod palato tecum
tuleris. Sed in eruendis myſte-
is non oportet animi tui conje-
uras ſequi, verum cognoſcenda
tio, & velut ars quædam, quam
adit Dionyſius quidam in libro
divinis nominibus, & divus Au-
uſtinus in opere de doctrina
hriſtiana. Paulus autem Apoſto-
s poſt Chriſtum fontes quoſdam
eruit allegoriarũ, quem ſecutus
rigenes, in hac parte Theologiæ
cile principatum obtinet. Eam
ro noſtri Theologi, aut aſper-
ntur fere, aut oppido quam fri-
de tractant, in acumine diſſeren-
veteribus vel pares, vel ſuperio-
s, in hujus muneris tractatione
conferendi quidem cum iſtis.
que duabus potiſſimum (ut
con-

Arte myſteria tractãda.

conjicio) de cauſis. Altera quod non poteſt non frigere myſterium, quod non eloquentiæ viribus, ac dicendi lepore quodam condiatur, qua jure præcelluerunt veteres, nos ne attingimus quidẽ. Altera, quod uno Ariſtotele contenti, Platonicos & Pythagoricos arcent à ludis. At hos poſteriores præfert Auguſtinus, non ſolum quod pleraſque ſententias habent admodum conſentaneas noſtræ religioni, verumetiam quod ipſum dictionis genus figuratum, ut diximus, & allegoriis frequens, propius accedit ad ſermonem ſacræ ſcripturæ. Non igitur mirum ſi commodius tractaverunt allegorias Theologicas, qui dicendi copia rem quamlibet, etiam jejunam ac frigidam locupletare & conveſtire poterant, tum qui omnis antiquitatis doctiſſimi, quod in myſteriis divinis erat faciendum, id fuerant olim in poëtis & Platonicis libris meditati. Horum igitur commentationes te malo evolvere,

Veteres ob eloquentiam commode tractarunt allegoriam.

utpote qui non ad ſcholaſticam
concertationem, ſed ad bonam
mentem te inſtituam. Quod ſi non
aſſequeris myſterium, memineris
tamen ſubeſſe, quod quidem vel
incognitum ſperare præſtabilius
eſt quam in litera occidente con-
quieſcere. Neque id modo in ve-
teri teſtamento, verum etiam in
nouo. Habet Euangelium carnem Euangeliũ habet ſuam carnem & ſpiritum.
ſuam, habet & ſpiritum. Nam et-
iamſi detractum eſt velum à facie
Moyſi, tamen adhuc Paulus videt
per ſpeculum & in ænigmate. Et
apud Ioannem ipſe dixit Chri-
ſtus: Caro non prodeſt quicquam,
ſpiritus eſt qui viuificat. Mihi qui-
dem religio fuiſſet dicere non pro-
deſt quicquam, ſatis fuerat futu-
rum, caro nonnihil prodeſt, ſed
multo amplius ſpiritus: nunc ipſa
dicit veritas, non prodeſt quic-
quam. Adeoque non prodeſt, ut
iuxta Paulum mortifera ſit, niſi ad
ſpiritum referatur. Alioqui vel hoc
ſatis eſt caro, quod infirmitatem
quaſi gradibus quibuſdam ducit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ad ſpiritum. Corpus ſine ſpiritu non poteſt ſubſiſtere, ſpiritus corpore nihil eget. Quod ſi Chriſto auctore tanta res eſt ſpiritus, ut ſola vivificet, huc tendendum, ut in omnibus literis, omnibus actibus ſpiritum reſpiciamus non carnem. Et ſi quis obſervaverit, animadvertet hoc unum eſſe, quo nos vocant inter prophetas præcipuus Eſaias, inter Apoſtolos Paulus, qui nulla pene epiſtola non hoc agit, non inculcat, nihil fidendum eſſe carni, in ſpiritu eſſe vitam, libertatem, lumen, adoptionem, & fructus illos optabiles, quos enumerat. Carnem ubique contemnit, damnat, diſſuadet. Attende, & deprehendes paſſim hoc idem agere præceptorem noſtrum Ieſum, dum in tollendo de puteo aſino, in illuminando cæco, in confricandis ariſtis, in non lotis manibus, in conviviis peccatorum, in parabola phariſæi & publicani, in jejuniis, in fratribus ſecundum carnem, in gloria Iudæorum, quod

nota

erent filii Abrahæ, in muneribus offerendis, in precationibus, in phylacteriis dilatatis, multiſque ſimilibus locis, contemnit carnem Iudæis & ſuperſtitionem eorum, qui volebant eſſe Iudæi in manifeſto, non in occulto. Et cum dicit mulierculæ Samaritanæ: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis patrem. Sed venit hora, & nunc eſt, cum veri adoratores adorabunt patrē in ſpiritu & veritate. Nam & pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Idem facto ſignificavit, cum in nuptiis aquam frigidæ & inſipidæ literæ vertit in vinum ſpiritus, ad vitæ contemptum animas inebrians ſpiritales. Et ne magnum putes, quod iſta contempſit Chriſtus, quæ modo commemoravimus. Imo contempſit & carnis ſuæ manducationem, & ſanguinis potum, niſi & ſpiritali-

ter edatur atque bibatur. Quibus enim putas iſta locutus eſt, Caro non prodeſt quicquam, ſpiritus eſt qui vivificat? Nempe non iis, qui Euangelio de collo ſuſpenſo, aut cruce ærea, ſe tutos ab omni malo putant, idque perfectam religionem exiſtimant, ſed quibus ſummum myſterium, de ſumendo corpore ſuo aperuerat. Si res tanta nihil eſt, imo ſi pernicioſa, quid eſt cur ullis aliis rebus carnalibus fidamus niſi adſit ſpiritus. Tu forte quotidie ſacrificas, & tibi vivis, neque ad te pertinent incommoda proximi tui: adhuc in carne es ſacramenti. Verum ſi ſacrificans das operam id eſſe, quod illa ſumptio ſignificat puta idem ſpiritus cum ſpiritu Chriſti, idem corpus cum corpore Chriſti, vivum membrum Eccleſiæ. Si nihil amas niſi in Chriſto, ſi omnia tua bona putas omnibus eſſe communia, ſi omnium incommoda tibi perinde ut tua dolent, ita demum magno fructu ſacrificas, nempe quia ſpiritualiter.

Quid ſpiritualiter ſumere corpus Chriſti.

Si

Sic ſentis in Chriſtum quodam-
modo transfigurari, & jam minus
minuſque in te ipſo vivere, ſpiritui
gratias age, qui ſolus vivificat.
Multi quot quoque die ſacris ad-
fuerint numerare ſolent, atque hac
tanquam maxima freti, quaſi
jam nihil præterea debeant Chri-
ſto, ita templis egreſſi, ad priſtinos
mores redeunt. Quod carnem pie-
tatis amplectuntur, laudo: quod
illic conſiſtunt, non laudo: pera-
gatur in te, quod illic oculis re-
præſentatur: repræſentatur mors
capitis. Excute te intus in ſinu,
quod ajunt, quam prope tu mor-
tuus mundo. Quod ſi te totum
adhuc poſſident, ira, ambitio, cu-
piditas, voluptas, invidia, etiam ſi
contingas altare, procul tamẽ abes
à ſacro. Occiſus eſt pro te Chri-
ſtus: macta & tu pecudes iſtas. Sa-
crifica temetipſum illi, qui pro te
ſeſe immolavit patri. Hæc ſi ne
cogitas quidem, & in illo confidis,
quod Deus pinguem tuam & craſ-
ſam religionem. Baptizatus es,

ne protinus te Chriſtianum putes: mens tota nihil niſi mundum ſapit: in manifeſto Chriſtianus es, in occulto gentili gentilior. Cur ita? quia corpus ſacramenti tenes, ſpiritu vacas: ablutum eſt corpus, quid refert, dum animus manet inquinatus? Sale contacta eſt caro, quid tum, ſi inſulſus manet animus? Unctum eſt corpus, at inunctus animus. Sin conſepultus es Chriſto intus, & jam cum eo in novitate vitæ meditaris ambulare, agnoſco Chriſtianum. Aſpergeris aquula conſecrata, quorſum attinet, modo tu internas ſordes non abſtergas ab animo? Veneraris divos, gaudes eorum reliquias contingere, Sed contemnis, quod illi reliquerunt optimum, puta vitæ puræ exempla. Nullus cultus gratior Mariæ, quam ſi Mariæ humilitatem imiteris: nulla religio ſanctis acceptior, magiſque propria, quam ſi virtutem illorum exprimere labores. Vis tibi demereri Petrũ aut Paulum? alterius fidem, alte-

Aſperſio aquæ cõſecratæ.

Cõtactus reliquiarum.

Divorum cultus.

terius imitare charitatem, & plus
teris, quam ſi decies Romã cur-
ſaris. Vis ſummo honore Fran-
ſcum afficere? elatus es, admira-
r pecuniæ es, contentioſus es:
gire hoc divo: compeſce ani-
os, & exemplo Franciſci, eſto
odeſtior, contemne ſordidum
crum, & inhia bonis animi. Re-
itte contentionem, & vince in
ono malum. Iſtum honorem plu-
faciet divus ille, quam ſi cen-
m illi cereos accenderis. Magnũ
iddam putas, ſi Franciſci cucul-
obvolutus, ſepulchro inferaris.
ihil proderit veſtis ſimilis mor-
o tibi, ſi mores fuerunt diſſimi-
s vivo. Et quanquam univerſæ
etatis exemplar à Chriſto com-
odiſſime petitur, tamen Chriſti
ltus in ſanctis ejus te impendio
electat, Chriſtum facito in ſan-
is imiteris, & ad ſingulorum ho-
orem, ſingula vitia mutare, aut
ngulas virtutes amplecti ſtude.
oc ſi acceſſerit, jam & illa quæ
oris fiunt, non improbabo. Sum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ma veneratione complecteris cineres Pauli, non damno, ſi ſibi conſtat tua religio. Si veneraris cinerem mutum & mortuum, & vivam illius imaginem adhuc loquentem, ac tanquam ſpirantem, quæ in illius literis ſupereſt, negligis, nonne præpoſtera eſt tua religio? Adoras oſſa Pauli in loculis condita, non adoras mentem Pauli, in ſcriptis latentem? Magni facis fragmentum corporis per vitrum perſpicuum, & non miraris totum animum Pauli per literas pellucentẽ? Cineres colis, ad quos nonnunquam vitia tolluntur corporum: cur non literas magis, quibus vitia ſanantur animarum? Signa iſta mirentur infideles, quibus data ſunt: tu fidelis libros illius amplectere, ut qui non diffidis Deum omnia poſſe, diſcas illum ſuper omnia diligere. Honoras imaginem vultus CHRISTI ſaxo, ligno ve deformatam, aut fucatam coloribus, multo religioſius honoranda mentis illius imago,

Expreſſiſsima Chriſti imago in Euangelio.

quæ

çe ſpiritus ſancti artificio expreſ-
eſt literis Euangelicis. Nullus
pelles ſic effingit penicillo linea-
ienta figuramque corporis, ut in
ratione cujuſque relucet imago
ientis, præſertim in Chriſto, qui
ım eſſet ſumma ſimplicitas veri-
ſque, nihil omnino poterat eſſe
ſſimilitudinis inter archetypum
vini pectoris, & inde ductam
naginem ſermonis. Ut nihil pa-
i ſimilius, quam filius, patris ver-
um, ex intimo illius corde pro-
anans: ita Chriſto nihil ſimilius,
iam Chriſti verbum de pectoris
ius ſanctiſſimi adytis redditum.
t hanc imaginem non miraris,
on adoras, non oculis piis collu-
ras, nõ animo amplecteris? Tam
nctas, tam efficaces habes domi-
i tui reliquias, & his neglectis,
ulto quæris alieniora? Attonitus
ectas tunicam aut ſudariũ quod
ertur Chriſti, & ſomniculoſus le-
is oracula Chriſti? Maximo majus
ſſe credis, quod crucis portiun-
ulam domi poſſides. At illud ni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

hil eſt præ illo, ſi myſterium crucis in pectore conditum geſtes. Alioqui ſi iſta faciunt religioſum, quid religioſius Iudæis, quorum impiiſſimi plerique Ieſum tamen in carne viventem oculis viderunt, auribus audierunt, manibus contrectarunt: quid Iuda felicius, qui ore os divinum preſſit? Adeo ſine ſpiritu non prodeſt caro quicquã, ut ne virgini quidem matri profuturum fuerit, quod eum de ſua carne genuit, niſi & ſpiritu ſpiritum illius concepiſſet. Maximum hoc, ſed audi majus. Apoſtoli donec corporeo Chriſti contubernio fruerentur, nonne legis quam fuerint imbecilles, quam pingue quiddam adhuc ſapuerint? Quis aliud ad abſolutam ſalutem deſideraret, quam tam diuturnum Dei atque hominis convictum? Et tamen poſt ædita miracula, poſt tot annis exhibitam divini oris doctrinam, poſt argumenta reſuſcitati, nonne ſuprema hora, jam recipiendus in cœlum, exprobrat eis

Apoſtoli Chriſto præſente ſemper vacillabãt fide.

s incredulitatem illorum? Quid
itur in cauſa? Nempe obſtabat
ro Chriſti, atque inde eſt, quod
e dicit: Niſi ego abiero, paracle-
s non veniet. Expedit vobis ut
o vadam. Chriſti corporea præ-
ntia inutilis ad ſalutem, & in illa
æterea re corporali audebimus
rfectam pietatem ſtatuere? Pau-
s viderat Chriſtum in carne.
uid hoc majus eſſe putas? At ille
ntemnit: dicens. Etſi Chriſtum,
quit, novimus ſecundum car-
em, ſed jam nunc non novimus.
uare non noverat? Quia profe-
rat ad meliora chariſmata ſpiri-
is. Verboſius forte hæc diſputo,
uam conveniat ei, qui regulas
adit: verum ideo facio accura-
us, neque ſine gravi cauſa, quod
ipſa compertum habeam hunc
rrorem communem eſſe peſtem
tius Chriſtianiſmi, quæ vel hoc
raviorem perniciem adfert, quod
ecie quidem pietati proxima eſt.
Nulla enim periculoſiora vitia,
uam quæ virtutem imitantur.

Nam præterquam quod bonis etiam lubricus in ea lapſus eſt, nulla difficilius corriguntur, propterea quod vulgus imperitum religionem violari credit, dum iſtiuſmodi reprehenduntur. Reclamet illico mundus, & oblatrent clamoſi quidam concionatores, qui iſta libenter intus canunt, videlicet non ad Chriſtum, ſed ad ſuum compendium reſpicientes: ob quorum vel imperitam ſuperſtitionem, vel fictam pietatem, ſæpius mihi teſtandum eſt, me nequaquam taxare corporales cæremonias Chriſtianorum, & ſtudia ſimplicium, præſertim ea quæ Eccleſiaſtica comprobavit auctoritas: ſunt enim nonnunquam tum indicia, tum adminicula pietatis. Quæ quoniam fere neceſſaria ſunt infantibus in Chriſto, donec grandeſcant & occurrant in virum perfectum, tamen ne à perfectis quidem convenit faſtidiri, ne exemplo lædantur infirmi. Quod facis probo, ſi modo finis vitioſus non ſit, tum ſi

Perfecti non faſtidiant cæremonias.

ibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

i non ſigis metam, unde gradum
ctum oportebat ad ſaluti pro-
ora. Verum Chriſtum viſibilibus
bus, ob viſibilia colere, & in his
ſtigium religionis ponere, hinc
bi placere, hinc alios damnare,
is inſtupeſcere; atque adeo im-
ori, & (ut ſemel dicam) his ipſis
Chriſto avocari, quæ ad hoc tan-
m adhibentur, ut ad eum con-
ıcant, hoc eſt, nimirum à lege
angelii quę ſpiritualis eſt, deſci-
ere, & in Iudaiſmum quendam
cidere, neque minus forte peri-
loſum, quam ſine hac ſuperſti-
one, magnis & apertis animi vi-
s laborare. Capitalior hic qui-
em morbus eſto, ſed ille inſanabi-
or. Quantum ubique ſudavit
ęcipuus ille ſpiritus aſſertor Pau-
s, ut Iudæos à fiducia operum
ductos, ad ea quæ ſunt ſpiritua-
promoveat. Atque huc denuo
lgus Chriſtianorum video revo-
tum. Quid autem dixi vulgus?
rendum hoc, niſi & ſacerdotum
doctorum bonam partem, de-
nique

Ne ſiſtas in cæremoniis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

niquegreges eorum, qui ſpiritalem vitam vocabulo & cultu profitentur, pene totos hic error occupaſſet. Si ſal infatuatum eſt, unde ſalientur cæteri? Pudet me referre, quanta ſuperſtitione pleriq; iſtorum obſervent cæremoniolas quaſdam ab homunculis, non tamen hoc animo inſtitutas, quanto odio eaſdē ab aliis flagitent, quanta ſecuritate his fidant, quanta temeritate alios judicent, quanta contentione tueantur. His factis ſuis cœlum deberi putant, in quibus ſi quando occaluerint, jā Pauli atque Antonii ſibi videntur. Incipiunt magno ſupercilio alienæ vitæ cenſuram exercere ad imperitorum (ut ait Comicus) regulam illam, ut nihil niſi quod faciunt ipſi, rectum putent. Cæterum ubi in ſuo inſtituto conſenuerunt, videbis eos nihil adhuc Chriſti ſapere, ſed animales, ac triſtibus quibuſdam vitiis madentes, in convictu moroſos, ac vix etiam ſibi tolerabiles, charitate frigidos, ira ſervi-

Superſtitioſi.

Vitia cæremonioſorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

:rvidos, odio pertinaces, lingua
irulentos, in exercendis ſimulta-
bus invictos, pro re quavis nihili
epugnare paratos, adeoque alie-
os à perfectione Chriſti, ut ne
ommunibus quidem virtutibus
nt præditi, quas etiam ethnicis,
el ratio natura inſita, vel uſus vi-
æ, vel philoſophorum præcepta
arant: indociles, intractabiles, ri-
oſos, voluptatum avidos, ad ver-
a divina nauſeabundos, nulli
ommodos, de aliis male ſuſpica-
es, ſibi blandientes. Huccine tot
nnorum laboribus denique per-
entum eſt, ut peſſimus ſis, & opti-
nus tibi videare, ut pro Chriſtia-
o ſis Iudæus, mutis tantum ele-
nentis ſerviens, ut gloriam habeas
on in occulto apud Deum, ſed in
nanifeſto apud homines? Quod ſi
n ſpiritu ambulaſti, non in carne,
bi fructus ſpiritus? ubi charitas?
bi gaudium illud animi? ubi pax
rga omnes? ubi patientia? longa-
imitas, bonitas, benignitas, man-
uetudo, fides, modeſtia, continen-
tia,

tia, caſtitas, ubi Chriſti imago in tutis moribus? Non ſum, inquis, ſcortator, non fur, non ſacrilegus, & obſervo quæ ſum profeſſus. At quid eſt hoc aliud, quam non ſum ſicut cæteri homines, raptores, adulteri, & jejuno bis in ſabbato? Malo at malo publicanũ humilẽ, & miſericordiã implorantẽ, quam iſtud juſtorum genus, ſua benefacta commemorantium. Quid autem profeſſus es, an ne faceres quod olim in baptiſmo juraſti, te Chriſtianum, hoc eſt, ſpiritualem, non Iudæum futurum? Quippe qui propter traditiunculas hominum tranſgrederis mandata Dei. An non Chriſtianiſmus eſt vita ſpiritalis? Audi Paulum Romanis loquentem: Nihil ergo damnationis eſt his, qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant. Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu, liberavit me à lege peccati & mortis. Nam quod impoſſibile erat legi, quæ infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mit-

Hypocriſis religioſorũ.

Chriſtianiſmus quid.

mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnē ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum. Qui enim in carne ſunt, quæ carnis ſunt ſapiunt: qui vero in ſpiritu ſunt, quæ ſpiritus ſunt ſentiunt. Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita & pax. Quoniam ſapientia carnis, inimica eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta, nec enim poteſt. Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Quid dici poterat plenius? quid apertius? Verum hæc nihil ad ſe pertinere putant homines ad ſuis blandiendum vitiis argutı, ad aliena carpenda præcipites, & quod Paulus dixit de ſecundum carnem ambulando, in adulteros modo & ſcortatores referunt, quod de ſapientia carnis, quę inimica eſt Deo, in eos detorquēt, qui literaturam ſecularem (quam vocant) didicerunt. In utroque ſibi

Theologorum expoſitio.

ſibi plaudunt, quod neque adulteri ſunt, & omnium literarum egregie indocti. Cæterum in ſpiritu vivere, nihil aliud eſſe ſomniant, quam facere ſcilicet quod faciunt ipſi: qui ſi linguam Paulinam tam diligenter obſervaſſent, quam fortiter contemnunt Ciceronianam, intelligerent nimirum Apoſtolum vocare carnem, id quod viſibile eſt, ſpiritum quod inviſibile. Docet autem ubique viſibilia oportere ſervire inviſibilibus, non contra inviſibilia viſibilibus. Tu præpoſtere ad iſta Chriſtum accommodas, quæ conveniebat ad Chriſtum applicari. An teſtimonium flagitas, carnis vocabulum, non tantum ad libidinem aut luxum pertinere? Accipe quod idem Apoſtolus hoc ipſum quod ſemper agens, ſcribit Coloſſenſibus: Nemo vos ſeducat volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit, ambulans fruſtra, inflatus ſenſu carnis ſuæ, & non tenens caput, id eſt, Chriſtum,

Quid Paulo ſit Caro & Spiritus.

ex

ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones ſumminiſtratum & conſtructum, creſcit in augmentum Dei. Et ne quid dubites eum loqui de iis, qui cæremoniis quibuſdam corporalibus freti, aliorum ſpiritalibus obſtrepunt ſtudiis. Attende quod ſequitur: Si ergo mortui eſtis cum Chriſto, ab elementis hujus mundi, quid adhuc tanquam viventes mundo decernitis? Ab his igitur nos avocans paulo poſt: Igitur, inquit, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſunt ſurſum quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Deinde ſpiritalis vitæ præcepta tradens, quid tandem monet? Num ut his aut his cæremoniis utamur? num ut ſic veſtiamur? ut his aut his cibis victitemus? ut tantum pſalmorum exhauriamus? nihil horum. Quid igitur? Mortificate, inquit, membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immundiciam, libidinem, concupiſcen-

Spiritalis vitæ præcepta.

piſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus. Ac paulo poſt: Nunc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam. Pauloque inferius: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem Dei, ſecundum imaginem ejus qni creavit eum. Quis eſt autem vetus homo? nempe Adam ille de terra terrenus, cujus converſatio eſt in terra, non in cœlis. Terram intellige, quicquid viſibile, eoque temporarium. Quis novus homo? nempe de cœlo cœleſtis. Cœlum accipe, quicquid inviſibile, eoque æternum. Poſtremo ne Iudaico more certis quibuſdam obſervationibus tanquam magicis cæremoniis Deum demereri velimus, docet eatenus opera noſtra grata eſſe Deo, quatenus ad charitatem referuntur, indidem profecta. Super omnia autem hæc, inquiens, charitatem habere, quod eſt vinculum perfectionis. Et pax

Vetus homo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Dei Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore. Dabo argumentum evidentius. Ad Galatas ſcribens, ſæpe carnem, ſæpe ſpiritum nominat, quos non tantum à libidine vocat ad caſtimoniam, ſed à Iudaiſmo & operum fiducia, in quam erant à pſeudapoſtolis inducti, conatur retrahere. Hic igitur opera carnis recenſens, vide quæ vitia commemoret. Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorũ ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia. Neque multo poſt: Si ſpiritu vivimus, ſpiritu ambulemus. Deinde quaſi peſtem ſpiritui infeſtam indicans, addit: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. De fructibus arbor cognoſcitur. Quod vigilias, quod jejunia, quod ſilentia, Peſtis ſpiritui infeſta.

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

quod preculas, quod reliquas id genus obſervationes non prætereis, nihil moror. In ſpiritu non credam eſſe, niſi videro fructus ſpiritus. In carne eſſe cur non affirmem, cum poſt ſecularem pene iſtarum rerum exercitationem adhuc in te deprehendam opera carnis? Invidentiam plus quã muliebrem, iracundiam & ferocitatem militarem, rixandi nunquam ſatiatam libidinem, rabioſam maledicentiam, vipereum linguæ obtrectatricis venenum, animum tumidum, cervicem præfractam, lubricam fidem, vanitatem, fictionem, aſſentationem? Tu fratrem in cibo aut potu, cultuve judicas. At Paulus te judicat ex factis tuis. An hoc te à carnalibus mundanis ſeparat, quod tu levioribus quidem in rebus, ſed iiſdem tamen vitiis laboras? Num turpior eſt, qui ob hæreditatem interceptam, ob vitiatam filiam, ob læſum parentem, ob magiſtratum, ob principis gratiam, iras, inimicitias, æmula-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

mulationes ſuſcipit, quam tu qui
pudet dicere quam de nihilo mul-
to hæc omnia facis acerbius? Cau-
ſa peccandi levior non elevat cri-
men, ſed exaggerat. Neque refert
in quanto pecces, modo pari affe-
ctu. Imo refert adeo, hoc enim
quiſque ſceleratior eſt, quo mino-
re momento ab honeſto abduci-
tur. Non ego nunc loquor de iis Monachis
monachis, quorum mores & mun-
dus deteſtatur, ſed de his quos
vulgus miratur, non ut homines,
ſed ut angelos. Quos ipſos tamen
offendi non oportet hoc ſermone,
qui vitia notat, non homines.
Quod ſi boni viri ſunt, gaudeant
etiam à quocunque admoneri in
iis quæ ad ſalutem pertinent. Ne-
que clam me eſt, inter eos eſſe plu-
rimos, qui literis & ingenio adju-
ti, ſpiritus myſteria deguſtarunt.
Sed (quod ait Livius) fere fit ut
major pars vincat meliorem. Cæ-
terum ſi verum fateri fas eſt, non-
ne videmus arctiſſimum quodque
monachorum genus faſtigium re-
ligio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ligionis aut in cæremoniis, aut in certa lege pſalmorum, aut in corporum labore ponere? Quos ſi quis excutiat, atque de ſpiritualibus percontetur, vix perpaucos invenerit, qui non in carne ambulent. Et hinc iſta tanta animorum infirmitas illic trepidantium, ubi timor non eſt, illic oſcitantium ubi ſummum eſt periculum. Hinc illa perpetua in Chriſto infantia, ut ne quid dicam gravius, quod præpoſteri rerum æſtimatores, ea facimus plurimi, quæ ſola nihili ſunt, iis neglectis, quæ ſola ſufficiunt, ſemper ſub pædagogis agentes, ſemper ſub jugo: nec unquam ad libertatē ſpiritus aſpirantes, nunquam ad amplitudinem charitatis creſcentes: cum clamet Paulus ad Galatas: State & nolite iterum jugo ſervitutis contineri. Atque alio loco: Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide juſtificemur. At ubi venit fides, jam non ſumus ſub pædagogo. Omnes enim filii Dei eſtis per fidem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

em, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Ne-
e multo inferius: Ita nos, cum
eemus parvuli, ſub elementis
undi eramus ſervientes. At ubi
nit plenitudo temporis, miſit
eus filium ſuum factum ex mu-
re, factum ſub lege, ut eos qui
b lege erant redimeret, ut ado-
ionem filiorum reciperemus.
Quoniam autem eſtis filii Dei, mi-
Deus ſpiritum filii ſui in corda
ſtra, clamantem: Abba pater.
que jam non eſt ſervus, ſed fi-
s. Iterum alibi: Vos enim in li-
tatem vocati eſtis fratres, tan-
n ne libertatem in occaſionem
is carnis, ſed per charitatem
ritus ſervite invicem. Omnis
m lex in uno ſermone imple-
: Diliges proximum tuum ſicut
pſum. Quod ſi invicem mor-
is, & comeditis, videte ne ab
icem conſumamini. Rurſum ad
m. Vos enim accepiſtis ſpiri-
n adoptionis filiorum Dei, in
o clamamus: Abba pater. Eo-
m pertinet & illud quod Ti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

motheo ſcribens : Exerce autem, inquit, teipſum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicũ utilis eſt, pietas ad omnia eſt utilis. Et ad Corinthios: Dominus ſpiritus eſt, ubi autẽ ſpiritus, ibi libertas. Sed quid nos unum aut alterũ locum referimus? Totus in hoc eſt Paulus, ut caro quę contentioſa eſt cõtemnatur, & in ſpiritu, qui charitatis & libertatis eſt auctor, nos conſtituat. Individuæ enim inter ſe comites ſunt, caro, ſervitus, inquietudo, contentio: Rurſum, ſpiritus, pax, amor & libertas. Hæc paſſim inculcat Apoſtolus. Num meliorem religionis magiſtrum requirimus, præſertim cum huic omnis divina ſcriptura concinat? Hoc erat maximum mandatum in lege Moſaica, hoc iterat ac perficit in Euangelio Chriſtus. Ob hoc potiſſimum natus ac mortuus eſt, ut nos doceret non Iudaizare, ſed amare. Poſt cœnam illam ſupremam quam ſollicite, quanto affectu mandat Apoſtolis ſuis non de
cibo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ibo aut potu, ſed de charitate
nutuo ſervanda. Quid aliud do-
et, imo rogat hujus ſymmyſtes
oannes, niſi ut diligamus invi-
em? Paulus cum paſſim, ut dixi,
haritatem commendans, tum ad
orinthios ſcribens, & miraculis,
: prophetiæ, & angelorum lin-
uis anteponit charitatem. Ne tu
nihi ilico charitatem eſſe dicas, in
emplo frequentem eſſe, ſignis di-
orum procumbere, cereolos ac-
endere, numeratas preculas ite-
are. Nihil iſtis opus habet Deus.
Charitatem Paulus vocat, ædifica-
: proximum, omnes ejuſdem
orporis membra ducere, omnes
num in Chriſto putare, de frater-
is commodis, perinde ut de tuis
n domino gaudere, incommodis
nederi, veluti propriis: manſuete
orripere errantem, docere ne-
cientem, erigere lapſum, conſo-
ari dejectum, adjuvare laboran-
em, ſubvenire egenti: in ſumma
mnes opes tuas, omne ſtudium,
mnes curas ad hoc referre, ut

Quid charitas Paulo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

quam plurimis proſis in Chriſto, ut quemadmodum ille neque ſibi natus eſt, neque ſibi vixit, neque ſibi mortuus eſt, ſed totum ſe donavit uſibus noſtris, ita & nos fratrum commoditatibus inſerviamus, non propriis. Quod ſi fieret, nihil eſſet religioſorum vita neque lætius neque facilius, quam nunc contra triſtem fere videmus & laborioſam, ac Iudaicis ſuperſtitionibus plenam, nec ab ullis laicorum vitiis immunem, in nonnullis contaminatiorem. Quod hominum genus, ſi nunc reviviſceret Auguſtinus, quo auctore vitæ plerique gloriantur, profecto ne agnoſceret quidem, clamaretque, nihil ſe minus probaturum fuiſſe, quam hoc vitæ genus: neque ad ſuperſtitionem Iudæorum, ſed ad Apoſtolorum regulam, vivendi rationem inſtituiſſe. Sed audio jam dudum quid mihi reſpondeant quidam paulo ſaniores: in minimis vigilandum, ne paulatim defluatur in majora vitia. Audio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

: approbo, verum non paulo ma-
is advigilandum, ne ſic inhæreas
ninimis, ut à maximis penitus ex-
das. Ibi periculum evidentius,
d hic gravius: ita Scyllam fugi-
, ne in Charybdim incidas. Iſta
cere ſalutare eſt, ſed eis inniti
erniciosum. Paulus non te vetat
ementis uti, ſed ſervire non vult
ementis eum, qui liber eſt in
hriſto. Non damnat legem fa-
orum, ſed ſi quis ea legitime u-
tur. Sine his fortaſſe pius non
is, ſed non iſta te pium faciunt:
onducent ad pietatem, ita ſi qui-
em in hoc utare. Sin frui cœpe-
s, pietatem omnem ſemel extin-
uunt. Apoſtolus contemnit ope-
Abrahæ, quæ ſumma fuiſſe ne-
o neſcit, & tu tuis confidis: Deus
verſatur victimas & Sabbata, &
eomenias populi ſui, quorum o-
nium ipſe fuerat auctor. An au-
ebis tuas obſervatiunculas, cum
ivinæ legis præceptis conferre?
udi tamen ad iſta nauſeantem
 ſtomachantem Deum: Quo

mihi multitudinem victimarum
veſtrarum? plenus ſum, holocau-
ſta arietum, & adipem pinguium,
& ſanguinem vitulorum, & agno-
rum, & hircorum nolui. Cum ve-
neritis ante conſpectum meum,
quis quæſivit hæc de manibus ve-
ſtris, ut ambularetis in atriis meis?
Ne offeratis ultra ſacrificium fru-
ſtra incenſum, abominatio eſt mi-
hi. Neomeniam & ſabbatum, &
feſtivitates alias non feram. Ini-
qui ſunt cœtus veſtri, Calendas
veſtras, & ſolennitates veſtras odi-
vit anima mea. Facta ſunt mihi
moleſta, laboravi ſuſtinens. Et
cum extenderitis manus veſtras,
avertam oculos meos à vobis, &
cum multiplicaveritis orationes
veſtras, non exaudiam vos. Nonne
cum obſervationes & ritus ſacro-
rum commemorat, tum multipli-
catas orationes, tanquam digito
notat eos, qui religionem numero
pſalmorum, aut precum metiun-
tur? Attende & illa, quam mire
divinum faſtidium propheta fa-
cun-

undus exaggerat, ut jam nec au-
bus, nec oculis ferre potuerit.
Quæ tandem obſecro? nimirum
uæ ipſe tanta religione ſervanda
radiderat, quæ tanta veneratione,
ot ſeculis fuerant à regibus ſan-
tis & prophetis obſervata. Et hæc
eteſtatur adhuc in lege carnali, &
u tuis domi tibi natis obſervati-
nculis fidis in lege ſpirituali? Idē
lio loco eundem prophetam cla-
nare indeſinenter, & inſtar tubæ
ocem jubet intendere, videlicet
n re ſeria & acri reprehenſione di-
na, quæque fere non niſi magna
ōtentione ab iſtis obtineri queat.
Me, inquit, de die in diem quæ-
unt, & ſcire vias meas volunt,
uaſi gens quæ juſtitiam fecerit, &
uæ judicium Dei ſui non dereli-
uerit. Rogant me judicia juſti-
iæ, & appropinquare Deo volunt.
Quare jejunavimus, & non aſpe-
iſti, humiliavimus animas no-
tras, & neſciſti? Ecce in die jejunii
eſtri invenitur voluntas veſtra, &
omnes debitores veſtros repetitis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Ecce ad lites & contentiones jejunatis: & percutitis pugno impie. Nolite jejunare uſque ad hanc diem, ut audiatur in excelſo clamor veſter. Nunquid tale eſt jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam? Nunquid contorqueri quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum & cinerem ſternere? Nunquid iſtud vocabis jejunium, & diem acceptabilem domino? Sed quid hoc eſſe dicemus? damnat Deus quod ipſe mandarat? minime. quid igitur? ſed in carne legis manere, & in re nihili confidere, id vero deteſtatur: proinde utroque loco quid velit accedere, demonſtrat. Lavamini, inquit, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum de oculis meis. Cum audis mala cogitationum, nonne palam ſpiritum & internum hominem denotavit. Oculi domini non vident in manifeſto, ſed in occulto, neque ſecundum viſionem oculorum judicat, neque ſecundum auditum

arium arguit. Neſcit fatuas virgnes, foris expolitas, intus inaes. Non novit eos qui labiis dicnt, domine, domine. Deinde adonet uſum vitæ ſpiritalis, non m in cæremoniis, quam in proxmi charitate ſitum eſſe. Quæritjudicium, ſubvenite oppreſſo, licate pupillo, defendite viduã. milia ſubtexuit & alteri loco de juniis: nonne, hoc eſt, magis junium quod elegi? diſſolve colationes impietatis: ſolve faſcilos deprimentes: dimitte eos ui confracti ſunt liberos, & omne nus dirumpe. Frange eſurienti nem tuum, & egenos vagoſque duc in domum tuam. Cum viris nudum, operi eum, & carnem am ne deſpexeris. Quid igitur ciet Chriſtianus? negliget Eccle- e mandata? contemnet honeſtas ajorum traditiones? damnabit as conſuetudines? Immo ſi infirus eſt, ſervabit ut neceſſarias: ſin rmus & perfectus, tanto magis bſervabit, ne ſua ſcientia fratrem

Vitæ ſpiritualis uſus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

offendat infirmum, & occidat eum pro quo mortuus eſt Chriſtus. Hæc oportet non omittere, ſed illa neceſſe eſt facere. Non damnantur opera corporalia, ſed præferuntur inviſibilia. Non damnatur cultus viſibilis, ſed non placatur Deus, niſi pietate inviſibili: ſpiritus eſt Deus, & ſpiritalibus victimis flectitur. Turpe ſit Chriſtianis ignorare, quod gentilis quidam poëta non ignoravit: qui de pietate præcipiens: Si Deus, inquit, eſt animus, nobis ut carmina dicunt, *Hic tibi præcipue ſit pura mente colendus.* Ne contemnamus auctorem, vel ethnicum, vel minutum: Sententia eſt magno etiam Theologo digna, & ut ego quidem deprehendi, tam intellecta à paucis, quàm à nemine non lecta. Ea vero eſt hujuſmodi. Similia ſimilibus afficiuntur. Tu Deum tauro cæſo, aut thureo vapore moveri magnopere credis, quaſi corpus eſſet. Mens eſt, & quidem puriſſima, ſimpliciſſimaque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ne, proinde potiſſimum mente
ura colendus eſt. Tu cereum ac-
enſum ſacrificium putas. At Da-
id ſacrificium, inquit, Deo ſpiri-
us contribulatus. Et ſi deſpexit
ſanguinem hircorum, aut vitulo-
rum, at cor contritum & humilia-
tum non deſpiciet. Si facis quod
tribuitur oculis hominum, multo
magis adhibe quod requirunt
oculi Dei. Religioſo cucullo tegi-
tur corpus, quid tum, ſi munda-
nam veſtem gerit animus? Si nivea
tunica velatur homo exterior, ſint
et interioris hominis veſtimenta
candida, ſicut nix. Silentium agis
foris, multo magis cura, ut vacet
mens intus. In templo viſibili de-
mittis genu corporis: nihil agitur,
ſi in templo pectoris ſtas erectus
contra Deum. Veneraris lignum
crucis, magis ſequere myſterium
crucis. Iejunium agis, & abſtines
ab iis, quæ non coinquinant ho-
minem, & non contines ab ob-
ſcœnis ſermonibus, qui polluunt
& tuam, & alienam conſcientiam?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Corpori ſubducitur cibus, & anima ſiliquis porcorum ſeſe ingurgitat? Exornas ædem ſaxeam, religioni habes loca ſacra: quid refert ſi templum pectoris, cujus parietem perfodit Ezechiel, abominationibus Ægyptiis prophanatum eſt? Sabbatum agis foris, & intus omnia vitiorum tumultibus perſtrepunt. Non mœchatur corpus, ſed avarus es, jam mœchus eſt animus. Pſallis lingua corporea, ſed intus auſculta, quid dicat animus: Ore benedicis, & corde maledicis. Corpore anguſta cellula contineris, & cogitatione per totum orbem vagaris. Audis verbum Dei corporeis auribus, magis audias intus. Quid enim dicit Propheta? Niſi audieritis Intus, plorabit anima veſtra. Quid autem legis in Euangelio? Ut videntes non videant, & audientes non audiant. Et rurſum propheta, Aure audietis, & non percipietis. Beati igitur qui intus audiunt verbum Dei. Felices, quibus domi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

us intus dicit verbum, & ſalva-
antur animæ illorum. Hanc au-
em jubetur à David inclinare filia
egis illa, cujus omnis decor ab
ntus in fimbriis aureis. Denique
uid refert mala non facere, quæ
ffectu concupiſcis? Quid refert
ona foris agere, quibus diverſa
unt intus? An magnum eſt, quod
orpore Hieroſolymam adis, cum
ntra temetipſum ſit Sodoma, ſit
Egyptus; ſit Babylon? Non ma-
num eſt carneis calcaneis veſtigia
alcaſſe Chriſti, at maximum affe-
tu ſequi veſtigia Chriſti. Si ma-
imum eſt contigiſſe ſepulchrum
omini, non maximum erit ex-
reſſiſſe myſterium ſepulturæ? Ac-
uſas apud ſacerdotem hominem
ua peccata, vide quomodo accu-
es apud Deum. Nam apud illum
ccuſare, intus odiſſe eſt. Tu for-
e ſigillis cereis aut pecuniola, aut
eregrinatiuncula ſemel elui cul-
as credis: tota erras via. Intus ac-
eptum eſt vulnus, intus pharma-
um admoveatur neceſſe eſt. Cor-
ruptus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ruptus eſt affectus, amaſti, quod erat odio dignum, odiſti, quod erat amandum. Dulce tibi fuit amarum, & amarum dulce. Nihil moror, quid exhibeas foris: ſed ſi mutatis vicibus, quod modo amabas, odiſſe, fugere, horrere cœperis, ſi dulceſcit affectui quod modo fel ſapiebat, ita demum ſanitatis argumentum accipio. Amavit multum Magdalena, & dimiſſa ſunt ei peccata multa. Quo magis Chriſtum amabis, hoc magis oderis tua vitia, nam odium peccati conſequitur amorem pietatis, velut umbra corpus. Malo te ſemel mores tuos vitioſos intus ac vere odiſſe, quam decies verbo tenus teſtari apud ſacerdotem. Ergo ut quędam exempli gratia retulimus, in toto theatro mundi hujus viſibilis, in vetere lege, in nova, in omni mandato Eccleſiæ, denique in teipſo, atque in omni negocio humano, foris caro quædam eſt, intus ſpiritus. In quibus ſi non ordinem faciemus præpoſterum, ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

i his quæ videntur non ita mul-
m fiduciæ ponentes, niſi quate-
us ad meliora momenti quid ad-
runt, ſemper ad ſpiritum & ea
uæ charitatis ſunt, reſpiciamus,
vademus non triſtes, ut iſti, &
nbecilles, ſemper pueri (ut pro-
erbio dicitur) animales, oſſa ari-
a (ut apud prophetam eſt) ſpiri-
um non habentia, lethargici, ſtu-
idi, rixoſi, lividi, ſuſurrones: ſed
xcelſi in Chriſto, ampli charitate,
obuſti, & ad utramque fortunam
abiles: ad minima conniventes,
d ſumma enitentes, pleni alacri-
atis, pleni ſcientiæ, quam qui re-
ciunt, eos rejicit & ille ſcientia-
um dominus. Imperitia enim
uam fere comitatur indocilitas,
 quam Græci pulchre vocant
ιλαυτίαν, ſola facit, ut (quod ait
Eſaias) confidamus in rebus nihi-
i, & loquamur vanitates. Con-
ipiamus laborem, & pariamus
niquitatem: ſemper ſerviamus
repidi atque humiles cæremoniis
udaicis. De cujuſmodi loquens
Pau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Paulus: Teſtimonium, inquit, perhibeo illis, quod zelum quidem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Quid autem ignorabant? nempe quod finis legis Chriſtus, Chriſtus autem ſpiritus eſt, charitas eſt. Apertius autem Eſaias miſeram & inutilem iſtorum ſervitutem in carne deſcribit. Propterea, inquit, captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam. Et nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit. Non mirum quod populus ſervit elementis hujus mundi, videlicet vulgus indoctum, & non niſi de alieno pectore ſapiens. Magis mirandum quod religionis Chriſtianæ quaſi primates in eadem captivitate fame intereunt, & ſiti exareſcunt. Quare fame interierunt? quia non didicerunt à Chriſto frãgere panes hordeaceos: ſiliquam modo aſperam circumlingunt, medullam non eruunt. Quare ſiti exareſcunt? quia non didicerunt à Moſe aquam de ſpiri-

Chriſtus finis legis.

tuali

illi petra elicere. Neque hauſe-
rnt de fluminibus quæ de ventre
Chriſti fluunt aquæ vivæ. Hoc
atem dictum eſt de ſpiritu, non
e carne. Tu igitur mi frater, ne
tſtibus laboribus non multum
pomoveas, ſed mediocri exerci-
, cito grandis & vegetus evadas
Chriſto, hanc regulam diligen-
: amplexus, ne velis cum im-
undis animalibus humi reptare,
ll ſemper alis illis nitens, quas
lato putat in animis amoris ca-
re elicitas, denuo pullulaſcere, à
rpore ad ſpiritum, à mundo viſi-
li ad inviſibilem, à litera ad my-
rium, à ſenſibilibus ad intelligi-
lia, à compoſitis ad ſimplicia te-
etipſum quaſi gradibus quibuſ-
am ſcalæ Iacob erige. Ita ad ſe
opinquanti, viciſſim appropin-
uabit dominus: & ſi tu pro viri-
is de tua caligine, ſenſuumque
repitu conaberis aſſurgere, oc-
rret ille commode è luce ſua in-
ceſſibili, & ſilentio illo incogi-
bili, in quo non ſenſuum tan-
tum

tum omnis tumultus, ſed & intelligibilium omnium imagines conticeſcunt.

Canon ſextus.

ET quoniam ex tempore ſcribenti aliud ex alio in mentem venit, ſubtexam & ſextam regulam, ſuperioribus quodammodo cognatam, tam neceſſariam ad ſalutem univerſis, quam à paucis curæ habitam. Ea eſt ut animus ad Chriſtum anhelantis, à vulgi tum factis, tum opinionibus quam maxime diſſentiat, nec aliunde quam ab uno Chriſto, pietatis exemplum petatur. Hoc eſt enim unicum archetypũ, unde quiſquis vel unguem diſceſſerit, à recto diſcedit, atque extra viam currit. Proinde Plato graviter profecto ut pleraque, in politia ſua negat eum virtutem conſtanter tueri poſſe, qui de turpi atque honeſto, nullis certis opinionibus mentem imbuerit. At quanto pernicioſius eſt, falſas opiniones de iis, quæ ad ſalutem per-

Pietatis exemplũ.

pertinent, animo penitus inſidere? Quare hoc vel in primis curandum putat, ut cuſtodes illi, quos oportet omni turpitudine vacare, quam optimas opiniones de fugiendis atque expetendis, eaſque quam certiſſimas tanquam leges quaſdam ſanctiſſimas animo inſculpant ſuo. Quicquid enim perſuaſione penitus inhæſit animo, id uſque moribus exprimit. Eoque præcipua Chriſtianorum cura huc intendi deberet, ut pueri jam inde a incunabulis, inter ipſas blanditias nutricum, & parentum oſcula, inter literatorum manus perſuaſiones imbibant Chriſto dignas, propterea quod nihil vel altius inſidit animo, vel hæret tenacius, quam quod rudibus (ut indicit Fabius) annis inditur. Procul procul ab auriculis infantibus amatoriæ cantiunculæ, quas domi foriſq; cantillant Chriſtiani, ſpurciores, quam unquam ethnicorũ vulgus receperit. Non audiant excepta jactura rei materculam

Pueri Chriſtiani educatio.

eju-

ejulantem: non amiſſa ſorore, ſe miſeram ac deſtitutam clamitantem. Non audiant patrem ignaviam opprobrantem ei, qui injuriã non cum fœnore retulit, non admirantem eos qui rem quocunque modo fecerunt ampliſſimam. Ingenium hominis ad vitia proclive, perniciosum exemplum ſtatim arripit, non aliter, quam ignem vicinum naphtha. Quanquam idem hoc nulla non ætate agendum, ut omnes vulgi errores ab ipſis uſque radicibus ex animo revellantur, atque in eorum locum ſalutares opiniones inſerantur, adeoque roborentur, ut nullis rebus queant convelli. Quod qui fecerit, is nullo negotio virtutem ſua ſponte ſequetur, & ſecus agentes miſeratione, non imitatione dignos judicabit. Huc enim pertinet illud à Socrate non abſurde dictum, quanquam ab Ariſtotele reprehẽſum, virtutẽ nihil aliud eſſe quam ſcientiam fugiendorum atque expetendorum: non quod non viderit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

diſcrimen inter cognitionem honeſti atque amorem: ſed quemadmodum Demoſthenes pronunciationem primum, ſecundum ac tertium in eloquentia reſpondit eſſe, videlicet adeo præcipuam partem ſignificans, ut in ea totam eſſe duceret: itidem Socrates agens cum Protagora, argumentis evincit tantum in omni virtute momenti ſcientiam adferre, ut peccata non aliunde proficiſcantur, quā à falſis opinionibus. Etenim & qui Chriſtum amat, & qui voluptatem, pecuniam, honorem falſum amat, nimirum utrique dulce, bonum ac pulchrum ſequuntur. At labuntur inſcitia, pro dulci amplectentes, quod eſt acerbiſſimum, pro acerbo fugientes quod eſt dulciſſimum, item pro bono ac lucro ſequentes quod merum eſt detrimentum, pro damno timentes, quod unicum eſt lucrum, id pulchrum judicantes, quod eſt fœdum, id pudendum opinantes, quod ſolum eſt glorioſum. Porro ſi cui

Peccatū à falſis opinionibus.

ſi cui penitus perſuaſum ſit, ac jam veluti cibus in animi ſubſtantiam ſit trajectum, ſolam virtutem optimam eſſe, dulciſſimam, pulcherrimam, honeſtiſſimam, utiliſſimam: contra, turpitudinem unicum eſſe malum, cruciatum, fœdum, erubeſcendum, damnoſum, atque hęc non opinione populari, ſed ipſa natura rerum metiatur, fieri non poteſt, ut ea conſtante perſuaſione, diu in malis hæreat. Peſſimus enim jam olim tum vivendi, tum ſentiendi auctor vulgus eſt. Neque unquam ita bene actum eſt cum rebus humanis, ut non peſſima placuerint plurimis: cave ſic cogites: hoc nemo non facit: his veſtigiis majores mei ſunt ingreſſi: hac in ſententia eſt ille tantus philoſophus, tantus Theologus: ſic vivitur à magnatibus: hoc regium eſt inſtitutum: hoc & epiſcopi & pontifices ſummi factitant, hi profecto vulgus non ſunt: nihil te moveant ingentia nomina, ego vulgum non loco, ſed pectore metior. Vulgus

ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſet, quicunque in ſpecu illo Pla-
tonico vincti ſuis affectibus inanes
rerum imagines pro veriſſimis re-
bus admirantur. Nonne præpo-
ſtere faciat, ſi quis non lapidem re-
gulæ, ſed regulam lapidi conetur
applicare? Nonne multo abſur-
dius: ſi quis non hominum mores
ad Chriſtum, ſed Chriſtum ad ho-
minum vitam laboret inflectere?
Non ideo rectum puta, quia pri-
mores, quia maxima pars homi-
num factitat, ſed ita demum re-
ctum eſt, quod fit, ſi quadrat ad re-
gulam Chriſti. Immo hoc ipſo ti-
bi ſuſpectum quid eſſe oportet,
quod plurimis placet. Puſillus grex
eſt, & erit ſemper, cui cordi eſt
Chriſtiana ſimplicitas, paupertas,
veritas. Puſillus eſt, ſed beatus,
quippe cui ſoli debetur regnum
cœlorum. Arcta eſt via virtutum,
& à perpaucis calcata, ſed non alia
ducit ad vitam. Prudens ædifica-
tor utrum tandem ab uſitatiſſimo,
an ab optimo opere petit exem-
plum? Pictores non niſi optimas
tabu-

tabulas ſibi proponunt. Exemplum noſtrum Chriſtus eſt, in quo uno omnes inſunt beate vivendi rationes: hunc ſine exceptione licebit imitari. Cæterum in probatis viris, eatenus unumquodque in exemplum vocare conveniet, quatenus reſpondebit cum archetypo Chriſti. De vulgo autem Chriſtianorum ſic exiſtima, nullum unquam fuiſſe corruptius, ne apud ethnicos quidem, quantum ad opiniones de moribus attinet. Cæterum de fide, quid ſentiant, viderint ipſi. Hoc certe indubitatiſſimum eſt, fidem ſine moribus fide dignis, adeo nihil juvare, ut etiam in cumulum cedat damnationis. Evolve veterum annales, & confer horum temporum mores. Quando vera probitas deſpectior? quando ſic in precio habitæ divitiæ undecunque partæ? Quo unquam ſeculo verius illud Horatianum: Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos, Et genus, & formam regina pecunia donat?

Probati viri imitandi quatenus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

[i]t illud ejuſdem: Nam genus &
[v]irtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
[Q]uis jam non ſerio legit ironiam
[i]llam Satyricam? O cives, cives,
[q]uærenda pecunia primum: Vir-
[tu]s poſt nummos? Quando luxus
[ſo]lutior? Quando ſtupra, adulte-
[ri]a vel latius patuerunt, vel impu-
[den]tiora fuere, vel minus in probro?
[Du]m in aliis, ſuis vitiis indulgent
[p]rincipes, & quiſque ſpecioſum
[fa]ctu ducit, quicquid in aulicorum
[m]ores abiit? Cui non extremum
[m]alum ac probrum videtur pau-
[p]eries? Olim in ſcortatores, in ſor- Antiqua comœdia.
[di]dos, in glorioſos, in admiratores
[p]ecuniæ, etiam de plauſtris famo-
[ſa] ſcommata jaciebantur: in ſpe-
[ct]aculis gentilium, ſcite notatis
[v]itiis, applaudebatur à vulgo, qui-
[b]us nunc à Chriſtianorum proce-
[ri]bus male laudatis applauditur.
[N]on tulerunt theatra Athenien-
[ſi]um hiſtrionem è tragœdia qua-
[d]am Euripidis cantantē verba cu-
[ju]ſdam avari, unam pecuniam re-
[li]quis humanæ vitæ commodis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

prçferentis:ac plane futurum erat, ut actorem cum tota fabula explodèrent, ejicerentque, ni mox aſſurgens Poëta, pauliſper etiam manere juſſiſſet, ac ſpectare quorſum admirator ille auri eſſet evaſurus. Quam multa ſunt apud illos exempla eorum, qui è bene adminiſtrata Republica præter honeſtam opinionē, nihil in tenuem familiam retulerunt, qui fidem pecunia, qui pudicitiam vita potiorem habuerunt: qui neq; proſperis rebus inſoleſcere, neque adverſis frangi potuerunt: qui honeſta pericula voluptatibus anteposuerunt: qui ſola conſcientia recti contenti, neque honores, neque opes, neque reliqua fortunæ commoda deſiderabant. Et ut ne commemorem Phocionis ſanctitatem, Fabritii divitiis potiorem paupertatem, Camilli magnanimitatem, Bruti ſeveritatem, Pythagoræ pudicitiam, Socratis inexpugnabilem continentiam, Catonis integritatem; ac mille pulcherri-

ıerrima omnium virtutum de-
ɔra, quæ paſſim in Lacedæmo-
orum, in Perſarum, in Athenien-
um, in Romanorum annalibus
guntur, magno quidem noſtro
ıdore, Divus Aurelius Auguſti- *Auguſtini continentia.*
ıs, ut ipſe de ſe in commentariis
nfeſſionum ſuarum teſtatur, jam
ulto priuſquam Chriſtum in-
ıeret, contempſerat pecuniam,
o nihilo habebat honores, glo-
ı non commovebatur, volupta-
us autem uſque adeo frena ne-
rat, ut homo adoleſcens una
uliercula contentus eſſet, cui &
njugii fidem ſervabat. Hos ani-
os, hæc exempla, inter aulicos,
er Eccleſiaſticos, addam & in-
monachos, non temere quis
venerit. Aut ſi quis hujuſmodi
citerit, ilico velut aſinus inter
nias oſtentui ac riſui erit, deli-
, hebes, hypocrita, rerum impe-
us, melancholicus, amens, o-
mium una voce dicetur, ac ne
mo quidem judicabitur. Sic
riſtiani Chriſti doctrinam vene-

ramur, ſic exprimimus, ut nihil vecordius, nihil abjectius, nihil magis pudendum jam vulgo habeatur, quam vere ac toto pectore eſſe Chriſtianum: quaſi aut Chriſtus fruſtra verſatus ſit in terra, aut alius ſit nunc, quam olim Chriſtianiſmus, aut non ex æquo pertineat ad omnes. Ab his igitur volo te toto animo diſſentire, & rerum omnium precia unius Chriſti communione metiri. Quis vulgo non præclarum autumat, atque inter præcipua bona ponendum, claris majoribus prognatum eſſe, id quod nobilitatem nominant? Nihil te moveat, cum audis hujus ſeculi prudentes, viros graves, ſummaque auctoritate præditos, admodum ſerio de ſtemmatũ gradibus, adductis ſuperciliis, tanquã de re vehementer ardua differentes, & magno conatu magnas nugas effutientes, cum vides alios ſic avorum atq; atavorum imaginibus tumentes, ut reliquos præ ſe vix homines eſſe judicent. Sed horum erro-

Nobiliũ vanitas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

rorem Democritico riſu proſe-
ens, id quod res eſt reputa, uni-
m ac ſummam eſſe nobilitatem
Chriſto renatum eſſe, illius in- Summa nobilitas eſſe in Chriſto renatum.
um eſſe corpori, unum corpus &
num ſpiritum fieri cum Deo.
nt alii regum filii, tibi maximum
, quod & es, & diceris filius Dei.
i ſibi placeant, quod in aulis
incipum verſentur, tu elige cum
avid, abjectus eſſe in domo Dei.
tende quos elegerit Chriſtus,
firmos, ſtultos, ignobiles ſecun-
m mundum. In Adam omnes
nobiles naſcimur, in Chriſto o-
nes unum ſumus: vera nobilitas
, inanem contemnere nobilita-
m: vera nobilitas eſt ſervum eſſe
hriſti. Hos tibi majores eſſe pu-
, quorum virtutes æmularis. Au-
quid in Euangelio dixerit opti-
us æſtimator nobilitatis adver-
s Iudæos, qui ſe jactabant de ge-
ris auctore Abraham: quali vero
ctore? non tantum illuſtri, non
lum opulento, non modo victo-
regum, ſed ob divinas virtutes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

divinis ornato præconiis. Quis iſtud non inſigne, non gloria dignum exiſtimet? Audi quid audierint: Vos ex patre diabolo eſtis, & opera patris veſtri facitis. En tibi Paulus & ipſe ad magiſtri regulam generoſitatem æſtimans, Non enim, inquit, omnes qui ex circumciſione ſunt Iſraël, hi ſunt Iſraëlitæ; neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes ſunt filii. Pudenda ignobilitas, ſervire turpitudini, cum Chriſto nullam habere cognationem, qui non agnoſcit, niſi qui faciunt voluntatem patris ſui qui in cœlis eſt. Turpiter ſpurius eſt, qui patrem habet diabolum, habet autem qui illius opera facit, niſi mentitus eſt Chriſtus: ſed non novit mentiri veritas. Suprema generoſitas eſt & filium & hæredem eſſe Dei, fratrem autem & cohæredem eſſe Chriſti: illorum inſignia quid ſibi velint, ipſi viderint. Chriſtianorum inſignia ſunt communia quidem omnibus, ſed tamen illuſtriſſima crux, corona

ſpinea,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſnea, clavi, lancea, ſtigmata Do-
ini, quæ Paulus in corpore ſuo
geſtare gloriatur. De nobilita-
itaque vides, quanto alia te ſen-
re velim, quam vulgus opinatur.
im vero qui plurimum auri do- Divites non ſunt beati.
i congeſſit, quis non vulgo bea-
m divitem ac felicem vocat? Tu
: beatum, immo ſolum beatum
dica, qui Chriſtum qui ſummum
num poſſidet. Qui precioſam
am margaritam bonæ mentis,
l rerum omnium, vel corporis
iam diſpendio mercatus eſt. Qui
eſaurum invenit ſapientiæ, cun-
is opibus precioſioris: qui à
hriſto ditiſſimo aurum emit
nitum, probatum, ut locuples
at. Quid igitur ſunt iſta quæ Quid divitiæ.
ultitudo miratur, aurum, gem-
æ, prædia? Falſo nomine divitiæ,
ero ſpinæ, quæ ſemen divinæ ver-
i ſuffocant, juxta parabolam Eu-
ngelicam: ſarcinæ ſunt, quibus o-
uſti nec poſſunt per arctam viam
hriſtum nudum ſequi, nec per
ſtium humile intrare in regnum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

cœlorum. Ne pilo quidem temet ipſum meliorem puta, ſi vel Midas, vel Crœſos opibus vincas, ſed illigatiorem, impeditiorem, onuſtiorem: abunde ſat habet, qui iſta fortiter poteſt contemnere, ſatis proſpectum eſt ei, cui nihil defuturum promiſit Chriſtus: non eſuriet, cui ſapit manna verbi divini: non erit nudus, qui Chriſtum induit. Hoc ſolum damnum exiſtima, quoties aliquid de pietate deceſſit, & vitiis accrevit: ingens lucrum puta, cum mens acceſſione virtutis facta eſt melior. Nihil tibi deeſſe puta, ſi eum poſſides, in quo ſunt omnia. Quid autem hoc eſt, quod miſeri voluptatem nominant? profecto nihil minus, quam quod dicitur. Quid igitur? mera inſania eſt, & plane (quod Græci dicere ſolent) Aiacis riſus, dulce venenum, blanda pernicies. Vera & unica voluptas, gaudium eſt puræ conſcientiæ: lautiſſimæ epulæ ſunt, ſtudium ſanctarũ ſcripturarum: jucundiſſimæ cantilenæ,

n, pſalmi ſpiritus ſancti: feſtiviſ-
ſia ſocietas, communio ſancto-
m omnium: ſummæ delitiæ,
itio veri. Tu modo purga o-
los, purga aures, purga pala-
m, & incipiet tibi adoleſcere
hriſtus: quo vere guſtato, etiam
Mileſii, Sybaritæ aſoti, Epicurei,
eviter univerſi voluptatum ar-
itecti, omnes ſuas illecebras in
um conferant, prę uno illo nau-
a videbuntur. Non id protinus
lce eſt quod ſapit, ſed quod ſa-
o ſapit. Si febrienti aqua vinum
pit, nemo iſtud voluptatem no-
inat, ſed morbum. Erras ſi non
edis piis hominibus longe ju-
ndiores eſſe ſuas lachrymas,
am impiis riſus, cachinnos, jo-
ſque ſuos: non his dulcius eſſe
junium, quam illis attagines,
aſides aves, perdices, accipenſe-
s, aut rhombos ſuos: horum
ugales menſulas, oluſculis & le-
uminibus Pythagoricis inſtru-
as, non longe lautiores eſſe, quã
torum ſumptuoſa faſtidia. Deni-

Dulce eſt quod ſano ſapit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

que vera voluptas eſt, amore Chriſti falſis delitiis non ſolicitari. Iam amoris & odii vocabulis vide quã mundus abutatur. Cum adoleſcens inſanus puellam deperit, id vulgus amorem appellat, cum nullum verius ſit odium. Verus amor vel ſuo diſpendio commodis alienis cõſulere cupit. Ille quo niſi ad ſuam voluptatem ſpectat? igitur non illam, ſed ſemetipſum amat; quanquam ne ſe quidem amat, nemo enim alium amare poteſt niſi ſe prius amarit, ſed recte: nemo quenquam odiſſe poteſt, niſi ſe prius oderit: Verum bene amare, nonnunquam bene odiſſe eſt, & recte odiſſe, amaſſe eſt. Ergo qui ob tantillum commodum, ut putat, ſuum puellæ blanditiis & muneribus tendit inſidias, ut illi quod habet optimum eripiat, integritatem, pudorem, ſimplicitatem, bonam mentem, famam, utrum hic odiſſe an amare tibi videtur? Profecto nullum hoc odio odium atrocius. Cum inepti parentes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ntes liberorum vitiis indulgent, Indulgē-tia erga filios.
lgo ajunt, Quam tenere hi ſuos
nant filios? Immo quam crude-
er oderunt, qui dum ſuis morem
runt affectibus, liberorum ſa-
tem habent neglectui. Quid
iud nobis precatur hoſtis invi-
entiſſimus diabolus, quam ut hic
npune peccantes, in æternum in-
irramus ſupplicium? Lenem ma-
ſtrum, & miſericordem princi-
em vocant, qui ſceleribus qui-
uſdam, vel connivet vel etiam fa-
et, ut hoc peccent licentius, quo
npunitius. At quid aliud mina-
ır per prophetam Dominus iis,
uos ſua miſericordia putat indi-
nos: Et non viſitabo, inquit, ſu-
er filias veſtras quando fornican-
ır, & ſuper nurus veſtras, quando
dulterantur. David vero quid
romiſit? Viſitabo, inquit, in virga
iiquitates eorum, & in verberi-
us peccata eorum. Miſericor-
iam autem meam non diſpergam
b eis. Vides ut in Chriſto noven-
ur omnia, & rerum vocabula per-
 muten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

mutentur: qui ſeipſum male amat, is capitaliter odit: qui in ſeſe male miſericors eſt, is crudeliſſime ſævit: bene curare, negligere eſt: bene lædere, prodeſſe eſt: bene perdere, ſervare eſt. Ipſe tibi curæ eris, ſi carnis deſideria contempſeris: ſi bene ſævieris in vitia, hominē beneficio juveris: ſi peccatorem occideris, hominem ſervaveris: ſi perdideris quod fecit homo, reſtitueris quod fecit Deus. Age vero jam potentiam & imbecillitatem, fortitudinem & ignaviam quid eſſe putat error popularis? Nonne potentem nominant eum, qui quem velit, facile queat lædere? Quanquam odioſa nimium potentia eſt, nocere poſſe, id quod eſt iſtis cum cantharidibus & ſcorpiis, atq; ipſo adeo diabolo commune, videlicet dare malum. Solus Deus vere potens eſt, qui nocere nec poteſt, ſi velit, nec vult ſi poſſit: quippe cujus natura eſt benefacere. Sed potens iſte quomodo tandem lædet hominem? Eripiet

Potentia falſa.

pe-

ecuniam, pulſabit corpus, adimet
itam? Si pio homini id facit, be-
eficium pro maleficio dedit: ſin
nprobo, hic occaſionem quidem
dminiſtravit, ſed ille ipſe ſibi no-
uit. Nemo enim niſi à ſeipſo læ-
itur. Nemo alium parat lædere, Alterum lædens ſibi nocet.
iſi longe gravius ipſe ſeſe lædat
rius. Damnum pecuniæ mihi da-
: paras. Iam tu charitate amiſſa,
amnum graviſſimum tibi ipſi de-
iſti. Non potes mihi vulnus in-
igere, quin ipſe prius vulnus mul-
o atrocius acceperis. Non adimis
ihi vitam corporis, niſi tute tibi
rius animam jugularis. At Pau-
is ad inferendam injuriam im-
ecillis, ad ferendam validiſſimus,
onne gloriatur ſeſe in Chriſto
oſſe omnia? Fortem & animoſum Fortis quis vulgo.
ulgo nominant eum, qui ferox &
npotentis animi, ad quantumvis
evem injuriam effervescit iracun-
ia, & convitium convitio, male-
cium maleficio retaliat. Contra
ui acceptam injuriam muſſitat ac
iſſimulat, hunc ignavum, puſilla-
nimem,

nimem, inſtrenuum appellitant. Immo quid alienius à magnitudine animi, quam verbulo dimoveri à ſtatu mentis, & adeo alienam ſtultitiam non poſſe contemnere, ut hominem te non putes eſſe, niſi maleficium maleficio ſuperaris? At quanto fortius, animo excelſo & amplo nullam injuriam non poſſe negligere, inſuper & pro maleficio beneficium reddere? Non ego fortem dixerim, qui in hoſtem audeat, qui mœnia ſuperet, qui vita contempta, omnibus periculis objiciat caput, id quod eſt pene gladiatoribus omnibus commune. At animum qui poſſit vincere, qui ex animo bene velle male volentibus, bene mereri de male merentibus, bene precari maleprecantibus, huic denique debetur cognomen fortis atque magnanimi. Excutiamus & illud, quid mundus gloriam, ignominiam ac pudorem nominet. Laudaris ob id? & à quibus? Si ob turpia, & à turpibus, iſta vero falſa eſt gloria & vera ignomi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

minia. Vituperaris, rideris: qua gratia, & à quibus? ob pietatem, ob innocentiam, utique à malis: non iſta eſt ignominia, ſed nulla verior gloria. Eſto ſane vel univerſus mundus explodat, exibiletque, non poteſt non eſſe glorioſum, quod approbat Chriſtus. Et ſi quicquid eſt mortalium, applaudat atque acclamet, euge, euge, non poteſt non eſſe pudendum, quod Deo diſplicet. Prudentiam vulgo vocant, rem parare ſtrenue, partã probe conſtabilire, & porro in poſterum proſpicere. Sic enim paſſim & ſerio loquentes audimus. Frugi homo eſt, catus, cordatus, conſultus, providus, de iis qui brevi rem faciunt lautiorem. Hoc mundus qui & mendax eſt ipſe, & pater ejus: at quid dicit veritas? Stulte, inquit, hac nocte repetent à te animam tuam. Expleverat horrea meſſibus, inſtruxerat commeatu omnes apothecas, abunde multum pecuniæ domi condiderat, nihil reſtare putabat, non (quod fe-

Gloria vera.

Prudẽtia mundã.

ræ faciunt) ut congeſtis opibus inops cuſtos incubaret, quemadmodum draconem vellus aureum ſervaſſe poëtæ fabulantur, ſed uti partis frueretur, & tamen hunc ſtultum appellat Euangeliũ. Quid enim ſtultius, quid vecordius, quã umbris inhiantem res veras amittere, id quod ſolemus in cane illo Æſopico ridere: & in Chriſtianorum moribus non magis ridendum eſt, vel flendum potius? Incallidus mercator habeatur, quem comicum illud fugerit: Pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum: qui præſens lucellũ admittat, quod non ignoret ingens diſpendium conſecuturum. Quanto inconſultius, huic umbraticę vitę omnibus horis nutanti, tanta ſolicitudine proſpicere, quod tamen fuerat ſuppeditandum à Deo: & in futuram vitam nihil conſulere, quam ſemper calamitoſiſſimam exigamus oportet, niſi fuerit ingenti cura proſpectũ. Alium errorem accipe: ſolertem & rerum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

rum peritum vocant, qui rumu-
ulos omnes captans, novit toto
uid fiat in orbe: quæ fortuna
ercatuum, quid Britannorum
rannus moliatur, quid novatum
homæ, quid ortum in Galliis,
uomodo Dacæ victitent & Scy-
æ: quid conſultent principes:
reviter qui omni de negocio a-
id omne genus hominum garri-
calleat, eum ajunt ſapere. Quid
item incogitantius, quid inſci-
is, quam quæ procul fiant & ad
nihil attinent, ea veſtigare, quæ
ro in tuo pectore gerantur, &
l ſola ad te pertinent, de iis ne
ogitare quidem. Narras mihi
multus Britannicos, narra ma-
s quid in tuo pectore tumultuē-
r ira, invidia, libido, ambitio:
uam prope jam iſtæ ſub jugum
iſſæ ſint: quæ ſpes victoriæ: quā-
belli pars profligata: quam in-
ructa ratio. In his ſi vigilans, ſi
ritus pariter & oculatus, ſi ſa-
x, ſi circunſpectus fueris, ſoler-
m te pronunciabo. Atque illud
quod

quod in nos mundus ſolet jacere, in ipſum retorquebo: nequicquam ſapit, qui ſibi nihil ſapit. Ad hunc modum ſi omnes mortalium curas, gaudia, ſpes, metus, ſtudia, ſententias excuſſeris, invenies plena erroris omnia: dum bonum dicunt malum, & malum bonum, dum dulce faciunt amarum, amarum dulce, lucem faciunt tenebras, & tenebras lucem. Et hæc quidem hominum multo maxima turba eſt, verum oportet hos ſimul & contemnere, ne ſimilis illorum eſſe velis, & miſereſcere, ut eos tui ſimiles fieri cupias, atque (ut Auguſtini verbis utar) tum flere convenit irridendos, tum irridere flendos. Noli in malis cõformari huic ſeculo, ſed reformare in novitate ſenſus tui, ut probes non quæ mirentur homines, ſed quæ ſit voluntas Dei bona & bene placens, & perfecta. Periculo proximus es, planeque labaſcis, ſi circumſpectare cœperis quid agant plerique, ſi captare quid ſentiant. Tu vitæ

Quæ probãda ſint.

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

c lucis filius, ſepeliant ſine mor-
ui mortuos ſuos, cæci cæcorum
uces ſimul in foveam abeant. Ca-
e quoquam ab exemplari tuo
hriſto cordis oculos dimoveas:
on errabis, veritatis ductum ſe-
uens: non impinges in tenebris,
oſt lumen ambulans: Hoc prælu-
ente ſi fucata bona à veris, ſi vera
ala à falſis ſecreveris, horrebis
on imitaberis cæcitatẽ multitu-
inis, ad inaniſſima rerũ ludibria,
icibus quibuſdam affectionum,
æ, invidiæ, amoris, odii, ſpei, me-
s, gaudii, doloris, quovis Euripo
quietius æſtuantis. Bragmani,
ynici, Stoici, mordicus ſua do-
mata tueri ſolent, & reclamante
undo, explodentibus, exibilan-
bus omnibus, tamen urgent per-
naces, quod ſibi ſemel perſuaſe-
nt. Aude & tu ſectæ tuæ decreta
enitus in animo figere, aude ſecu-
s ac totus in auctoris tui ſenten-
am pedibus diſcedere.

Opinio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Opiniones Chriſtiano dignæ.

Chriſtianus non ſibi natus.

HÆc ſemper apud te conſtent veri Chriſtianiſmi paradoxa, uti ne quis Chriſtianus ſe ſibi natum eſſe putet, neque ſibi velit vivere, ſed quicquid habet, aut eſt, id omne non ſibi tribuat, ſed Deo auctori ferat acceptum: omnia ſua bona omnibus exiſtimet eſſe communia. Proprietatem Chriſtiana charitas non novit. Pios amet in Chriſto, impios propter Chriſtũ, qui nos adhuc inimicos ſic dilexit prior, ut ſe totum nobis redimendis impenderit: illos complectatur quod boni ſint, hos nihilominus ut bonos reddat. Neminem prorſus hominem oderit, non utique magis, quam fidelis medicus odit ægrotum. Vitiis tantum ſit inimicus. Quo gravior eſt morbus, eo majorem curam adhibebit pura charitas. Adulter eſt, ſacrilegus eſt, Turca eſt: execretur adulterum, non hominem: ſacrilegum aſper-

ſpernetur, non hominem: Turpem occidat, non hominem. Det operam, ut impius pereat, quem ipſe ſe fecit: ſed ut ſervetur homo, quem fecit Deus. Omnibus ex animo bene velit, bene precetur, bene faciat. Neque noceat commeritis, & proſit immerentibus. Omnium commodis perinde ut ſuis aggratuletur, omnium incommodis, non ſecus quam ſuis indoleat. Nimirum hoc eſt quod jubet Apoſtolus, flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus. Immo gravius alienum malum ferat, quam ſuum. De fraterno bono lætior ſit, quam de proprio. Non eſt Chriſtiani ſic cogitare: Quid mihi rei cum iſto? Albus aterve ſit, neſcio, ignotus eſt, alienus eſt, nihil unquam bene de me meritus eſt: læſit aliquando, nunquam profuit. Nihil horum, tantum memineris, quo merito tibi quæ præſtiterit Chriſtus, qui ſuam in te beneficentiam, non in te, ſed in proximo voluit retaliari. Tantum vide, quibus egeat ille, &
quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

quid tu poſſis. Tantum hoc cogita, Frater eſt in Domino, cohæres in Chriſto, ejuſdem corporis membrum, eodem redemptus ſanguine, fidei communis ſocius, ad eandem gratiam & felicitatem futuræ vitæ vocatus: quemadmodum dixit Apoſtolus, Unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ, unus Dominus, & una fides, unum baptiſma, unus Deus, & pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Alienus eſſe qui poteſt, qui cum tibi tam multiplex intercedit unitatis copula? Apud gentiles momenti nonnihil adferant vel ad benevolentiam, vel ad malevolentiam illæ rhetorum circumſtantię. Concivis eſt, affinis eſt, cognatus eſt: aut contra: familiaris, amicus paternus, bene meritus, gratus, honeſto loco natus, opulentus, aut ſecus: In Chriſto aut nihil ſunt, aut juxta Paulum, unum & idem ſunt hæc omnia. Hoc unum tibi

obver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

verſetur ob oculos, & ſatis ſit:
o mea eſt, frater eſt in Chriſto:
od in membrum confertur,
nne in univerſum corpus re-
ndat, atque inde in caput?
mnes ſumus invicem membra:
embra cohærentia conſtituunt
rpus: corporis caput Ieſus Chri-
s, Chriſti caput Deus: tibi fit,
gulis fit, Chriſto fit, Deo fit,
icquid uni cuilibet membro
ſeu bene, ſeu male: hæc omnia
um ſunt, Deus, Chriſtus, corpus
membra. Non recte inter Chri-
nos locum habet illud: Pares
m paribus: & illud: Diſſimili-
do mater odii. quorſum enim
ſenſionum vocabula, ubi tanta
unitas? Non ſapit Chriſtianiſ-
um, quod vulgo aulicus oppida-
, ruſticus urbano, patricius ple-
jo, magiſtratus privato, dives
uperi, clarus obſcuro, potens
becilli, Italus Germano, Gallus
itanno, Britannus Scoto, gram-
aticus Theologo, grammatico
ialecticus, juriſperito medicus,

doctus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

doctus idiotæ, eloquens infacundo, cœlebs marito, juvenis ſeni, clericus prophano, ſacerdos monacho, minor Coletæ, Carmelita Iacobitæ, & ne omnia diſcrimina referam, nugatoria in re diſſimilis diſſimili eſt iniquior. Ubi charitas quæ & hoſtem diligit, quando cognomen commutatum, quando color veſtis nonnihil diverſus, quando cingulas, aut calceus, & ſimilia deliramenta hominum, me tibi faciant inviſum? Quin potius pueriles iſtas nugas mittimus, & illud quod ad rem pertinet, præ oculis habere conſueſcimus, quod multis locis inculcat Paulus, omnes nos in Chriſto capite, unius eſſe corporis membra, eodem animata ſpiritu, ſi tamen in illo vivimus, ut neque felicioribus membris invideamus, & imbecillioribus libenter ſubveniamus: ut intelligamus nos ipſos accepiſſe beneficium, cum beneficium præſtitimus proximo: nos læſos, cum nocitum eſt fratri. Neque quiſ-

Sua quiſque con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

tam proprie ſibi ſtudeat, ſed pro ferat in cõmune.
a virili quiſque quod accepit à
eo, in commune conferat, ut illo
fluant omnia , unde fluxerunt,
tra à capite. Hoc videlicet eſt,
od Paulus ſcribit Corinthiis: Si-
c: enim inquiens, corpus unum
ē, & membra habet multa, omnia
tem membra corporis cum ſint
ulta, unum tamen corpus ſunt,
a & Chriſtus. Etenim in uno ſpi-
tu omnes nos in unum corpus
ptizati ſumus, ſive Iudæi, ſive
ntiles, ſive ſervi, ſive liberi, & o-
nes in uno ſpiritu potati ſumus.
am & corpus non eſt unum mē-
um, ſed multa. Si dixerit pes,
oniam non ſum manus, non
m de corpore, num ideo non eſt
corpore? Et ſi dixerit auris, non
m oculus, non ſum de corpore,
m ideo non eſt de corpore? Si
um corpus oculus, ubi auditus?
totum auditus, ubi odoratus?
unc autē poſuit Deus membra,
umquodque eorum in corpore,
ut voluit. Quod ſi eſſent omnia

unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non poteſt autem oculus dicere manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarii. Sed multo magis, quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt. Et quæ putamus ignobiliora eſſe membra corporis, his honorem abundantiorem circundamus. Et quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent. Honeſta autem noſtra nullius egent. Sed Deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem, ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum pro invicem ſolicita ſint membra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Conſimilia ſcribit Rom. Sicut enim, inquit, in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra nõ eundem actum habent, ita multi unum corpus ſumus in Chriſto,

ſinguli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ıguli autem alter alterius mem-
a, habentes donationes ſecun-
ım gratiam, quæ data eſt nobis,
ifferentes. Rurſum ad Epheſios:
eritatem autem, inquit, facientes
charitate, creſcamus in illo per
mnia qui eſt caput Chriſtus, ex
ıo totum corpus compactum &
nnexum, per omnem junctu-
m ſubminiſtrationis, ſecundum
erationem in menſuram uniuſ-
juſque membri, augmentum
rporis facit, in ædificationem
ıi in charitate. Et alibi jubet in-
cem alios aliorum onera geſtare,
ıoniam ſumus invicem mem-
a. Vide igitur, num ad hoc cor-
ıs pertineant, quos paſſim audis
hunc modum loquentes: Mea
s mihi hæreditate obvenit, jure,
n fraude poſſideo: cur ea non
eo arbitratu utar, atque abutar?
ur iis dem inde quicquam, qui-
ıs nihil debeo? Profundo, perdo,
eum eſt quod perit, aliorum ni-
l intereſt. membrum tuum rin-
tur inedia, & tu ructas perdicum
L 2 carnes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

carnes. Frater nudus horret, tibi tantum veſtium tineis & carie vitiatur. Tibi mille aureos unius noctis alea perdidit, dum interim miſera quæpiam puella, adigente egeſtate, pudicitiam ſuam proſtituit, & perit anima, pro qua Chriſtus impendit animam ſuam. Tu dicis quid mea? Quod meum eſt pro meo arbitrio tracto. Et poſtea iſto cum animo tibi videris Chriſtianus, qui ne homo quidem ſis? Audis in cœtu multorum lædi famam hujus atque illius, tu taces, aut forte arrides obtrectanti. Confutaſſem, inquis, ſi quid ad me pertinuiſſent quæ dicebantur: at nihil mihi cum illo qui lædebatur. Ergo nihil tibi cum corpore, ſi nihil cum membro. Ne cum capite quidem aliquid, ſi nihil cum corpore. Vim vi, inquiunt, jus eſt repellere. Nihil moror, quid leges Imperatoriæ permittant, hoc demiror, unde iſtæ voces in mores Chriſtianorum pervenerint. Nocui, ſed laceſſitus. Malui dare malum,

Studium ſui cõtra charitatẽ.

[i]n, quam in me admittere. Eſto,
[no]n puniunt leges humanæ, quod
[a]dulſerunt: At quid facturus eſt
[C]hriſtus imperator tuus, ſi ſuæ legi
[fr]audem feceris, quæ extat apud
[M]atthęum? Ego autem dico vobis
[no]n reſiſtere malo, ſed ſi quis te
[pe]rcuſſerit in dextram maxillam
[tu]am, præbe illi alteram, & ei qui
[vu]lt tecum in judicio contendere
[&] tunicam tuam tollere, dimitte
[e]t & pallium. Et quicunque te an-
[ga]riaverit mille paſſus, vade cum
[e]o & alia duo: diligite inimicos
[ve]ſtros: & benefacite his qui ode-
[ru]nt vos, & orate pro perſequen-
[tib]us & calumniantibus vos, ut ſi-
[ti]s filii patris veſtri qui in cœlis eſt,
[q]ui ſolem ſuum oriri facit ſuper
[bo]nos & malos, & pluit ſuper ju- Ne vindictam expetas.
[st]os & injuſtos. Reſpondes, non
[m]ihi iſta dixit: dixit Apoſtolis, di-
[xi]t perfectis. Nonne audiſti, ut fi-
[li]i patris veſtri ſitis? ſi filius Dei
[n]on cupis eſſe, nihil ad te pertinet
[le]x. Quanquam ne bonus quidem
[es]t, qui perfectus eſſe nolit. Acci-
 pe &

pe & illud, ſi mercedem non deſi-
deras, nihil ad te mandatum: ſe-
quitur enim: Si diligitis eos qui
vos diligunt, quã mercedem habe-
tis? quaſi dicat, nullam: neque
enim iſtud facere virtus eſt, ſed
non facere ſcelus eſt: neutri debe-
tur quicquam, ubi par relatum eſt
pari. Audi Paulum magnum Chri-
ſtianarum legum & conſultum, &
interpretem: Benedicite perſequẽ-
tibus vos: benedicite & nolite ma-
ledicere: nulli malum pro malo
reddentes: ſi fieri poteſt, quod ex
vobis eſt, cum omnibus homini-
bus pacem habentes, non voſmet-
ipſos defendentes chariſſimi, ſed
date locum iræ. Scriptum eſt enim:
Mihi vindicta, & ego retribuam,
dicit Dominus. Sed ſi eſurierit ini-
micus tuus, ciba illum: ſi ſitit, po-
tum da illi. Hoc enim faciens, car-
bones ignis congeres ſuper caput
ejus: noli vinci à malo, ſed vince in
bono malum. Quid igitur futu-
rum eſt, inquis, ſi procacitatem a-
lienam mea lenitate aluero, & ve-
terem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

rem ferendo injuriam invitaro
vam? Si potes malum ſine tuo
alo vel effugere, vel depellere,
mo te vetat facere: ſin minus,
ve dixeris, facere ſatius eſt quam
ti: ſi potes, emenda, vel benefi-
s obruens, vel manſuetudine
ncens: ſin aliter, præſtat alterum
rire quam utrunque, præſtat te
tientiæ lucro diteſcere, quam
tua talione mali, malos ambos
ri. Ergo Chriſtianum decretum
,cum omnibus amore, manſue-
dine, beneficio certare: conten-
ne, odio, obtrectatione, contu-
elia, injuria, vel infimis etiam li-
nter cedere. Sed indignus eſt,
i benefiat, cui concedatur. At
gnum te ut facias, dignus Chri-
us, ad cujus gratiam fit. Neque
dere quenquam volo, ajunt: ne-
e lædi me patiar: immo tu læ-
s, ex animo remitte noxam, ca-
ns ne quid ſit, quod quiſquam
i remittat. Tam obſervans eſto
vitanda culpa tua, quam facilis
remittendam alienam. Quo

Chriſtiano ſatius pati quã facere.

major es, hoc te magis magiſque ſummittas, ut omnibus in charitate inſervias. Si claro genere es, non obſcurabunt, ſed decorabunt nobilitatem generis, mores Chriſto digni. Si doctus es, hoc modeſtius imperitorum inſcitiam feras & emendes. Hoc fratri plus debes, quo plus tibi creditum eſt. Dives es, memineris diſpenſatorem eſſe te, non dominum: ac ſolicitus vide, quomodo rem communem tractes. Tu credebas ſolis monachis interdictam eſſe proprietatem? Indictam paupertatem? Erraſti, utrumque ad omnes Chriſtianos pertinet. Lex te punit, ſi quid alieni ſuſtuleris: non punit, ſi tuum fratre egente ſubtraxeris: at utrũque puniet Chriſtus. Si magiſtratus es, ne te faciat honor ferociorem, ſed onus ſolicitiorem. Non gero, inquis, munus Eccleſiaſticum, non ſum paſtor aut Epiſcopus. Demus iſtud. At num etiam Chriſtianus non es? Ipſe videris cujas ſis, ſi Eccleſiaſticus non es.

deo Chriſtus in contemptum
uit mundo, ut pulchrum exiſti-
ant & regium, nihil cum eo ha-
be commercii, hoc quenque
ntemptiorem eſſe, quo fuerit
i copulatior. At non audis quo-
die ab iratis laicis, atrocis con-
uii loco nobis in os jaci, clerici,
cerdoti & monachi vocabula?
que prorſus non alio animo ac
ce, quam ſi inceſtum aut ſacri-
gium exprobrarent. Equidem
dmiror, cur non etiam baptiſmũ
oiciant, cur non etiam cum Sa-
cenis Chriſti cognomen probri
ce impingant. Si malum cleri-
cum, aut indignum ſacerdotem
cerent aut monachum irreligio-
ſum, ferendi erant, quippe qui mo-
r hominis notarent, non virtutis
profeſſionem contemnerent. Sed
ui ſibi ſtupra virginum, res bello
ptas, pecuniam alea vel partam.
ul perditam, & id genus plurima
cinora gloriæ ducunt, in alium
ro nihil habent contemptius,
et probroſius, aut magis puden-

dum, quod objectent, quam monachi aut ſacerdotis vocabulum, nimirum obſcurum non eſt, quid de Chriſto ſentiant iſti ſolo nomine Chriſtiani. Non eſt alius Epiſcoporum, alius magiſtratuum civilium dominus, ejuſdem vices gerunt utrique: eidem utrique reddenda erit ratio. Si alio quam ad illum reſpicis, vel ſuſcipiens magiſtratum, vel gerens, nihil refert ſi te mundus non vocat Simoniacum, ille certe ut Simoniacum puniet. Si publicum munus ambis, non ut proſis in commune, ſed ut privatim rei tuæ conſulas, ut ulciſcaris quibus male vis, magiſtratus tuus latrocinium eſt apud Deum. Inſequeris prædones, non uti ſuum recipiat qui ſpoliatus eſt, ſed ne non ſit apud te, quod apud prædones eſt: Quantulum quæſo inter te & illos intereſt? niſi forte, quod illi quidem mercatorum, tu prædonum es prædo. In ſumma niſi hoc animo geris magiſtratum, ut paratus ſis non dicam

Prædonũ præda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

i, ſed & capitis jactura, quod ju-
tum eſt tueri, non approbabit
hriſtus adminiſtrationem tuam.
ldam & illud ex Platonis ſenten-
a, neminem eſſe magiſtratu di-
gnum, qui libenter gerit magiſtra-
tum. Si princeps es cave ne te in-
tent maleficæ illæ aſſentato-
voces: Dominus es, ſupra leges
er es, omnia tibi juſta, omnia
neſta: tibi licet, quicquid libet:
hil ad te, quæ vulgo dicuntur à
cerdotibus. Immo id tu quod
s eſt exiſtima, unum omnium eſ-
dominum Chriſtum Ieſum, cu-
s te quam ſimillimum eſſe opor-
t, quippe cujus vices geris. Hu-
s diſciplina nulli præſtanda exa-
us, quã tibi, à quo ſeverius ratio-
exacturus, quã ab aliis. Nõ pro-
nus jus eſſe putabo, quod vis ſed
tantum velis quod jus eſt. Quod
li mortaliũ turpe futurũ erat id
tibi quidẽ putaris honeſtũ. Im-
o ne illa quidẽ tibi permitte, quę
lgo ſolent condonari. Quod in
iis delictũ, in te flagitiũ fore pu-

Magiſtratu dignus, qui invitus ſuſcipit.

ta. Honorem, admirationem, dignitatem, gratiam, auctoritatem, non opes tibi concilient plebeis majores, ſed mores emereantur, popularibus meliores. Non ea diſcat in te mirari vulgus, quibus illa ipſa facinora invitantur, in quæ tu quotidie animadvertis. Tolle admirationem divitiarum, ubi fures, peculatores, ſacrilegi, prædones? Tolle admirationem voluptatum, ubi raptores, atque adulteri? Quoties ſplendidior apud tuos videri vis, ne ſtultorum oculis opes tuas explices: cum felicior, ne luxum & voluptates oſtentes. In te primum diſcant iſta contemnere, diſcant ſuſpicere virtutem, in precio habere frugalitatem, applaudere temperantiæ, honorem habere modeſtiæ. Ne quid eorum tuis in moribus appareat, quæ tui faſces in populi moribus puniunt. Optime recideris maleficia, ſi materiam maleficiorum, divitias & voluptates in te non viderint magni fieri. Ne quem vel media de

Vita Chriſtiani principis.

plebe

debe præ te contempſeris. Commune ex æquo precium eſt, quo utrique eſtis redempti. A contemptu te non ſtrepitus ambitionis, non ferocitas, non arma atque ſatellites vendicent, ſed vitæ integritas, ſeveritas ac mores ab omnibus populi vitiis incorrupti. Nihil prohibet, in obeundo principatu ſummum tenere locum, & in charitate nullum diſcernere locum. Hoc principatum eſſe puta, non opibus præcedere, ſed quam plurimum omnibus prodeſſe. Non ea quæ publica ſunt, in tuum commodum verte, ſed quę tua ſunt, teque ipſum totum, ad publicam utilitatem effunde. Multa tibi debet populus, at tu illi debes omnia. Ambitioſa nomina, invicti, ſacroſancti, majeſtatis, & ſi coguntur ferre aures, animus certe non agnoſcat, ſed hæc omnia in Chriſtum, cui ſoli competunt, referas. Læſæ majeſtatis crimen, quod alii tragica voce efferunt, apud te leviſſimum ſit. Majeſtatem principis

Principatus Chriſtianus.

is ve-

is vere lędit, qui principis nomine, contra jus, crudeliter, violente, flagitioſe quid facit. Nullius injuria te minus moveat quam quæ privatim ad te pertinet. Publicam perſonam eſſe te memineris, nec oportere niſi de publico cogitare. Si cordatus es, reputa tecum, non quantus ſis, ſed quantum onus humeris ſuſtineas. Et quo majore in periculo verſaris, hoc minus indulge tibi, non à majoribus tuis, aut aſſentatoribus formam adminiſtrandi imperii, ſed à Chriſto petens. Quid enim abſurdius, quam principem Chriſtianum Hannibalem, Alexandrum magnum, Cæſarem aut Pompejum ſibi proponere? In quibus ipſis cum quaſdam virtutes nequeat aſſequi, ea potiſſimum imitabitur, quæ ſola erant fugienda. Non protinus in exemplum trahatur, ſi quid approbantibus hiſtoricis fecit Cæſar, ſed ſi quod fecit, non abhorret à doctrina Domini noſtri, aut ſi eſt ejuſmodi, ut quanquam imitandum non

on eſt,ad virtutis tamen ſtudium
oſſit accendere. Ne totum qui-
em imperium tanti ſit,ut prudens
elis à recto deflectere: exue po-
tius illud, quam exuas Chriſtum.
e dubita,habet ille quod tibi re-
rat pro contempto imperio,lon-
e melius imperio. Nihil tam de-
orum,tam magnificum,tam glo-
oſum regibus, quam ad ſummi
egis Ieſu ſimilitudinē quam pro-
ime accedere, qui ut erat maxi- Maximus optimus.
mus,ita & optimus erat. Sed quod
maximus eſſet, id in terris diſſi-
mulavit: quod optimus, id nos
entire maluit, quia hoc nos ma-
uit imitari.Negavit regnum ſuum
e hoc mundo eſſe,cum eſſet cœli
erræque dominus. Sed principes
entium dominantur eis,Chriſtia-
nus non exercet poteſtatem in
uos, ſed charitatem: & qui maxi-
mus eſt,omnium miniſtrum ſe co-
itet eſſe, non dominum. Quo
magis admiror, poteſtatis & do-
minii ambitioſa vocabula ad ipſos
uſque Pontifices ſummos, & Epi-
ſcopos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſcopos invecta fuiſſe: nec pudere Theologos non minus indocte quã ambitioſe magiſtros noſtros vulgo appellitari, cum utrumque Chriſtus interdixerit ſuis, ne vel Dominos, vel magiſtros vocari ſe ſinerent, unum enim eſſe tum magiſtrum, tum Dominum, qui & caput omnium noſtrum Chriſtus Ieſus. Apoſtolus, Paſtor, Epiſcopus, officii ſunt vocabula, non dominatus. Papa, Abbas charitatis cognomina ſunt, non poteſtatis. Sed quid ego mare illud vulgarium errorũ ingredior? Ad quodcunque hominum genus ſe converterit, multa ubique videbit homo vere ſpiritalis quæ rideat, plura quæ fleat: plurimas opiniones deprehendet depravatiſſimas, & à Chriſti doctrina longe lateque diſſidentes, quarum bona pars inde proficiſcitur, quod etiam in Chriſtianiſmo mundum quendam induximus. Et quod apud veteres Theologos de mundo legitur, hoc parum eruditi, ad eos referunt

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ui monachi non ſunt. Mundus Mundus quid ſit apud veteres.
Euangelio, apud Apoſtolos,
ud Auguſtinum, Ambroſium,
Hieronymum dicuntur increduli,
ide alieni, crucis Chriſti inimi-
i, blaſphemi in Deum. Qui hu-
ſmodi ſunt, ſoliciti ſunt de cra-
ino, quippe qui diffidunt de
hriſto, pro opibus pro imperio,
o voluptatibus digladiantur, ut-
ote qui ſenſibilium rerum præ-
giis occæcati, falſa bona pro ve-
s amplectuntur. Hic enim mun-
us Chriſtum verum lumen non
ognovit. Hic totus in malo po-
tus, ſe amat, ſibi vivit, ſibi ſtudet,
on enim induit Chriſtum, qui
era charitas eſt. Ab hoc ſemovit
hriſtus non ſolum Apoſtolos, ſed
mnes quos ſe dignos judicavit.
uo tandem igitur modo, hunc
mper in literis damnatum mun-
um, cum Chriſtianiſmo miſce-
nus? Et mundi inani vocabulo
oſtris vitiis blandimur? Augent
anc peſtem plerique doctores,
dulterantes verbum Dei, ut ait
Pau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Paulus, & ad temporum mores ſcripturam divinã trahentes, cum magis conveniat mores ad ſcripturarum regulam emendari. Nullum autem exitialius aſſentandi genus, quam cum verbis Euangelicis, aut propheticis animi morbis blandimur, non medemur. Audit princeps: Omnis poteſtas à Deo, protinus ſurgunt criſtæ: cur magis tumidum re reddit ſcriptura quam ſolicitum? cogitas quod Deus tradidit tibi gerendum imperium, & non cogitas quod idem geſti imperii exigit rationem. Audit avarus, interdictum Chriſtianis, ne binas habeant tunicas: interpretatur Theologus, alteram tunicam eſſe quicquid neceſſitati naturæ ſuperſit, & quod ad morbum cupiditatis pertineat. Bene habet, inquit Craſſus ille, mihi adhuc plurima deſunt. Audit animalis & à charitate frigidus, hunc eſſe charitatis ordinem, ut tuam pecuniam alienæ, tuam vitam alienæ, tuam famam alienæ antepo-

Ordo charitatis.

nas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

us. Non dabo,inquit, igitur, ne
orte mihi ipſi deſit. Non tuebor
ius famam,ne quid maculę meę
pergatur famæ. Fratrem in pe-
culo deſeram, ne veniam & ipſe
periculum: breviter mihi vivam
tus, nequid ullius nomine ad
e perveniat incommodi. Didi-
mus & à ſanctis viris,ſi quid non
nitandum fecerunt, id ſolum in
tæ exemplum trahere. Adulteri
ſanguinarii David exemplo ſibi
landiuntur: qui ſacculis inhiant,
vitem Abraham nobis objiciunt.
rincipes, quibus pro ludo eſt paſ-
m vitiare virgines, Solomonis re-
inas & concubinas nobis annu-
erant. Quorum Deus venter eſt,
oæ ebrietatem prætexunt. Ince-
i Loth concubitum prætendunt
æ turpitudini: Cur in iſtos à
hriſto declinamus oculos? Au-
eo dicere, ne in prophetis quidē
ut Apoſtolis imitandum Chriſtia-
s,ſi quid à Chriſti doctrina diva-
cetur. Quod ſi ſanctos peccato-
s libet imitari, non reclamo,
modo

modo totos imitentur. Secutus es David adulterantem, magis ſequere pœnitentẽ. ExpreſſiſtiMagdalenam peccatricem, exprime & amantem multum, exprime lachrymantem, exprime ad pedes Ieſu ſeſe abjicientem. Perſecutus es Eccleſiam Dei cum Paulo, pejeraſti cum Petro, faç & cervicem porrigas pro pietate cum Paulo, crucem ne reformides cum Petro. Ideo patitur Deus & magnos viros in quædam vitia labi, ne nos lapſi deſperemus, ſed ita, ſi quemadmodũ ſocii fuimus errantium, ita ſimus & emendantium errata, Nunc illud ipſum quod imitandum non erat, exaggeramus, & quædam recte ab illis facta depravamus: aranearum inſtar, tantum ſi quid ineſt veneni, exugentes, aut ſalutarem etiam ſuccum nobis vertentes in venenum. Quid tibi cum divite Abraham, cui numiſma numen eſt? quod ille proventu fœturæ, Deo rem illius fortunante, ditatus eſt, idque in lege carnali:

di : ideone tibi Chriſtiano licet
r fas nefaſque undecunq; Crœ-
pes congerere, quas vel male
ofundas, vel pejus domi defo-
as? Ille divitiis ſponte affluen-
bus quam non adjecerit ani-
um, vel hoc argumento ſit, quod
tim ad jubentis Dei vocem, fi-
m unicum mactandum produ-
. Quam credis contempſiſſe
um armenta, qui contempſit &
um? Tu vero nihil aliud ſom-
ans quam quæſtum, nihil admi-
ns niſi pecuniam, paratus ſimul
que inciderit exigui lucelli ſpes,
l fratrem fallere, vel Chriſtum
gligere: ſimile quiddam tibi pu-
s eſſe cum Abraham? Simplices
ellæ filiæ Loth, cum conſpice-
nt omnem quaquaverſum re-
onem incendio conflagrare, hoc
iverſum mundum arbitrantes,
od oculis patebat, neque ullum
n uſquam mortalium ex tam
ſto incendio ſuperſtitem eſſe
ter ſeſe, non turpi, ſed pio con-
o, patris concubitum ſuffuratæ
ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ſunt, ne videlicet nullæ generis humani reliquiæ ſupereſſent, præſertim cũ adhuc vigeret divinũ pręceptũ: Creſcite & multiplicamini. Et audebis tuas prodigioſas libidines, cum harũ puellarũ facto conferre? Immo & conjugiũ tuum harum inceſtui non dubitẽ poſthabere, ſiquidẽ in matrimonio nõ proli ſervis ſed tuæ libidini. David tot egregiis pietatis exemplis editis, ſemel incidit in adulterium, objecta opportunitate, non captata: an ob hoc protinus tibi licebit impune totam ætatẽ per alienos thalamos volutari? Petr⁹ ſemel metu mortis abnegavit Chriſtũ, pro quo poſtea fuerat moriturus, nũ ideo tibi quavis de cauſa pejerare fas erit? Paulus non affectu peccavit ſed errore lapſus eſt: admonitus, ſtatim reſipuit. Tu prudens, ſciens, videns in malis conſeneſcis, & Pauli exẽplo, tibi ipſi caput demulces: Matthęus verbo tantum juſſus, nihil contatus, ſemel totum exuit telonen. Te pecuniis addictum, non tot

ſancto-

ctorum exempla, non toties
dita Euangelia, non tot concio-
s avellunt. Dicunt mihi Epiſco-
: Divus Auguſtinus duas amicas
buiſſe legitur: verum ille ethni-
s nos in Chriſtianiſmo educati:
: adoleſcens, nos cani. Egregia
llatio, quoniã ille juvenis ethni-
s, ne matrimonii pedicis irreti-
ur, unam mulierculam uxoris
o habuit, & non uxori, fidem
men conjugii præſtitit, ideo no-
; Chriſtianis, ſenibus, ſacerdoti-
s, Epiſcopis, minus fœdum erit,
r omnia libidinum volutabra
nſpurcari? Actum eſt de mori-
s, poſteaquam vitia virtutum
minibus donavimus, & ad tuẽ-
m mala noſtra argutiores, quã
emendandum diligentiores eſ-
cœpimus: maxime ſi pravas opi-
ones noſtras falſo patrocinio di-
narum literarum alere ac fulcire
ndidicerimus. Tu igitur frater
aviſſime, in totum contempto
lgo, cum ſuis & opinionibus, &
ctis, ſyncere ac totus Chriſtia-

Auguſti- ni concu- binatus excuſa- tur.

nam

nam ſectam arripere, quicquid in hac vita vel horrendum, vel appetendum objicitur ſenſibus, id omne pietatis amore ex æquo negligens: unus Chriſtus tibi ſatis ſit, unicus auctor & recte ſentiendi, & beate vivendi. Et hanc quidem meram ſtulticiam amentiamque mundus exiſtimat, ſed per hanc placuit Deo ſalvos facere credentes. Feliciter deſipit, qui ſapit Chriſto, miſere deſipit qui Chriſtum non ſapit. Verum heus tu, quemadmodum te volo fortiter à vulgo diſſentire, ita nolo Cynicum quiddam referentem, paſſim aliorum ſententiis, aut factis oblatrare, ſuperciliose damnare, odioſe obſtrepere omnibus, rabioſe declamitare in vitam cujuſlibet, ne duo ſimul mala conſciſcas: alterum ut in omnium odium abeas: alterum, ut inviſus, ne queas quidem ulli prodeſſe. Eſto & tu omnibus omnia, ut omnes Chriſto lucrifacias, quoad licet, non offenſa pietate. Foris omnibus temet ac-

Non paſſim oblatres aliorũ factis.

com-

commoda, ut intus quidem immotum ſedeat propoſitum: foris autem comitas, affabilitas, facilitas, commoditas alliciat fratrem, quem blande convenit invitari ad Chriſtum, non aſperitate deterrere. Denique quod ſentis, non tam ſævis intonandum verbis, quam moribus exprimendum. Neque rurſus ſic indulgendum infirmitati vulgi, ut veritatem in loco fortiter tueri non audeas. Humanitate emendandi ſunt homines, non decipiendi.

Canon ſeptimus.

PORRO ſi per infantiam & imbecillitatem animi noſtri, nondum ad iſta ſpiritalia licebit aſpirare, nihilo tamen ſegnius danda erit opera, ut ſaltem in proximis conſiſtamus. Alioqui vera compendiariaque ad felicitatem via eſt, ſi ſemel totam mentem ita ad cœleſtium rerum admirationem converterimus, ut veluti corpus umbram, ita amor Chriſti, amor

æternorum & honoſtorum, natura ſecum adducat faſtidium caduco-rum, & odium turpium. Utrunque enim neceſſario conſequitur alterum, & alterum cum altero vel creſcit, vel decreſcit. Quantum profeceris in amore Chriſti, tantum oderis mundum: quo magis miraberis inviſibilia, hoc magis viIeſcent res fluxæ ac momentaneæ. Oportet igitur, quod in literis ſuadet Fabius, idem & in virtutis facere diſciplina, ut ſtatim ad optima nitamur. Quod tamen ſi noſtro vitio non continget, proximum eſt, ut vel humana quadam prudentia, à magnis vitiis abſtineamus, noſque ipſos (quoad fieri poteſt) integros divinæ beneficentiæ ſervemus. Nam ut ſaluti propius eſt corpus exhauſtum quidem illud & inane, verum noxiis humoribus liberum: ita mens capacior eſt divini muneris, nondum gravibus culpis inquinata, tametſi vera virtute adhuc vacat. Si imbecilliores ſumus, quam ut Apoſtolos, ut martyres

es ut virgines imitemur, ſaltem
committamus, ut ethnici nos in
hc ſtadio videantur præcurrere.
Quorum plerique, cum neque
Deum noſſent quem vererentur,
neque inferos crederent quos for-
midarent, tamen ipſam per ſe tur-
pudinem modis omnibus fugiē-
dam eſſe homini cenſuerunt, adeo
nonnulli maluerint, famæ, rei,
væ deniq; jacturam facere, quam
inhoneſto diſcedere. Si per ſe ta-
le quiddam eſt peccatum, ut nullis
commodis, aut incommodis pro-
poſitis ſit admittendum, profecto
Chriſtianum hominem, ſi non Dei
vel juſtitia deterret, vel dehortatur
beneficentia, ſi non vel ſpes im-
mortalitatis, vel æternę pœnæ me-
tus revocat, ſi ne ipſa quidem na-
tiua peccati turpitudo retrahit,
quæ potuit & gentilium animos
retrahere, ſaltem mille incommo-
da deterreant, quæ etiam in hac
vita peccantem conſequuntur, in-
famia, diſpendium rei, egeſtas, cō-
temptus & odium bonorum, an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

xietas animi, inquietudo, & ille multo miſerrimus conſciæ mentis cruciatus, quem etiamſi nonnulli in præſentiarum non ſentiunt, ſive ætatis hebetudine obſcurati, ſive peccati voluptate inebriati, tamen ſentient poſterius, & omnino tanto ſentient infelicius, quanto ſerius. Quare juvenes potiſſimum ſunt admonendi, ut hanc eſſe peccati naturam, malint tot auctoribus credere, quam infelici experientia in ſemetipſis diſcere: neque prius vitam vitiis contaminent, quam plane quid ſit vita, cognoverint. Si tibi vilis eſt Chriſtus, cui tu tanti conſtas, ſaltem tua ipſius cauſa temperato à turpibus. Et quanquam vehementer periculoſum eſt, hoc in ſtatu, velut in trivio, quod ajunt, diutius commorari, tamẽ iis qui nondum queunt ad heroicam aſſurgere virtutem, non paulo præſtabilius eſt in politica virtute conſiſtere, quam in omne turpitudinis genus ire præcipites. Non hic eſt felicitatis meta,

A politica virtu-

ſed

ſt hinc propior ad felicitatem gradus. Interim tamen ſemper orandus Deus, ut nos ad meliora dicetur arripere. te gradus eſt ad ſalutem.

Canon octavus.

SI crebrius ac gravius ingruet in te tentationum procella, ne continus tibi incipias diſplicere, quaſi ob id Deo tuo vel curæ, vel cordi non ſis, aut parum pius, aut etiam minus perfectus. Imo potius gratias age, quod ut futurum heredem erudit, ut chariſſimum filium flagellat, ut amicum explorat. Maximum eſt argumentum, hominem à divina miſericordia rejectum eſſe, cum nullis tentationibus inceſſitur. In mentem tibi veniat Paulus Apoſtolus, qui ad tertii cœli myſteria promeruit admitti, tamen ab angelo Satanę colaphizatus. Succurrat amicus Dei Iob, ſucurrat Hieronymus, Benedictus, Franciſcus, cumque his innumerabiles alii patres, maximis e vitiis ſolicitati. Si cum tantis

viris, ſi cum tam multis tibi commune eſt quod pateris, quid eſt cur animum dejicias? Magis enitere, ut cum illis vincas. Non deſtituet te Deus, & faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſis ſuſtinere.

Canon nonus.

QUod callidi ſolent imperatores facere, ut in tranquillis etiam rebus, tamen excubias agant, itidem tu quoque ſemper animum vigilantem ac circumſpectum ad futurum hoſtis aſſultum habeas: nunquam enim ille non circuit, quærens quem devoret: quo paratior eſſe queas, ut irruentē ſtatim fortiter retundas exibileſque, ſtatim peſtiferi ſerpentis caput conteras. Nuſquam enim ille vincitur vel facilius, vel perfectius. Proinde conſultiſſimum eſt, parvulos Babylonis, illico ut nati ſunt, ad petram quæ Chriſtus eſt allidere priuſquam grandeſcant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Canon decimus.

REpellitur autem maxime tentator his modis, ſi vel vehe-enter averſeris animo, ſtatim-e in ſuggerentem velut expuas, t ardenter ores, aut ad ſanctam iquam occupationem toto pe-ore te conferas, aut ſi verbis è cris libris petitis, tentatori re-ondeas, quemadmodum ſupra monuimus. Qua quidem in re on mediocriter profuerit adver-s omne tentationis genus, certas aſdam ſententias habere para-s, eas maxime, quibus aliquando nſeris animum tuum vehemen-r commoveri.

Remedia contra tentationem.

Canon undecimus.

Pios homines duplex potiſſi-mum habet periculū: alterum e in tentatione ſuccumbant: al-erum ne poſt victoriam in conſo-atione & gaudio ſpiritali inſole-cant. Ut igitur tutus ſis non ſo-m à timore nocturno, verumet-

iam à dæmonio meridiano, facito, ut cum hoſtis te ad turpia ſolicitat, non tuam ipſius reſpicias imbecillitatem, ſed tantum memineris, te in Chriſto omnia poſſe, qui non Apoſtolis modo, ſed & tibi, ſed omnibus ſuis membris etiam infirmis dixit, Confidite, quia ego vici mundum. Rurſum cum vel poſt ſuperatum inſtigatorem, vel in pio quopiam opere ſenſeris mentem tuam intus arcana quadam voluptate perfundi, tum etiam atque etiam caveas, ne quid inde tuis meritis arroges, ſed totum gratuitæ beneficentiæ Dei feras acceptum. Teque ipſum protinus verbis Pauli reprimas: Quid habes quod non accepiſti? & ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Itaque adverſus duplex hoc malum, duplex erit remedium, ſi & in conflictu tuæ virtuti diffiſus, ad Chriſtum caput tuum confugias, atque in ejus unius benevolentia ſpem omnem vincendi ponas, & in conſolatione ſpiritali,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ıtim gratias agas illi de ſuo be-
ficio, tuam indignitatem humi-
ter agnoſcens.

Canon duodecimus.

CUm pugnas cum hoſte, non
ſatis tibi, ſi ictum illius decli-
es aut etiam repellas, niſi fortiter
reptum telum in ipſum aucto-
m retorſeris, ſuomet illum gla-
o jugulans. Id ita fiet, ſi ad ma-
m ſolicitatus, non ſolum non
ecces, ſed hinc tibi arripias occa-
onem virtutis. Et quemadmo-
um eleganter fingunt poëtę, Her-
ılem objectis ab irata Iunone pe-
culis animo creviſſe atque indu-
iſſe, itidem tu quoque ad ope-
m, ut hoſtis inſtigationibus non
lum pejor non fias, ſed etiam e-
adas melior. Solicitaris ad libi-
inem, imbecilitatem tuam agno-
e, ac pluſculum etiam tibi de li-
itis voluptatibus interdicito, ad
aſtas & pias occupationes appo-
ito nonnihil auctarii. Inſtigaris
d cupiditatem, ad tenacitatem,

auge eleemoſynas. Incitaris ad inanem gloriam, tanto magis demitte te in omnibus. Ita fiet, ut unaquæque tentatio ſit tibi renovatio quædam ſancti propoſiti tui, & pietatis incrementum. Neque enim prorſus alia ratio tam efficax conficiendi, profligandique hoſtem noſtrum: verebitur enim te denuo provocare, ne, qui impietatis auctor eſſe gaudet, pietatis miniſtret occaſionem.

Tentatio ſit propoſiti tibi ſancti renovatio.

Canon decimus tertius.

SEmper autem hoc animo, atque hac ſpe dimices, quaſi ea pugna ſit tibi poſtrema futura, ſi victor diſceſſeris. Fieri enim poteſt, ut & iſtud præmii tuæ virtuti largiatur benignitas divina, ut hoſtis ſemel turpiter victus nunquam poſtea te repetat, id quod legimus piis aliquot viris contigiſſe. Nec abſurde credit Origenes, vincentibus Chriſtianis minui copias hoſtium, dum ſemel fortiter repulſus, nunquam ad hominem ſolicitan-

andum reverti permittitur. Ergo
n conflictu aude perpetuam ſpe-
are pacem. At rurſum ubi vice-
is, ſic te geras, quaſi mox in præ-
ium rediturus. Semper enim alia
poſt aliam expectanda tentatio,
neque unquam diſcedendum ab
rmis, nunquam relinquenda ſta-
io, nunquam remittendæ excu-
biæ, donec in hoc corporis præ-
idio militamus. Semper illud pro-
pheticum in pectore cuique ha-
bendum: Super cuſtodiam meam
tabo.

Canon decimus quartus.

MAgnopere cavendũ, ne quod vitium, veluti leve contem-
amus. Nullus enim hoſtis vicit
ſæpius, quam qui fuit cõtemptui.
Qua in re non paucos mortalium
miſere falli comperio: fallunt
enim ſeipſos, dum ſibi in uno aut
ltero vitio conniventes, quod pro
ſuis quiſque moribus veniale pu-
tat, reliqua graviter execrantur.
Bona pars eorum quos vulgus in-

tegros & incorruptos appellat, furtum, rapinam, homicidium, adulterium, inceſtum oppido deteſtantur: at ſimplicem fornicationem, & moderatum voluptatis uſum, ut leve commiſſum, neutiquam refugiunt: alius ad reliqua ſat incorruptus, bibosior eſt, in luxu intemperantior: alius linguæ licentioris: alius inanior & jactantior. Quo tandem vitio carebimus, ſi ad hunc modum ſuo quiſque blandietur? Argumentum eſt, iſtos ne reliquas quidem virtutes vere poſſidere, quibus ullum vitium placet, ſed potius ſimulachra quædam virtutum, quæ vel natura, vel educatio, vel conſuetudo denique & gentilium animis indidit. At qui Chriſtiano odio unumquodlibet vitium execratur, omnia deteſtetur neceſſe eſt. Cujus animum ſemel vera charitas occupavit, pari deteſtatione univerſam malorum cohortem perſequitur, ac ne in venialibus quidem ſibi blanditur, ne à minimis ſenſim

ſi ad maxima dilabatur, & dum ilevibus oſcitat, excidat à ſum- is. Et ſi nondum forte queas viverſam vitiorum ſtirpem evel- le, tamen quotidie de malis no- ſtis aliquid decerpendum, bonis oribus ſemper aliquid adjicien- em. Ad eum modum decreſcet, et creſcet ingens ille cumulus eſiodius.

Quotidie aliquid de malis decerpendũ.

Canon decimus quintus.

SI te territabit labor quem opor- tet in conflictu tentationum bire, hoc erit remedium. Noli oleſtiã pugnæ conferre cum vo- ptate peccati. Sed præſentem a- aritudinẽ pugnæ compone cum tura amaritudine peccati, quæ ctum conſequitur, tum præſen- em dulcedinem culpæ, quæ te il- ctat, cum futura dulcedine victo- iæ, & tranquillitate mentis, quæ onſequitur ſtrenue pugnantem, t mox videbis, quam iniqua ſit ollatio. Verum in hoc falluntur arum cauti, quod amaritudinem

pugnæ

pugnæ comparant cum delectamento peccati: neque reſpiciunt, quid hoc atq; illud conſequatur. Conſequitur autem victum multo tum gravior tum diuturnior moleſtia, quam vincenti fuerat in congreſſu futura, victorem item longe major ac durabilior voluptas, quam victo fuerit, quæ traxit in culpam. Id quod facile judicabit, qui fecerit utriuſque rei periculum. Verum neminem Chriſtianum oportet uſque adeo ignavum eſſe, ut cum quotidie ſuccumbat tentationi, non ſaltem aliquando vel curet experiri, quid ſit vincere tentationem. Quod quo fecerit frequentius, hoc fiet victoria dulcior.

Experire quid ſit vincere.

Canon decimus ſextus.

Nõ deſperes victus.

QUod ſi quando te contigerit lethale vulnus accipere, cave ne protinus abjecto clypeo, relictis armis, hoſti te dedas. Id quod animadverti non paucis accidere, quibus animus natura eſt imbecillior,

or, & muliebrior, ut ſemel pro-
rati deſinant reluctari, ſeſeque
otos permittant affectibus, ne-
ue cogitent de recuperanda li-
ertate. Nimiſquam periculoſa
t iſta puſillanimitas, quæ cum in-
rdum ingeniis non peſſimis ad-
ncta ſit, tamen ad id quod eſt o-
nium peſſimum ſolet adducere,
empe deſperationem. Adverſus
anc igitur hac regula commu-
ienda mens eſt, ut lapſi in pecca-
ım non ſolum non deſperemus,
d gnavos milites imitemur, quos
on raro pudor ignominiæ, & ac-
epti vulneris dolor non modo
on conjicit in fugam, verum ad
ortius, quam antea pugnandum
cuit redintegratque. Itidem nos
uoque, ſimul atque in capitalem
oxam fuerimus inducti, illico
roperemus redire ad cor, & la-
ſus ignominiam nova virtutis a-
acritate ſarcire. Facilius uni vul-
ieri medeberis, quam multis, fa-
ilius recenti, quam inveterato
am putrique. Anima temetipſum
ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

verſiculo illo notiſſimo, quem uſurpaſſe Demoſthenes legitur: Vir fugiens & denuo pugnabit. Cogita David prophetam, regem Solomonem, Petrum Eccleſię principem, Paulum Apoſtolum, tanta lumina ſanctimoniæ, in quæ ſcelera tamen inciderint: quos fortaſſe vel ob hoc cadere permiſit Deus, ne tu lapſus deſperares. Erige te igitur in pedes, ſed ſtatim magnoque animo, atque in pugnam redito tum ardentior, tum cautior. Fit interim, ut capitalia commiſſa piis hominibus cedant in cumulum pietatis, dum ardentius amant qui turpius errarunt.

Canon decimus ſeptimus.

SEd adverſus alios atque alios tentatoris incurſus alia atque alia remedia ſunt accommodatiora. At unicum multoque omnium efficaciſſimum remedium adverſus omne vel adverſitatis, vel tentationis genus eſt crux Chriſti, quę eadem eſt & errantibus exemplum,

Crux Chriſti.

plum,

um, & laborantibus refrigerium, & pugnantibus armatura: hæc eſt una contra omnia tela nequiſſimi objicienda. Proinde convenit in hac diligenter exerceri, non quidem vulgi more, quo quidam dominicę paſſionis hiſtoriam quotidie relegunt, aut crucis imaginem adorant, aut millenis ſignis ejus totum undique corpus communiunt, aut fragmentum aliquod ſacrati ligni domi ſervant, aut ita certis horis ſupplicium Chriſti recolunt, ut ei tanquã homini juſto, & indigna patienti, humano affectu condoleant atque illacryment. Non hic eſt verus illius arboris fructus, verum interim ſit iſtuc lac infantium animarum: tu vero aſcende in palmam, ut veros illius fructus apprehendas: Ii ſunt præcipui, ſi membra capiti, in mortificandis affectibus, quæ ſunt membra noſtra ſuper terram, conformes eſſe curemus: Id quod nobis non ſolum amarum eſſe non debet, verumetiam

etiam vehementer optabile ac jucundum, ſi modo ſpiritus Chriſti vivit in nobis. Quis enim vere amat eum, cui quam diſſimillimus eſſe gaudeat? Verum quo majore fructu myſterium crucis mediteris, oportebit unumquenque ſibi rationem ac piam quandam digladiandi artem parare, & in ea diligenter exerceri, ut ſimul atque res popoſcerit, in promptu ſit. Ea poteſt eſſe hujuſmodi, ut ſingulis affectibus tuis crucifigendis, eam crucis partem applices, quæ potiſſimum reſpondeat. Nulla eſt enim omnino vel tentatio, vel adverſitas, quæ non ſuum ac proprium habet remedium in ea. Veluti cum te titillat ambitio hujus mundi, cum pudet ludibrio ac cõtemptui eſſe, cogita ô membrum infimum, quantus ſit Chriſtus caput tuum, & quo ſeſe tua cauſa dejecerit. Cum inceſſit animum invidiæ malum, memento quam benigne, quã candide ſe totum ille noſtris uſibus impenderit, quam bonus fuerit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

t etiam peſſimis. Cum ſolicitatis à gula, recole illum felle & aceto potatum. Cum tentaris à voluptate turpi, recordare quam tota capitis vita ab omni abfuerit voluptate, quam omnibus incommodis, cruciatibus, ærumnis plena. Cum irritat ira, ſuccurrat ſtatim ille, qui velut agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuum. Si te male urit paupertas, aut habendi cupiditas ſolicitat, protinus in mentem veniat ille dominus univerſorum, pro te factus egenus, ita ut non haberet ubi inclinaret caput ſuum. Atque ad eandem rationem ſi & in reliquis tentationibus feceris, non ſolum acerbam non erit vim attuliſſe tuis affectibus, verumetiam dulce, propterea quod intelliges iſto modo te conformari capiti tuo, eique pro ſuis immenſis doloribus, quos tua cauſa pertulit, quaſi gratiam referre.

Canon decimus octavus.

ATque hoc quidem remedii, quanquam unum omnium longe præſentiſſimum eſt, iis qui mediocriter in via vitæ proceſſerunt: tamen infirmioribus nonnihil profuerint & illa, ſi ſolicitante ad impietatem affectu, ſtatim ob oculos mentis revocent, quam fœda, quam execranda, quam exitialis res ſit peccatum, contra quanta hominis dignitas. In futilibus etiam negociis pauliſper apud nosipſos conſultamus, in hac re omnium maxima. priuſquam noſmet aſſenſu, veluti chirographo, diabolo aſtringimus, non noſtro cum animo reputabimus, à quanto opifice ſimus conditi, in quam excellenti ſtatu conſtituti, quàm immenſo precio redempti, ad quantam felicitatem vocati: hominem generoſum illud eſſe animal, cujus unius gratia mirabilem hanc mundi machinam fabricatus eſt Deus, concivem angelorum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

um, filium Dei, hæredem immor-
talitatis, membrum Chriſti, mem-
brorum Eccleſiæ: corpora noſtra
templa eſſe ſpiritus ſancti, mentes
ſimulachra ſimul & adyta divini-
tatis: At è regione peccatum eſſe
peſtem teterrimam ac tabem tum
animi, tum corporis: utrunque
enim in nativam ſpeciem reflore-
ſcit innocentia, peccati vero con-
tagio marceſcit utrunque etiam in
hoc ſeculo. Peccatum eſt lethale Peccatum quid.
virus ſpurciſſimi ſerpentis, aucto-
ramentum diaboli, ac ſervitutis
non turpiſſimæ modo, verum-
etiam miſerrimæ. Hæc atque hu-
iuſmodi ubi tecum expenderis, et-
iam atque etiam delibera, num ſa-
tis conſultum ſit ob fucatam, mo-
mentaneam, venenatam peccati
delectatiunculam, à tanta digni-
tate in tantam excidere indignita-
tem, unde te per teipſum nó queas
aſſerere.

Canon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Canon undevigeſimus.

DEinde duos illos auctores inter ſe diſſimillimos compara, Deum ac diabolum, quorum alterum peccando tibi facis inimicum, alterum conſtituis dominum. Per innocentiam & gratiam aſciſceris in numerum amicorum Dei, adoptaris in jus & hæreditatem filiorum. Per peccatum vero conſtitueris & ſervus & filius diaboli: alter eſt æternus ille fons, & Idea ſummi pulchri, ſummæ voluptatis, ſummi boni, omnibus ſeſe communicans: alter omnium malorum, extremæ turpitudinis, ſummæ infelicitatis pater: alterius in te beneficia, alterius maleficia recordare: ille qua bonitate te condidit? qua miſericordia redemit? qua liberalitate locupletavit? qua lenitate quotidie ſuſtinet delinquentem? qua lætitia recipit reſipiſcentem? Contra hæc omnia diabolus quanta invidentia jam olim inſidiatur ſaluti tuæ? In quas ærumnas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

mnas te conjecit? atque adeo quid aliud molitur quotidie, niſi ut univerſum hominum genus ſecum in æternum exitium trahat? his omnibus hinc atque hinc rectè penſiculatis, ita tecum cogita: Egone oblitus originis meæ, oblitus tantorum beneficiorum, propter tantillum bolum falſæ voluptatis, à tam nobili, à tam amante, à ſic merito parente deſciſcam ingratus, & me ultro turpiſſimo, crudeliſſimo domino mancipabo? Non ſaltem illi præſtabo, quod homuncioni præſtarem bene merenti? non illum fugiam, qui hominem fugero malum dare cupientem?

Canon viceſimus.

NEque vero minus inæquale præmium, quam diſſimilis auctor. Quid enim inæqualius, quã mors æterna, & vita immortalis: quam ſine fine ſummo frui bono in contubernio cœleſtium civium, & ſine fine extremis excruciari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

cruciari malis in infelicisſimo conſortio damnatorum? Atque hac de re qui dubitat ne homo quidem eſt, nedum Chriſtianus: qui non cogitat, vel ipſa eſt amentia amentior. Iam vero præter iſta habent & in hac interim vita pietas & impietas fructus ſuos nimium disſimiles. Ex illa enim metitur ſecura tranquillitas animi, & beatum illud gaudium puræ mentis, quod quiſquis ſemel deguſtarit, nihil tam pretioſum, nihil tam voluptarium mundus hic posſidet, qui cum velit permutare. Hanc contra, cum mille alia mala, tum miſerrimus ille cruciatus animi ſibi male conſcii conſequitur. Illud enim eſt centuplũ ſpiritualis gaudii, quod Chriſtus pollicitus eſt in Euangelio, velut arram quandam æternæ felicitatis. Hæc ſunt alia apud Apoſtolum miranda munera, quæ neque oculus vidit, neque auris audivit, neque aſcenderunt in cor hominis, quæ præparavit Deus diligentibus ſe, nimirum in

Fructus peccati.

hac

is vita: cum interim vermis impiorum non moritur, & inferos ſuos jam apud ſuperos patiuntur. Nec alia eſt flamma, in qua cruciatur dives ille comeſſator Euangelicus. Nec alia ſupplicia inferorum, de quibus multa ſcripſere Poëtæ, quam perpetua mentis anxietas, quæ peccandi conſuetudinem comitatur. Tollat igitur qui vit futuri ſeculi tam diverſa præmia, habet annexum ſibi virtus propter quod abunde debeat expeti, habet adjunctum peccatum, cujus cauſa debeat horreri.

Canon vigeſimus primus.

AD hęc cogita, quam ęrumnoſa, quam fugax ſit vita præſens, quam undique imminens inſidioſa mors, quæ paſſim opprimit inopinantes. Et cum nemo vel ad momento vitæ ſit ſecurus, quã ingens periculum, eam comperendinare vitam, in qua ſi te mors ſubitanea (ut ſæpe accidit) deprehenderit, in æternum periſti. Vitæ fragilitas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Canon ſecundus & xx.

TUm ſemper erit formidanda impœnitentia, malorum extremum, illud nimirum perpendenti; ex quam multis quam pauci à peccatis vere ac toto pectore reſipiſcunt, præſertim iis qui funiculos iniquitatis in extremum uſque vitæ protraxerunt. Lubricus quidem & facilis in turpitudinem lapſus, ſed hinc revocare gradum, ſuperaſque evadere ad auras, hoc opus, hic labor eſt. Proinde vel hirci Æſopici caſu admonitus, priuſquam in peccati puteum deſcendas, cogita non perinde facilem eſſe reditum.

Remedia contra ſpecialia quædam vitia, & primum contra libidinem.

ET hactenus quidem communia adverſum omne vitiorum genus remedia utcunque demonſtravimus. Nunc conabimur & ſpeciatim quædam tradere, quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

us modis cuique peccato debeas
ccurrere, ac primum libidini, quo
alo nullum aliud neque prius
os impetit, neque acrius urget,
eque latius patet, neque plures in
itum trahit. Si quando igitur
ꝼda libido ſtimulabit animum
ium, his armis protinus memen-
o occurrere. In primis cogita quã
nmunda, quam ſpurca, quam
uovis etiam homine indigna ſit
a voluptas , quæ nos divinum
laſma non pecudibus modo ve-
um etiam ſuibus, hircis, canibus,
: brutorum brutiſſimis animali-
us æquet, immo quæ porro infra
ecudum conditionem dejiciat,
ui ſumus ad angelorum conſor-
a , ad divinitatis communionem
eſtinati. Succurrat ad hæc quam
adem ſit momentanea, quam in-
ncera , quam ſemper plus aloës
uam mellis habeat: ediverſo quã
eneroſa res ſit anima, quam ſacra
es corpus hominis , quemadmo-
um in ſuperioribus regulis oſten-
imus. Quæ malum igitur vecor-

Arma contra libidinem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

dia, ob tantillam, tam fœdam voluptatis momentaneæ titillationem ſimul & animum & corpus indignis modis polluere? Prophanare templum, quod Chriſtus ſibi ſanguine ſuo conſecravit? Illud item reputa, blanda peſtis quantum malorum agmen ſecum trahat: ante omnia famam, poſſeſſionem longe precioſiſſimam eripit: nullius enim vitii rumor ſpurcius olet, quam libidinis: patrimonium exhaurit: corporis, ſimul & vires, & ſpeciem interimit: valetudinem vehementer lædit: morbos innumerabiles parit eoſque fœdos, juventæ florem ante diem devenuſtat: turpem ſenectam accelerat: ingenii vigorem tollit, mentis aciem hebetat, & quaſi pecuniam mentem inſerit: ab omnibus honeſtis ſtudiis ſemel avocat, hominemque quantus eſt, totum cœno immergit, ut jam nihil niſi ſordidum, humile, ſpurcum libeat cogitare: & quod hominis erat proprium eripit rationis uſum: inſanam

Incommoda libidinis.

am atque infamem adoleſcen-
iam, odioſam ac turpem, miſe-
amque ſenectam facit. Sapias
gitur, & ſic nominatim tecum re-
utes, Illa & illa voluptas tam
ale ceſſit, tantum damni, tantum
edecoris, tædii, laboris, morbo-
um attulit, & iterum ſtultiſſimus
amum vorabo prudens? iterum
ommittam, cujus me denuo pœ-
iteat? Item & aliorum exemplis
emet reprime, quos cognoveris
urpiter & infeliciter voluptatem
ſſe ſecutos: è regione anima te-
pſum ad continentiam exemplis
ot adoleſcentium, tot delicata-
um virginum, & collatis circun-
tantiis, tibi ipſi ignaviam oppro-
rato. Qui minus tandem tu poſ-
is, quod illi atque illi, eo ſexu, ea
etate, ſic nati, ſic educati, potue-
unt poſſuntque? pariter ama, nec
ninus valebis. Cogita quam ho-
eſta, amœna, quam florida res ſit
orporis & animi puritas: hæc nos
maxime facit familiares angelis,
Spiritus ſancti capaces. Etenim à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

nullo prorſus vitio ſic reſilit Spiritus ille puritatis amator, ut impudicitiæ, nuſquã æque conquieſcit ac deliciatur, ut in mentibus virgineis, Propone tibi ante oculos quam indecorum, quam totum hoc inſanum ſit amare, palleſcere, macerari, lachrymari, blandiri, ac turpiter ſupplicem eſſe ſcorto putidiſſimo. Occinere ad fores nocturnas, pendere de nutu dominæ, pati regnum mulierculæ, expoſtulare, iraſci, rurſum redire in gratiam, & ultro te ridendum, pulſandum, mutilandum, ſpoliandum, lupæ præbere Ubi quæſo inter iſta viri nomen? Ubi barba? Ubi generoſus ille animus rebus pulcherrimis natus? Conſidera & illud tecum, quantum ſcelerum gregem voluptas admiſſa ſoleat adducere. Eſt aliis vitiis fortaſſe nonnulla cum quibuſdam virtutibus ſocietas, libidini nulla, ſed cum maximis plurimiſque peccatis ſemper copulata eſt. Sit ſane leve ſcortari, at grave non audire parentes,
negli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

egligere amicos, prodigere rem
atriam, rapere alienam, pejerare,
erpotare, latrocinari, maleficum
eri, depugnare, homicidiũ com-
iittere, blaſphemare, in quæ o-
nnia, & his graviora, domina vo-
uptas te transverſum rapiet, ubi
emel tuus eſſe deſieris, ejuſque
apiſtro os miſerum porrexeris.
erpende præterea quã ſit hæc vi-
a fumo fugacior, umbra inanior:
uot laqueos nobis ſtruat mors,
ullo non loco, nullo non tempo-
e inſidians. Hic non mediocriter
rofuerit, & nominatim recolere,
i quos ex tibi quondam notis, ex
amiliaribus, ex æqualibus, aut
tiam natu minoribus, maxime ve-
o ex iis, quos aliquando turpium
oluptatum participes habueris,
mors inopinata rapuit. Eſtoque
alieno periculo cautior. Cogita,
quam dulciter vixerint, ſed quam
amare vita defuncti ſint, quam ſe-
ro ſapuerint, quam ſero cœperint
odiſſe ſua mortifera gaudia. Suc-
currat extremi judicii ſeveritas, &

Brevitas vitæ.

Extremi judicii ſeveritas.

non retractandæ illius ſententiæ metuendum fulmen, in ignem æternum mittentis impios, & quod hæc horaria, breviſque & exigua voluptas æternis cruciatibus luenda ſit. Hoc diligenter lancibus examina, quam iniqua ſit permutatio, pro turpiſſimo breviſſimoque pruritu, & in hac vita multo dulcius, præſtantiuſque animi gaudium prodere, & in futura gaudiis fraudari perennibus, inſuper nunquam finiendos dolores, tam umbratili delectatiuncula mercari. Porro ſi durum tibi videatur, tantillum delectamenti pro Chriſto contemnere, recordare, quos cruciatus ille tui charitate ſuſceperit: præter communes humanæ vitæ injurias, quantum ſacroſancti ſanguinis pro te effuderit, quā ignominioſam, quā acerbam mortem pro te dependerit, & tu horum omnium immemor, rurſum filium Dei crucifigis, iterans inſanas voluptates, quæ caput & dominum tuum ad tam diros adegere cruciatus?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ctus? Tum juxta ſuperiorem re- Beneficia Dei.
glam recole, quantum ille bene-
ciorum in te, nihil dum promeri-
m accumularit, pro quibus o-
nibus cum nulla par gratia re-
ndi queat, tamen nullam repo-
ſt aliam, quam ut exemplo ipſius
à mortiferis illecebris coërceas
imum, & ad ſummi boni ſum-
que pulchri convertas amorem.
ompone inter ſe duas illas Ve- Duæ Veneres.
res, & duos Cupidines Plato-
cos, hoc eſt honeſtum amorem,
fœdum, ſanctam voluptatem &
rpem, confer utriuſque diſſimi-
m materiam, confer naturas,
nfer præmia. Et in omni qui-
tentatione, maxime vero cum
l libidinẽ ſolicitaris, proponito
i ante oculos tuos angelum tui
ſtodem, omnium quæ vel facis
l cogitas aſſiduum ſpectatorem,
teſtem Deum inſpectorem, cu-
s oculis omnia patent, qui ſedet
pra cœlos, & intuetur abyſſos.
t rem adeo fœdam, ut homun-
one teſte facere pudeat, non ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

reberis coram angelo tibi proximo, Deo, totoque cœlitum choro ſpectante & execrante facere? Puta autem, id quod res eſt, & ſi tibi oculi eſſent pluſquam Lyncei, pluſquam aquilini, tamẽ iſtis non clariſſima luce certius conſpexeris, quod coram te facit homo, quam omnes animi tui latebræ perſpicuæ ſunt Dei & angelorum conſpectibus. Quin & illud tuo cum animo reputa, cum libidini cedis, alterum è duobus futurum, aut uti ſemel guſtata voluptas ſic mentem tuam excantet obſcuretque, ut de turpitudine eas in turpitudinem, donec excæcatus venias in ſenſum reprobum, & obſtinatus in malo, ne tum quidem queas voluptatem turpem relinquere, cum illa te deſeruit. Id quod pleriſque videmus evenire, ut effœto corpore, extincta forma, frigente ſanguine, deficientibus viribus, caligantibus oculis, tamen adhuc pruriãt ſine fine, & ſceleratius turpiloquĩ ſint quã olim fuerint impudici.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

quare quid eſſe poteſt execrabi-
ius, monſtroſiuſque? alterum, ut
ſi forte contigerit te ſingulari fa-
vore divino reſipiſcere, maximo
animi dolore, ſummis laboribus,
plurimis lachrymis, brevis illa &
fugitiva voluptas expianda ſit.
Quanto igitur conſultius, omni-
no non admittere virus volupta-
tum carnalium, quam vel in tam
deploratam induci cæcitatem, vel
ſcintillam eamque falſam delecta-
tiunculam tanta moleſtia depen-
dere? Iam vero & à perſonæ tuæ
circumſtantiis multa licebit ſume-
re, quæ te à voluptatibus avocare
queant. Sacerdos es, cogita te to- Sacerdos.
tum divinis rebus conſecratum eſ-
ſe. Quam indignum tandem fla-
gitium ſit, eo ore, quo corpus il-
lud adorandum ſumis, putidam
ſcorti carnem contingere: iiſdem
manibus, quibus miniſtrantibus
angelis, ineffabile illud myſterium
peragis, abominandas contrectare
ſordes. Quam non conveniant,
idem corpus, eundem ſpiritum
 cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

cum Deo fieri, & unum corpus fieri cum meretrice. Si doctus es, tanto generoſior Deoque ſimilior animus, tanto hac contumelia indignior. Si nobilis, ſi princeps quanto flagitium conſpectius, tanto offendiculum gravius. Si conjugatus, cogita quam honeſta res ſit thorus immaculatus, daque operam, ut (quoad fieri poteſt) tuum conjugium imitetur ſanctiſſimas nuptias Chriſti & Eccleſiæ, quarum gerit imaginẽ, id eſt, ut quam minimum habeat turpitudinis, plurimum fœcunditatis; in nullo enim vitæ ſtatu non turpiſſimum eſt ſervire libidini. Si juvenis es, etiam atque etiam conſidera, ne florem ævi nunquam rediturum, temere polluas. Nec re fœdiſſima perdas annos optimos, vereque aureos, qui & fugiunt perniciſſime & recurrunt nunquam. Ne nunc per inſcitiam, & incogitantiam ætatis committas, quod te in omnem uſque vitam mordeat perſequente ſcelerum conſcientia, &

Doctus.

Nobilis.

Coniugatus.

Iuvenis.

ama-

nariſſimis illis aculeis, quos fu-
ens voluptas in animis noſtris
linquit. Si mulier, iſtum ſexum Mulier.
hil magis decet, quam pudor: ſi
r, tanto majoribus rebus dignus Vir.
iſtis tam frivolis indignior: ſi ſe- Senex.
ex, opta tibi oculos alienos, ut
ideas quam te dedeceat voluptas,
uæ in adoleſcentibus miſeranda
uidem eſt & coërcenda, in vetulo
ero portentoſa, & ipſis quoque
oluptatum ſectatoribus deridi-
ula. Inter omnia monſtra nul-
ım monſtroſius ſenili libidine. O
elire & nimium oblite tui ſaltem
d ſpeculum canos & capitis ni-
es, aratamque rugis frontem,
adaverique ſimillimam faciem
ontemplare, ac jam capulo pro-
imus alia annis tuis magis con-
entanea cura. Saltem quod ratio-
ıe decuerat facere, hoc annis ad-
monentibus vel cogentibus po-
ius facito. Ipſa jam te voluptas
epellit, neque ego, inquiens, jam
ibi decora ſum, neque tu mihi
doneus: luſiſti ſatis, edisti ſatis at-
que

que bibiſti : tempus abire tibi eſt. Quid adhuc vitæ perpremis delicias, cum ipſa etiam te deſerat vita? jam tempus eſt, ut aliquando incipiat in ſinu tuo cubare myſtica illa concubina Abyſag, ea ſancto fervore calefaciat mentem tuam, hujus amplexibus frigentia membra confove.

Epilogus remediorum contra incentivum libidinis.

IAm vero ut ſummatim perſtringam, hæc ſunt potiſſimum, quæ te à carnis illecebris tutum reddent: primũ occaſionum omnium cauta ac diligens fuga. Quod præceptum quanquam in reliquis quoque convenit obſervari, propterea quod qui periculum amat, dignus eſt qui in illo pereat, tamen hæ potiſſimum ſunt illæ Sirenes, quas haud fere quiſquam evaſit, niſi qui procul aufugit. Deinde victus, & ſomni moderatio : temperantia à voluptatibus etiam permiſſis ; reſpectus mortis tuæ, &

Occaſionũ fuga.

mortis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ortis Chriſti contemplatio. Iu-
bunt & illa ſi cum caſtis & inte-
is convixeris, ſi corruptorum &
ollium colloquia, veluti peſtem
uandam vitaris. Si ſolitudinem
cioſam, & ocium ignavum fuge-
s, ſed animum cœleſtium rerum
neditatione, honeſtiſque ſtudiis
naviter exercueris. Maxime ve-
o ſi ſacrarum literarum veſtiga-
ioni, toto pectore te conſecra-
is: ſi & frequenter & pure orave-
is, maxime irruente tentatione.

Adverſum irritamenta avaritiæ.

SI ſenſeris te vel natura propenſiorem ad philargyriæ vitium, vel à diabolo inſtigari, recole juxta ſuperiores regulas dignitatem cōditionis tuæ, qui ad hoc tantum creatus es, in hoc redemptus, ut ſummo illo bono ſemper fruaris: totam vero hanc mundi machinam fabricatus eſt Deus, ut omnia tuis ſervirent uſibus. Quam ſor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

didum igitur, quam anguſti animi, non uti, ſed tantopere demirari res mutas & viliſſimas. Tolle hominum errorem, quid erit aurum & argentum, niſi terra rubra & alba? Quod nemo gentilium philoſophorum non contempſit, hoc tu pauperis Chriſti diſcipulus, & ad longe meliorem poſſeſſionem vocatus, ut magnum quiddam admiraberis? Non poſſidere divitias, ſed contemnere divitias, magnificum eſt. Sed reclamat mihi vulgus nomine tantum Chriſtianorum, & ſeipſum callidiſſime gaudet fallere. Ipſa, inquiunt, neceſſitas nos hortatur ut rem faciamus, quæ ſi fuerit nulla, ne vivere quidem liceat, ſi contractior, nimis incommode vivitur: ſin lautior, uberiorque, plurimum adfert commoditatis. Conſulitur valetudini, proſpicitur liberis, commodatur amicis, excluditur contemptus, denique & fama melior, cum res bene habet. Ex aliquot Chriſtianorum millibus vix unum atque alterum inve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

venias, qui iſta non & dicat & ſentiat. Verum ut iſtis ad utrumque reſpondeam, primum quod cupiditatem ſuam neceſſitatis nomine prætexunt, objiciam illis viliſſim parabolam Euangelicam de liliis,&avibus in diem viventibus, ad quorum imitationem nos hortatur Chriſtus. Objiciam, quod ne peram quidem, aut ſaccu- lum ſuis geſtandum permiſerit. Objiciam quod nos, reliquis omiſſis, jubet ante omnia quærere regnum Dei, & hæc omnia nobis adjicienda promittit. Quando unquam non ſuppetierunt victui neceſſaria, iis qui toto pectore pietati ſtuduerunt? Quantulum vero eſt illud, quod à nobis natura flagitat? Atqui tu neceſſitatem non uſibus naturæ, ſed cupiditatis terminis metiris. Piis autem & illud ſatis eſt, quod naturæ parum eſt. Quanquam equidem non ita valde miror iſtos, qui rem univerſam ſuam ſemel relinquunt, ut impudentius mendicent alienam. Non eſt cul-

pa

pa poſſidere pecuniam, ſed mirari pecuniam, cum vitio conjunctum eſt. Si affluit, fungere boni diſpenſatoris officio. Sin eripitur, ne macerare, tanquam re magna ſpoliatus, immo gaude tibi detractam ſarcinam periculoſam. Verum qui præcipuum vitæ ſtudium in coacervandis opibus conſumit, qui eas uti præclarum quiddam & expetendum ſuſpicit, & porro in longum, inque Neſtoris uſque ſenectam recondit, is fortaſſe bonus mercator recte dicetur, bene Chriſtianum equidem non dixerim, qui totus de ſe pendeat, & de Chriſti promiſſis diffidat: cujus bonitas cum paſſerculos benigne & paſcat & veſtiat, hominem pium ſibique fidentem deſtituet ſcilicet? Sed jam commoditatum quas adferre creduntur, rationem ineamus. Primum etiam gentilium philoſophorum conſenſu, inter utilia bona divitiæ poſtremum locum obtinent, & cum juxta Epicteti partitionem, præter unam ani-

Divitiæ inter utilia extremæ ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

animi virtutem, reliqua omnia
extra hominem ſint, nihil tamen
in extra nos eſt quam pecunia,
nihil tam exiguam adfert com-
moditatem. Etenim ſi quicquid
unquam eſt auri, quicquid gem-
marum, id omne tu ſolus poſſi-
deas, num ideo tua mens fuerit
vel pilo melior, num prudentior,
num doctior? num corporis vale-
tudo proſperior? num valentio-
rem, formoſiorem, juniorem red-
det? at voluptates parat: verum,
ad mortiferas. ſed honorem con-
ciliat: at quem tandem? nempe
quem falſum tribuunt ii, qui non
niſi ſtulta mirantur, & quibus pla-
cuiſſe, pene vituperari eſt. Verus
honos eſt laudari à laudatis, ſum-
mus honos eſt placuiſſe Chriſto:
verus honor non opum, ſed virtu-
tis eſt præmium. Cedit tibi, ſuſpi-
cit te plebecula, ſtulte, veſtes illi
tuas mirantur, non te. Quin tu in
te ipſum deſcendis, & animi tui
miſeram pauperiem conſyderas?
quam vulgus ſi videret, tam miſe-
ran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

randum judicaret, quam nunc beatum prædicat. Verum amicos res comparat: fateor, ſed falſos, neque tibi eos comparat, ſed ſibi. Atque adeo iſto titulo vel infeliciſſimus eſt dives, quod amicos ne dignoſcere quidem queat. Alius in ſinu odit, ut tenacem: alius invidet, ut opulentiori: alius ad ſe ſpectans, aſſentatur & arridet, ut arrodat: quorum qui eſt amantiſſimus, maturam mortem precatur: nemo tam amat, quin mortuum malit quam vivum: nemo tam familiaris, à quo verum audiat. Quod ſi maxime ſit qui divitem ſyncere diligat, ille tamen non poteſt quenquam non habere ſuſpectum: omnes vultures judicat, cadaveri inhiantes, omnes muſcas, ad ſuum compendium advolantes. Quicquid igitur commoditatis videntur adducere, id fere fucatum, umbraticũ, præſtigioſumque eſt: at verorum malorum plurimum adferunt, verorum bonorum plurimum adimunt. Proinde

Cõparat amicos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

in: ſi bene accepti atque expen-
ſitionem ſubduxeris, profecto
reries, nunquam tantum adfer-
commoditatis, quin nimio plus
incommodorum ſecum trahant:
qum miſeris laboribus parantur,
quantis periculis, quanta ſolicitu-
dine ſervantur, quanto dolore a-
mtuntur. Quibus de cauſis &
ſpinas appellat Chriſtus, quod o-
mnem animi tranquillitatem, qua
nihil homini dulcius, mille curis
diniant. Neque unquam ſitim
ſedant, verum magis ac magis
irtant. In omne nefas præcipi-
agunt. Neque tibi fruſtra blan-
dire, dicens, nihil prohibet pari-
ter & divitem eſſe, & pium. Me-
mento quid dixerit veritas: Faci-
lius eſſe, camelum tranſire per fo-
ramen acus, quam divitem intra-
re in regnum cœlorum. Planeque
verum eſt illud apud divum Hie-
ronymum, divitem hominem, ini-
qui aut dominum eſſe, aut hære-
dem. Ingens opulentia nunquam
ſine peccato vel paratur, vel ſerva-
tur.

Divitem eſſe & piũ, difficile.

tur. Cogita, quanto melioribus opibus te ſpolient. Odit enim virtutis indolem, odit honeſtas artes, quiſquis admirator eſt auri. Præterea unum avariciæ vitium, idololatria nominatur à Paulo, neq; cum ullo prorſus alio minus convenit Chriſto. Nec idem potes & Deo ſervire & mammonæ.

Epilogus remediorum contra vitium avaritiæ.

DEſines igitur mirari pecuniam, ſi vera bona cum falſis, ſi fucata commoda cum veris incommodis diligenter expenderis. Si ſummum illud bonum contemplari, atque amare condidiceris, quod unum cum adeſt, etiam ſi reliqua omnia defuerint, abunde explet animum hominis, qui capacior eſt quam ut vel univerſis hujus mundi bonis queat ſatiari. Si crebro tibi revocaris ob oculos, qualem te primum terra naſcentem exceperit, qualem item receptura ſit morientem. Si ſemper

Nudus veniſti, nudus exibis vitã.

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

: cogitationi obverſetur tuæ
ltus ille Euangelicus, cui di-
um eſt: Hac nocte repetunt à te
imam tuam, & hæc quæ con-
gaſti, cujus erunt? Si mentem à
pravatis vulgi moribus ad Ma-
e, Apoſtolorum, martyrum, ma-
me Chriſti capitis tui pauperta-
m flexeris, ſemperque væ illud
i metuendum eſſe ſtatuas, quod
e divitibus hujus ſeculi minatus
t.

Contra ambitionem.

I quando incantamentis ſuis
tentabit animum tuum ambi-
o, his remediis eum præmunies.
atim juxta ea quæ ſuperius tra- A ſola
dimus, hoc mordicus teneto, ſo- virtute
m eum honorem eſſe, qui à vera bonum.
rtute proficiſcitur, quem ipſum
men oportet interdum fugitare,
uemadmodum & ſermone, &
xemplo nos docuit Chriſtus Ie-
us. Unicum autem honorem, &
omini Chriſtiano expetendum
ſſe, non ab hominibus, ſed à Deo
collau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

collaudari. Etenim quem ille commendat, ut inquit Apoſtolus, is demum probatus eſt. Honor autem ſi ab homine defertur ob rem inhoneſtam, utique à turpibus, nõ honoriſte, ſed ingens eſt probrum. Si ob mediam, puta formam, vires, opes, genus, ne tum quidem honor recte dicetur. Nemo enim promeretur honorem ea re, qua non meretur laudari. Si ob honeſtam, honos quidem erit, at non appetet qui promeretur, ipſa nimirum virtute & conſcientia recti contentus. Vide igitur quam deridiculi ſint honores iſti, quorum cupiditate tantopere vulgus æſtuat. Primum enim à quibus tandem dantur? nempe ab iis, quibus nullum diſcrimen honeſti atque inhoneſti: ob quæ? plerumque ob media, nonnunquam ob turpia: cui? indigno. Quiſquis igitur honorem exhibet, aut metu facit, & viciſſim eſt metuendus: aut ut profis, & ridet te: aut quia miratur res nihili, nulloque honore dignas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

miſerandus eſt: aut quia te ju-
cat his rebus ornatum, quibus
nos debeatur: quod ſi falſo o-
natur, cura ut fias id, quod ille te
tat eſſe: ſin vere, omnem hono-
m tuum in eum refer, cui debes
illa quibus honos tribuitur.
um non convenit tibi arrogare
norem, quam non debes tibi ar-
gare virtutem. Alioqui quid a-
entius, quam tui precium de ho-
uncionum opinione metiri? qui-
s in manu eſt ſimul atque col-
buit, hoc ipsũ honoris quod lar-
ntur, rurſus auferre, ac te modo
neſtatum dehoneſtare. Proinde
il ſtultius, quam talibus hono-
us, vel geſtire cum contingunt,
ringi cum auferuntur: quos ve-
non eſſe, vel hoc intelliges ar-
mento, quod ſunt cum peſſimis
ſceleratiſſimis communes. Im-
nullis fere contingunt copio-
s, quam iis qui ſunt veris hono-
us indigniſſimi. Cogita quam *Privatæ vitæ trāquillitas.*
ata tranquillitas modeſtæ pri-
væque, & ab omni ſuperbiæ ſtre-

O pitu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

pitu ſemotæ vitæ: contra, quam ſpinoſa, quam plena curarum, periculorum, dolorum, vita potentium. Quam difficile ſecundis in rebus, non obliviſci ſui. Quam arduum in lubrico ſtantem, non cadere. Quam capitalis ex alto ruina. Omnem honorem ſummo cum onere conjunctum eſſe. Quā ſeverum judicium ſupremi judicis in eos futurum ſit, qui hic ſeſe in honoribus uſurpandis, cæteris antepoſuerunt. Etenim qui ſeſe demiſerit, ei ut puſillo ſuccurret miſericordia. Qui vero ſeſe uti ſpectatum erigit, is ſibi ipſi gratiæ ſubſidium intercludit. Chriſti capitis exemplum ſemper animo inhæreat tuo. Quid illo ſecundum ſeculum ignobilius, deſpectius, inhonoratius? Quam fugit honores etiam oblatos, qui quovis honore major erat. Quam deriſit aſello ſedens. Quam damnavit palla tectus, & ſpinis coronatus. Quam non glorioſam mortem elegit. Sed quem mundus contempſit, hunc glo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

lorificavit pater. Tua gloria ſit
ı cruce Chriſti, in qua & ſalus eſt
ua. Quorſum tibi humani hono-
es, ſi te rejiciat, deſpiciatq; Deus,
xecrentur angeli?

Contra elationem & tumorem animi.

NOn intumeſces animo, ſi juxta tritiſſimum illud adagium, cognoris temetipſum, id eſt, ſi quicquid in te magnum, quicquid pulchrum, quicquid præclarum, id Dei munus, non tuum bonum eſſe ducas. Contra, quicquid humile, quicquid ſordidum, quicquid pravum, id totum ad te ſolum referas. Si memineris, quantis in ſordibus conceptus ſis, quantis natus, quam nudus, quam inops, quam brutus, quam miſerandus in hanc lucem prorepſeris. Corpuſculum iſtud quot undique morbis, quot caſibus, quot ærumnis expoſitum ſit. Immanem iſtum gigantem, & immenſo turgentem ſpiritu, quantula res poſſit repente

Cognoſce temetipſū.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Vide quare tibi placeas.

conficere. Expende & illud, cujuſmodi ſit iſtud, unde tibi places. Si medium, ſtultitia eſt: ſi turpe, dementia: ſi honeſtum, ingratitudo. Memineris nullum aliud eſſe certius ſtoliditatis inſipientiæque documentum, quam ſi quis ſibi vehementer placeat: præterea, nullum ſtultitiæ genus eſſe deploratius. Si turgeſcit animus, quod ſe tibi ſubmittit homuncio, cogita, quanto major, quantoque potentior tuo immineat capiti Deus, qui omnem cervicem elatam deprimit, & omnes colles in plana deducit, qui ne angelo quidem ſuperbienti pepercit. Conducent & illa, licet leviora, ſi te ſemper componas cum præſtantioribus. Places tibi de forma corporis, confer te cum iis qui te forma præcedunt. Criſtas erigit tibi doctrina, ad eos refer oculos, ad quos tu nihil didiciſſe videaris. Deinde ſi reputaris, non quantum adſit bonorum, ſed quantum deſit, & cum Paulo oblitus eorum quæ à tergo

ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

nt, enitaris ad ea quæ à fronte
ſtant. Præterea non inſcitum
erit & illud, ſi afflante ſuperbiæ
ento, mox noſtra ipſorum mala
rtamus in remedium, quaſi ve-
num veneno pellentes. Id ita
t, ubi ſi quod ingens corporis
tium, ſi quid inſignis incommo-
nobis vel fortuna dedit, vel at-
lit ſtultitia, quod animum vehe-
enter mordeat, id ante oculos
atuamus, & pavonis exemplo, ea
ſtri parte noſmetipſos potiſſi-
um contemplemur, qua ſumus
eformatiſſimi, ita fiet ut ſtatim
bſidant criſtæ. Adhæc præter- Arrogantia invi- ſum vitium.
iam quod non aliud vitium Deo
viſius eſt, & apud homines in
mis ubique odioſa atque irriſa
rogantia, cum contra modeſtia
divinum favorem conciliet, &
ominum benevolentiam adglu-
net. Ergo, ut ſummatim di-
am, duo præcipue prohibebunt
ſuperbia, ſi conſideres quid ipſe
s in te, putredo in exortu, bul-
in omni vita, eſca vermium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

in morte, & quid Chriſtus factus ſit pro te.

Adverſus iram, & vindictæ cupiditatem.

Ira res muliebris.

CUm te vehemens animi dolor ad ultionem extimulat, memineris nihil eſſe minus iram, quam quod falſo imitatur, puta fortitudinem. Nihil enim æque muliebre, nihil tam imbecillis projectique animi quam vindicta lætari. Animoſus videri ſtudes, qui inultam injuriam non pateris, at iſthoc demum pacto prodis puerilitatem tuam, qui (quod eſt viri proprium) animo temperare non queas. Quanto fortius, quanto generoſius, alienam ſtultitiam contemnere, quam imitari. At nocuit, ferox eſt, inſultat. Quo turpior eſt, hoc magis cave ne fias illi ſimilis. Quæ malum veſania eſt, ut alienam improbitatem ulciſcaris, te fieri improbiorem? Si contempſeris contumeliam, intelligent omnes indigno factam. Sin

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

ummovere, jam inferentis cau-
m feceris meliorem. Deinde il-
d reputa quod res eſt, ſi quod
t acceptum incommodum, id
eutiquam tolli vindicta, ſed pro-
gari. Quis enim denique finis
erit mutuarum injuriarum, ſi
um quiſque dolorem perrexerit
ndicta retaliare? Creſcunt utrin-
ue inimici, incrudeſcit dolor,
ui quo inveteratior eſt, hoc ni-
irum inſanabilior. At lenitate,
olerantiaque ſanatur nonnun-
uam etiam is qui fecit injuriam,
t ad ſe reverſus, ex inimico fit
ertiſſimus amicus. Per ultionem
ero malum ipſum quod à te cu-
is depellere, id in te reciproca-
ur, non ſine malo fœnore. Erit &
llud non inefficax iræ remedium,
i juxta ſuperiorem rerum parti-
ionem conſideres, hominem ho-
mini non poſſe nocere, ſi nolit, niſi
n his quæ ſunt extraria bona, nec
ad ipſum hominem magnopere
pertinent. Nam vera animi bona
ſolus Deus poteſt eripere, quod

Tolerantia vinci ſæpe injurias.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

non ſolet, niſi ingratis: ſolus poteſt largiri, quod non conſuevit immitibus & ferocibus. Nemo igitur Chriſtianus læditur, niſi à ſemetipſo: nulli nocet injuria, niſi ſuo auctori. Adjuvant & hæc, tametſi leviora, ne dolori mentis obſequare, ſi commode collectis rhetorũ circumſtantiis, pariter & tuũ incommodum extenues, & alienam eleves injuriam his ferme modis: Læſit, ſed facile reſarcietur: tum puer eſt, rerum imperitus: adoleſcens, mulier eſt, alieno fecit inſtinctu, imprudens, probe potus, æquum eſt ignoſcere. At contra, graviter quidẽ læſit, ſed pater eſt, frater, pręceptor, amicus, uxor. Par eſt, hoc doloris, illius vel charitati vel auctoritati condonari. Aut paria faciens injuriam cum aliis illius in te beneficiis compenſabis, vel cum tuis in illum offenſis exæquabis. Hic quidem læſit, ſed alias quam ſæpe profuit? Illiberalis eſt animi, benefactorum obliviſci, injuriolæ meminiſſe.

Nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Nunc me offendit, ſed quoties à me offenſus. Ignoſcam illi, ut mihi, meo exemplo, ignoſcat & ipſe delinquenti. Porro multo præſentius remedium fuerit, ſi in peccato hominis in te cogites, quæ, quanta, quoties tu peccaris in Deum, quam multis nominibus illi ſis obnoxius. Quantum tu remiſeris debitori fratri, tantum tibi condonabit Deus. Hanc diſſolvendi æris alieni rationem nos docuit creditor ipſe. Non recuſabit legem, quam ipſe ſtatuit. Tu ut à culpis exolvaris Romam curſitas, navigas ad divum Iacobum, emis condonationes ampliſſimas. Equidem non damno quod facis, ſed ut omnia facias, nulla tamen commodior ratio qua poſt offenſam reconcilieris Deo, quam ſi tu offenſus reconciliere fratri. Condona levem culpam proximo (leve enim eſt quicquid homo peccat in hominem) ut tibi tot millia culparum condonet Chriſtus. At durum eſt, inquis, animum excan- Remitte debitori.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

deſcentem comprimere. Non tibi ſuccurrit, quanto duriora pro te tulerit Chriſtus? Quid eras, cum pro te impenderet animam precioſam? nonne inimicus? Qua lenitate quotidie te tolerat, veteres iterantem noxias? Poſtremo qua manſuetudine ille pertulit probra, vincula, verbera, denique mortem probroſiſſimam? Quid te jactas de capite, ſi non curas eſſe in corpore? Non eris membrum Chriſti, niſi ſequaris veſtigia Chriſti. Sed indignus eſt cui ignoſcatur. Itane tu dignus eras cui ignoſceret Deus? In teipſo vis experiri miſericordiam, & in fratrem vis exercere ſeveram juſtitiam? Magnum eſt ſi peccator ignoſcas peccatori, cum Chriſtus pro crucifixoribus ſuis oraverit patrem? Arduum eſt non referire fratrem, quem juberis & amare: Durum eſt non remetiri maleficiũ, pro quo niſi beneficium retuleris, non hoc eris in conſervum tuum, quod fuit Chriſtus in ſervum ſuum. Poſtremo ſi indignus

Indigno ignoſcendum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

gnus hic cui beneficium pro male-
ficio rependatur, at tu dignus qui
facias, dignus Chriſtus pro quo fit.
Sed veterem ferendo injuriam, in-
vito novam: repetet injuriam ſi
hanc abſtulerit impune. Si citra
culpam potes vitare, vita: ſi mede-
ri, medere: ſi reſarcire, reſarci: ſi ſa-
nare furentem, ſana: ſin minus, pe-
reat ille ſolus potius quam tecum.
Iſtum qui ſe damnum dediſſe pu-
tat, commiſeratione non pœna di-
gnum puta. Vis cum laude iraſci?
Iraſcere vitio, non homini. Sed quo natura, propenſiores ad hoc vitii, tanto diligentius temet mul-
to ante præmunito, ſemelque hoc
decretum penitus animo inſculpas
tuo, ne quid unquam vel dicas, vel
facias iratus. Nihil tibi credideris commoto. Suſpectum habeto,
quicquid impetus ille animi dicta-
verit, etiamſi ſit honeſtum. Memi-
neris inter phreneticum, & ira bac-
chantem nihilo plus intereſſe, quã
inter brevem & perpetuam inſa-
niam. Succurrat quam multa per

Iraſcere vitio.

Nihil dicas iratus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

iram vel dixeris, vel feceris pœnitenda, quæ jam fruſtra mutata cupias. Proinde cum tibi bilis efferveſcit, ſi te non potes ilico totum ab ira vendicare, ſaltem eatenus reſipiſce, ut te memineris ſanum non eſſe. Hoc meminiſſe, ſanitatis pars eſt nonnulla. Sic tecum cogita: Nunc quidem ita ſum affectus, at paulo poſt multo alia mente fuero. Cur ego interim dicam in amicum iratus, quod poſtea placatus mutare non queam? Cur nunc faciam inſanus, quod mihi redditus magnopere doleam? Cur non hoc potius à me impetret ratio, cur non impetret pietas, denique cur non impetret Chriſtus, quod tempus ipſum paulo poſt impetrabit? Nemini (opinor) tantum atræ bilis addidit natura, quin ſaltem hactenus ſibi poſſit imperare. Optimum autem fuerit, ſic inſtituto, ratione, aſſuetudine durare animum, ut omnino non commoveare. Perfectum erit, ſi vitio tantũ indignatus, pro contumelia reponat
offi-

fficium charitatis. Poſtremum
: humanæ temperantiæ, ne te to-
ım animo permittas. Prorſum
on iraſci, Deo ſimillimum eſt eo-
ue pulcherrimum. Malum in bo-
o vincere, eſt perfectam Chriſti
eſu charitatem æmulari. Irã pre-
nere, frenoque coërcere, hominis
ſt cordati. Indulgere bıli, ne ho-
ninis quidem eſt, ſed plane fera-
um, idque immitium. Quod ſi ju-
at cognoſcere, quam vehementer
it indecorum homini ab ira ſupe-
ari, fac ſanus cum es, vultum irati
ontemplere, aut ipſe iratus ſpecu-
um adeas. Cum ſic flammantes
ırdent oculi, pallent genæ, diſtor-
quetur os, ſpumant labia, tremunt
membra, fremit vox, non conſtant
ibi geſtus, quis te exiſtimet homi-
nem eſſe? Vides amice ſuaviſſime,
quã immenſum pateat æquor, de
reliquis vitiis conſimili modo diſ-
ſerendi. Sed nos medio in curſu
vela colligemus, id quod reliquũ
eſt tuæ ſolertiæ relicturi. Neque
enim propoſiti noſtri erat, & ſane
quam

Tuũ iratı vultũ cõtemplere.

quam infinitum fuerit, ita ut cœpimus, ſingula vitiorum genera ſingulis quaſi declamationibus diſſuadere, atque ad his oppoſitas virtutes adhortari. Tantum volui, quod tibi ſatis fore credebam, rationem & artem quandam novæ militiæ commonſtrare, qua te poſſes adverſus priſtinæ vitæ repullulantia mala communire. Itaque quod nos in uno atque altero, exempli cauſa fecimus, id teipſum oportebit facere, cum in ſingulis, tum potiſſimum in his, ad quæ cognoveris te, ſive naturæ, ſive conſuetudinis vitio peculiariter inſtigari. Adverſus hæc certa quædam decreta in albo mentis noſtræ deſcribenda ſunt, atque ea ne deſuetudine obſoleſcant, ſubinde renovanda. Veluti contra malum obtrectationis, turpiloquii, invidentiæ, gaſtrimargiæ & id genus reliqua. Hi ſoli ſunt hoſtes militum Chriſtianorum, in quorum aſſultũ, oratione, ſententiis ſapientiũ, dogmatibus divinæ ſcripturæ, ex-

emplis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

emplis piorum hominum & maxime Chriſti, multo ante eſt præmuniendus animus. Hæc omnia tametſi non dubitem, quin affatim tibi ſuppeditatura ſit ſacra lectio, tamen fraterna charitas nos eſt adhortata, ut ſaltem hac extemporali ſcriptiuncula, pro mea virili ſanctum tuum propoſitum promoverem adjuvaremque. Id quod eo feci maturius quod nõnihil metuerem, ne in ſuperſtitioſum iſtud religioſorum genus incideres, qui partim quæſtui ſervientes ſuo, partim ingenti zelo, ſed non ſecundum ſcientiam, circumeunt mare & aridam, & ſicubi nacti fuerint hominem à vitiis ad meliorem vitam jam reſipiſcentem, eum illico improbiſſimis hortamentis, minaciis, blandiciis in monachatum conantur detrudere, perinde quaſi extra cucullũ Chriſtianiſmus non ſit. Deinde ubi ſcrupulis meris & inextricabilib⁹ ſpinis pectus illius expleverint, ad humanas quaſdam traditiunculas adſtringunt, plane-

Quare hæc maturius ſcripſerit.

que

que in Iudaiſmum quendam præcipitant miſerum, ac trepidare docent, non amare. Monachatus non eſt pietas, ſed vitæ genus pro ſuo cuique corporis ingeniique habitu, vel utile, vel inutile. Ad quod equidem ut te non adhortor, ita ne dehortor quidem. Hoc modo commoneo, ut pietatem neque in cibo, neque in cultu, neque in ulla re viſibili conſtituas, ſed in iis quæ tradidimus. In quibuſcunque vero deprehenderis veram imaginem Chriſti, cum iis te copula. Porro ubi deſunt homines, quorum convictus te reddat meliorē, abducito te quantum potes ab humano conſortio, & prophetas ſanctos, Chriſtum, Apoſtolos, in colloquium aſciſce. In primis autem Paulum tibi facito familiarem: hic tibi ſemper habendus in ſinu, nocturna verſandus manu, verſandus diurna, poſtremo & ad verbum ediſcendus: in quem nos jampridem enarrationem magno ſtudio molimur, audax quidem facinus,

Monachatus quid.

Paulus legatur.

ſed

ſed tamen divino auxilio freti ſedulo dabimus operam, ne poſt Origenem, Ambroſium, Auguſtinum, ne poſt tot recentiores interpretes hunc laborem omnino vel ſine cauſa, vel ſine fructu ſuſcepiſſe videamur. Atque ut intelligant calumniatores quidam, qui ſummam exiſtimant religionem, nihil bonarum literarum ſcire, quod politiorem veterum literaturam per adoleſcentiam ſumus amplexi, quod utriuſque linguæ, Græcæ pariter ac Latinæ mediocrem cognitionem non ſine multis vigiliis nobis peperimus, non ad famam inanem aut puerilem animi voluptatem ſpectaſſe nos, ſed multo ante fuiſſe præmeditatos, ut Dominicum templum, quod nonnulli inſcitia barbarieq; ſua nimis dehoneſtarunt, exoticis opibus pro viribus exornaremus, quibus & generoſa ingenia poſſent ad divinarum ſcripturarum amorem inflammari. Sed hac tanta re pauculos dies intermiſſa, hunc labo-

Literæ bonæ ad pietatem proſunt.

laborem tua cauſa aſſumpſimus, ut tibi veluti digito viam, quæ cō-pendio ducit ad Chriſtum indicaremus. Precor autem Ieſum iſtius (uti ſpero) propoſiti parentem, ut ſalubribus tuis cœptis benignus aſpirare dignetur, immo ut ſuum in te mutando munus augeat perficiatque, quo cito grandeſcas in eo, & occurras in virū perfectum. In eodem bene vale frater & amice, ſemper quidem animo dilecte meo, at nunc multo quam antehac tum charior, tum jucundior. Apud divi Audomari, Anno à Chriſto nato ſupra milleſimum quingenteſimo primo.

ENCHIRIDII FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 17 [2]